(الف)

اې چه خیال کړې په دنیا   دنیا څه دَه بې وفا
که دِ یو زمان زړه ښه کا   بیا دِ ژړ کا په ژړا
راحت نشته په دنیا کښ   الدنیا دار البلا
دنیا مه گڼه څه نور څه   دا دَه ځای دَ استنجا
زه چه تا گورم حیران شم   اې ابله مشت گیا
هر زمان نوي خیالونه   هر ساعت نوې هوا
یَو دِ زړه دَي زر دِ یاره   یَو دِ سر سل دِ سودا
کله مست دَ مال و ملك شې   کله مست شې دَ صهبا
دَ مسند دَ پاسه کښېنې   لور په لور دِ متکا
په یوه لوري غلطان شې   چا ته مخ وَ چا ته شا
څوک و تا وته ولاړ وي   په تسلیم په سل جفا
څوک له تا سَره مجلس کا   واړه هزل مشغولا
څوک له ورایه درته ناست وي   ږغوي چنگ و سرنا
څوک په ور درته للېږي   په نمط ستا دَ لقا
صاحبانو ته وَیل کا   که مه ورسي دعا
ته په ځای بېخوده پروت یې   نه دِ غم نه دي پروا
هي فریاد فریاد له تا نه   هي توبه توبه له تا
نه دِ غوږ دَ اورېدو شته   نه دِ سترگي شته مینا
بېهوده په ځان غره یې   حبطه یې په رشتیا
فلك ډېر زبر و زبر کړل   چه تر تا وه هم والا
ته په مثل دَ دانې یې   دا فلك لکه آسیا
ډېر ئې تا غُندِی میده کړل   اوس ئې وار دَی هم پتا
که بادشاه دَ درست جهان یې   خو دِ بیا تشه غوغا
څه دعوا ئې دَ جهان کړې   نور به هم وه ستا پخوا
نه سلیمان شته نه ئې تخت شته   نه آصف دَ برخیا
نه بهرام شته نه ئې گور شته   نه سکندر شته نه دارا
نه جمشید وُ نه ئې جام وُ   نه قباد وُ نه کسرا
په شماره کښ به مانده شم   زیات ئې څو شمارم تر دا
که هزار که سل هزار وُ   که تر دا وه هم ډېر لا
واړه ولاړ له دې جهانه   جهان واچَول تر شا
غه شاهان چه ذیشوکت وه   څه ئې هم شته هویدا؟
ساماني په جهان هم وه   سلجوقي وه هم پیدا
غزنوي وه په غزني کښ   چه ئې کړلې هم غزا

کر و فر دَ عباسیو   مگر ډُوب شو په دریا
دَ فلك فرېب پټ ندي   چه ئې تل کانډي لتا
کله زر وَ تا ته ښه کا   کله آس او عېلي غوا
کله زویه درته ښه کا   کله خوېښ او اقربا
نه به زر و تا ته پرېږدي   نه مالُونه نه اشیا
په شداد ئې فساد کړَي   په قارُون ئې وکړ لا
نه ته پلار ئې دَ زامنو   نه زامن دِي زویه ستا
پخپل ځان دَ هر چا کار دئ   که پسر دَئ که بابا
خلق په خپلو لاړو لوند دي   د گدا هم دَ بادشا
ته دَ ځان ئې زه دَ ځان یم   ته جدا یې زه جدا
غم ښادي دَ هغو بخره   چه لَري ژړا خندا
که حشم دِ شي بې شماره   خزانې دِ بې احصا
چه اجل در لَره راشي   نه هغه په کار نه دا
لکه هسي رنگه کار دَي   راشه واروه اې فتا
مهیا وَ مرگ ته کښنه   سر انجام کړه دَ عقبا
که دِ توان وشي تقوا کړه   که تقوا نه وِي فتوا
بهښت ځاي دَ نور چا ندَي   خداي یاد کړي اتقیا
که پخپله پارسا نه یې   خاکپاي شه دَ پارسا
هر چه شته شریك له واړو   مشترک دي هدایا
که غني یې سخاوت کړه   که فقیر یې سخ دِ لا
یَو چه خلاص وِي له حسابه   بل به نه وِي مبتلا
په شوکت لکه شهباز شه   په همت لکه عنقا
لکه جغد هسي مشه   نه ئې رنگ نه ئې معنا
خوره خور وه له خپلو لېچو   غضنفر شه نه روبا
سخاوت کړه څو پتا شي   اسراف نشته دَ سخا
په سر توري پرې نارې کړه   چه تالا دنیا تالا
چه ئې قطع عوائق کړل   په اسمان کښېناست عیسی
دَ عسل په دود شیرین شه   نه حنظل نه گندنا
مه لړم شه مه اپي شه   غم فزا راحت زدا
بار دَ نورُو په گردن وړه   خپل بار مه کښږده په چا
جهان ځاي دَ مکافات دي   بد به مومي چه بد کا
دَ بدی جزا بدي دَه   دَ ښېکی نېکي سزا
چه به کېږِي توري خاوري   خپسر خاوري کړه پخوا
که په حسن لکه گل شې   یا تر گل شې هم زېبا
بیا دِ ځاي دَي توري خاوري   تار په تار واړه اعضا
دا څه توري خاوري ندي   چه پرې ځې سبا بېگا
همگي جونه زلمی دِي   خاوري شوِي دَ بېدیا
چه په سترگو باندِی پښې ږدې   باری ورو ږده څه خو پا

د پسرلي گلونه ښه دي — که يې تل درلي بقا
ځکه سبزه زرغونه شي — دَ حمل په ابتدا
رنگا رنگ گلونه وا شي — هم په باغ هم په صحرا
نه يِو گل دَ بل په رنگ وِي — نه ئې بوي سَرَه همتا
يَو څو ورځي شگفته شي — ژر فنا شي په جوزا
تر بلبلي ناپوه څوک دَي — يا کم عقله تر بورا
چه په هسي څېز ئې مينه — چه ئې څو ورځي بقا
هغه څيز چه بې وفا وِي — زړه پرې نه ترې دانا
په جهان کښ مينه هم وه — دَ يوسف دَ زليخا
که ويسه وه که رامين وُ — که مجنون وُ که ليلا
که فرهاد وُ که شيرينه — که وامق وُ که عذرا
اوس ئې نخښې ليدې نشي — دې جهان کړل پوپنا
نه به گل دَ چمن پرېږدِي — نه بلبله نه طوطا
نه به طفل ځني خلاص شي — نه سپېن ژېري نه برنا
نه به پاتو عشق دَ ځوان شي — نه ښه حسن دَ خوبا
گاه دَ زويه لور په غم شې — گاه دَ يار او دَ آشنا
چه به پس له ما دا څه کا — حال به څه شِي دَ هر چا
غم دَ زويو کړې دَ لونو — هم دَ مور هم دَ بابا
ولي هسي فکر نکړې — چه په دا څه دي ځما
بخري اوس ندي اول دي — چه نه ارض وُ نه سما
خپل قسمت به هر څوک مومي — که افلاس وِي که عنا
څه اندوه دَ يوه نفس کړې — اې د نفس په غم شيدا
خو د نفس ځله دِ ومري — که کشکاب وِي که حلوا
غرض تن دَئ تن دِ پټ وي — که خاسه وِي که خمتا
که دَ نفس په نغوته درومې — تا به ژر کاندِي رسوا
نفس پدا راغلي ندي — چه روا يا ناروا
چه اروا پرې خوښي مومي — هغه چار گڼه اعلا
مټ په علم کړه چه علم — اژدها دَي هم عصا
يا په علم کښ لذت دَي — يا په عشق کښ د مولا
نور همه چاري عبث دِي — که اعلا دِي که ادنا
که ته تر يو کښېنې خوشحاله — دَ فلك ترو څه پروا
انديښنو ته زړه ور مکړه — څو حيات هې په دنيا
که تل خوښ اوسې تل خاندې — بې اسم با مسما
تر هغه نادان څوک نشته — چه نن غم خوري دَ سبا
غم غيرت په يوه لور کړه — خاطر صاف شه له هر چا
دَ سبا اندوه نن مکړه — گوره څه وشي فردا
واړه وسپاره و خداي ته — که دوستان دِي که اعدا
که لقمان شې په حکمت کښ — يا که بو على سينا

نه به لار دَ مرگي بند کړې   نه به خلاص شې له قضا
دَ قضا سَره جنگ نشي   و قضا وروړه رضا
که رضا په قضا ورکړې
نور خوشاحال يې په رشتيا

که دروغ کا که رشتيا   هر څه ښه دئ دَ دانا
تر دانا دي زه ځارېږم   نادانان واړه تر ما
مړه ئې پاڅَول له گوره   نا بينا ئې کړل بينا
يَو نادان ئې دانا نکړ   په درست عمر مسيحا
نادان ځان لَره بلا دي   هم جهان لَره بلا
چه نادان وکا دا ورانه   هسی نه کا اژدها
نادانان دِي ناپوهان دي   نن د ما کره پيدا
لکه دوي کاندِي دا چاري   دا مي نه وې په آبا
دَ ناجنسو نه پيدا شول   که دود نور شو دَ دنيا
دَ يوه پلاره زوولي   سَرَه تل شور و غوغا
که څلوېښت دِي که پنځوس دي   سَرَه واړه شا په شا
مال و ملك دولت مي ژغوره   پدا حال کښ ربنا
اتفاق پکښ باقي شه   د اتفاق ئې شه فنا
نفس شيطان دواړه بلا دی   راشه گوره دا بلا
چه په دې بلا پايمال دي   شهيدان دَ کربلا
خدايه ته بې چه خپل کړه کړې   دا بلا پيدا کړه تا
له حکمته خالي ندئ   کړه دِ واړه دِي زېبا
زه خوشحال دَ ده له لاسه
دا فرياد کوَم په چا

دَ غواص[1] دَ کال وبا   خدا ئې مه راوله بيا
اکوړ خېل مي پکښ ومړل   لوي هلك مرد و نسا
بخت ناک خان مي پکښ ومړ   مور ئې هم بوته قضا
يَو هلك ئې وُ را پاتو   ور پسې شه ژر فنا
چاته ژاړم لدې غمه   سود مي کوم دَي دَ ژړا
لور په لور په دا لمبو کښ   عالم پروت په واويلا
تر دکنه تر کابله   را خپره شوه دا بلا
په لکونو عالم ومړ   چه ښهرونه شول صحرا
اول قحط بيا وبا وه   په هر لورى وه غوغا
سر فراز د سعادت وُ   ښه نمسي مي وُ زيبا
هم حافظ دَ درست قرآن وُ   هم په خط وُ بې همتا
د ښکار سپي ئې وُساتلي   لېوني شو بې غوغا

[1] [illegible]

لاس ئې ورور بې خبره　　چه ګانه ئې خپل آشنا
دَئ ئې وچيچه په لاسو　　لا علاج شو لا دوا
په دا کال له ما قضا کړ　　په ارمان ارمان جدا
کال حصغ[١] شو وبا ولاړه　　هم عسرت کړه راته شا
بارانُونو دي وربېږي　　وداني شوه په دنيا
نه تل غم وِي نه ښادي وي　　وار په وار وي هغه دا
په هر حال شکر بايده دئ　　چه بدتره نشي لا
اوس څه غم دَ عالمګير دي　　چه عالم ئې کړ رسوا
دَ وبا غُندِي ژر ورک شوي　　بل يَو ښه شوي را پيدا
يَو خوشحال دا دغا نکا　　درست جهان کا دا دعا

اجابت به ئې ژر وشي
که دَ خداي وِي په رضا

زړه سفر لدې دنيا[٢]　　په تحقيق دَي په رشتيا
که څه زر کاله پائېږې　　هم دِ نه وينم احيا
راشه وګوره همزولي　　چه ئې ځاي دَي په بېديا
باندِي جوړ دَ خاورُو څلي　　زرغونه باندِي ګيا
که ئې ګور کړې سرَه بيارته　　هېڅ به نه وِي مهيا
که نارې ورباندِي وکړې　　هيڅ به نشي در ګويا
چه دا حال وينې په سترګو　　ولی هسي يې عميا
چه ببړی پکښ زرو ځي　　څه خوني دَي دا دريا
توري خاوري شول پګور کښ　　چه دَ سترګو وه توتيا
دا جهان فنا پذير دَي　　تر ثری تر ثريا
دَ دنيا راحت محنت دَي　　تاريکی ئې ده ضيا
که دَ عيش طلبګار يې　　دَ جنجال نه يې جويا
تر اطلس ښه ده شريه　　تر ګليم ښه ده بوريا
زړه ترل په دنيا مکړه　　بود ئې نشته دَ اشيا
موږ په مثل دَ دانې يُو　　پاس په موږ ګرزِي آسيا
چه خپل ګور لَره راحت وړي　　هغه څوک دي اتقيا
چه خپل ګور لَره زحمت وړي　　هغه څوک دي اشقيا
باندِي پرېوزي موټي خاوري　　په مرګ نه مرِي اوليا
اوليا دِي په جهان کښ　　په مثال لکه کيميا
دَ باطن خيري ورکيږي　　په صحبت دَ اصفيا
يَو سجود په اخلاص ښه دئ　　نه سل زره په ريا
همګی دَ ښو خويُونه　　وابسته دِي په حيا

---

[١] حصغ د ابجد په حساب (١٠٩٨) کېږي.

[٢]

دَ خوشحال ژوندُون په خداي دي
نه شهباز دَي نه يحيا[1]

چه يَو ځَل ښېګړه ووينې له چا   په يوه ئې شل بدىِ کړه تر شا
دروغجن سړى دَ عفو لائق ندي   په رشتينو باندِي عفو دَه روا
غلطي دَ يګانه غلطى نده   په خطا دَ يګانه بويه عطا
که له ياره نه ترخې خبري واروې   خوږ شيرين ځواب ئې وکړه په خندا
د کمذات سَرَه ياري اشنائي مکړه   له کمذاته به بيا نه مومې وفا
رخنه ګر دَ ملك هر ګز دَ پرېښو نَدي   که هر څو ئې شفاعت کا شيخ ملا
مرد به خپله وينا ژغوري څو ژوندي دئ   دَ نامرد وينا نن شته نشته سبا
دَ ښارويو په حساب دئ سړى نه دئ   غوبانه شپانه ګه پيائي غښلي غوا
چه ستا عيب تا ته وائِي يار هغه دي   نه چه نورُو وته وائِى عيب ستا
بازارى سړى بهتر تر روستاېي دئ   که هر څو دَ بازاري نشته حيا
که سړي پېري دِ وژني و به نمرې   څو چه نه وي رسېدلې ستا قضا
بند د ما په رضا يِو نشته ياران مي   په ياري ياري کښ کا خپله رضا
چه د ما دَ مرګ مشتاق وه هغه ومړل   زه لا دا يم ژوندَى پايم پدنيا
مړنى په خپله توره نظر نکا   ښايسته پخپل جمال دِئ نا بينا
مست اوښان مي هسي شان وړي مست بارونه   چه په لوړ په ژور نه لَرِي پروا
شناخت ادب شرم سړيو لَره بويه   پدا درې توګه ښاروي ندي آشنا
چه ئې مور و پلار سُچي سُچي زوولي   په هغه کښ به خطا نشِي پيدا
چه دَ سپى په پېو لوي کا څوک ورغومي   لکه سپىَ هسي ورغومي کا غپا
دا خبره وَ هر چا وته ښکاره دَه   چه دَ ښو غوښونه ښه کښړِي ښوروا
عاقل ډېر عيب دَ ځان په عقل پټ کا   نادان لَېِ په ناپوهىِ کا رسوا
په ويل ښيل به هيڅکله ښه نشي   چه بد بخت له موره پلاره شِي پيدا
چه خپل بار په هيچا نږدي بار دَ بل وړي   هم هغه سړى لايق دَئ دَ ثنا
چه په زړه کښ ئې څراغ دَ عقل بل شى   ورځ و شپه دَه په هغه باندي رڼا

سجنجل دَ خپل استاد لَرِي په مخ کښ
چه ګويا شو دَ خوشحال د زړه طوطا

(ب)

که له کوره توښه نه واخلي غريب   په خواري بدي به مومي خپل نصيب
چه وِ خواست وته وَلاړ وِي يا حرص ته   له ژوندون نه به وېزار شي عنقريب
دَ چا زخم دَ چا حد دَ چا تعذېر دي   هر سړى پخپل انداز مومي تأديب
که انصاف و عدل داد سياست نه وَي   شك به نه وُ دَ وګړِي په تخريب
عالمان دَ شريعت لکه څراغ دئ   لور په لور دَ روښنايىِ اساليب

[1] [illegible]

دا د مځکي مخ ئې واړه په حساب دئ   بیرونه تر شرعي نشته یَو جریب
په دانه دانه غلې واړه حساب دي   په حساب کښ هم مو یزدي هم زبیب
دَ دریاب اوبه دَ شرعي په حساب دي   و هر څه ته ئې ورکړَي دَي ترتیب
دا همه واړه دَ شرعی خدمتکار دي   محتسب، قاضي، مفتي، ملا، خطیب
عاقبت مرید دَ شرعي دَ اُمّی شو   که خبر بو علي کړې عندلیب
په جهان کښ بل رقیب دَ شرعی نشته   که رقیب دَئ یو شیطان ئې دَئ رقیب
مخالف دَ شرعی واړه شیطاني دي   مخ ئې تور شه چه عمل کا په تکذیب
چه غمخور د دَ هر کار ندي پدین کښ   نه دِ یار دَئ، نه محب دَئ، نه حبیب
دَ عنصر دَ صنائع فکرونه پرېږده   که پوهېږې شرعه نور لري ترکیب
فلسفه معتزله واړه گمراه دِئ   چه بې شرعي پځپل راي کاندِي ترغیب
دو اویا ملته واړه آلوده دِئ   پکښ یَو ملت دَ شرعي دَئ نجیب

رنځ زحمت دِ خداي در نکاندِي خوشحاله
گښه کړه دارو دَ شرعي په طبیب

(ت)

درته وښَیَم کیمیا دَ سعادت   دَ بدانو سَرَه مه کوهَ صحبت
مه بد گوي مه بد آموز مه بد اندیش شه   که دِ زړه وي چه در نَرسِي آفت
که لوئي غواړې ځان کم گڼه تر بله   بل تر دا دَ پاسه نشته نصیحت
پدوستانو تلطف کړه څو پتا شي   دَ دښمن سَرَه هم ښه کوهَ خلقیت
دَ نېکخواه خبره نغوږه پرې عمل کړه   نا نغتانو ته تیار دَئ ندامت
دَ نمانځه تر قضا گرانه دا قضا ده   چه قضا شي دَ څلورُو مصلحت
نوراني کا هغه ځاي چه سَرَه کښېني   دیرینه څلور هوښیار په مشورت
په اخلاص چه په دعا لاسَونه هسک کا   ور به پرانت شِي دَ فتح دَ نصرت
بې کنگاشه به هیڅ کار په لاس وانخلي   چه خبر دي د کنگاش په برکت
چه په تشه تواضع کښ گټه کښېږي   هونبره سود نشته دَ ډک طباخ دست
که گنجونه دَ قارون درته انبار شي   په هر لور ئې غورځوه په سخاوت
ناپوهان به ئې پرېږدِي وروستو و بل ته   عاقلان به وړاندي بیائِی خپل دولت
ناپوهان له ئې شدت وته تیار دي   لا ئې ندي خبر دار په حقیقت
څو دوستی دَ دنیا ډېري وِي په زړه کښ   هغه هونبره ډېر فساد دي قباحت
شور غوغا جنگ و جدل به تر منځ نه وه   که هر څوک سَرَه راضي وي په قسمت
که حاتم غُندِي کرم کړې دَ مهرانو   دَ یوې د مړی په چا مړده منت
څو بدانو سَرَه بد شې هونبره ښه دي   ولي عفوه کرم ډېر لري لذت
دا نابوده دنیا هیڅ متاعه نده   چه به کاندي عاقلان باندِي شدت
که دِ سر ځَي که دِ مال ځَي که دِ نور څه   استوار اوسه پکار دَ رفاقت
په ظاهر باطن کفران دَ نعمت مکړه   هوا خواه اوسه دَ خپل ولي نعمت
که راحت غواړې په ځان محنت قبول کړه   بې محنته هیڅوک نه مومي راحت
که دارَو په خواست موندل شي مه ئې اخله   که دِ مرگ وته نیژدې کاندي زحمت

که اسمان د دَ مزری په خوله کښ ورکا　　دَ مزری په خوله کښ مه پرېږده همت
دَ عمل ذخیره واستوه دَ وړاندئ　　دا یو څو ورځې ژوندون دَي غنیمت
په اوبو چه روا نه دي شونډي مه ږده　　په ورځ زر خونونه کړه په شریعت
که ژوندون دَي هم هغه دي په جهان کښ　　چه یادېږي دَ سړي دَ ښو خصلت
دا راحت لکه دَ فقر دَ پوزئ دئ　　دا راحت نشته په تخت دَ سلطنت
چه کالي ئې پاتو نشي مرده شوي ته
خدایه ورکړې و خوشحال هسي رحلت

(د)

دَ خدای عرفان مي وشو په عرفان د محمد(ص)[1]　　پاک دي محمد پاک دَي سجان دَ محمد
درست خلق که یو کړې انس و جن دواړه جهانه　　لا تر واړو به دَي گښې ځان دَ محمد
شق دَ رود نیل که دَ موسی په حکم وشو　　شق دَ قمر وشو په فرمان د محمد
دور دَ نا قوس که یو څو وخته وُ فاني شو　　تل به تر قیامته وِی اذان د محمد
ندي قسېس رهبان قائم پخپل دین و مذهب کښ　　نه زر قسیس رهبان نه یو سلمان د محمد
یو لك څلېروېشت زره زیات و کم پیغمبران دي　　کل واړه مدام دي ثنا خوان د محمد
څه دَي دا اسمان وَلاړ بې ستني بې شاتیره　　دئ یو مختصر هلك ایوان د محمد
څه دِی اوه ستوري چه په دوولس برجه ښوري　　واړه خدمتگار دي چاکران د محمد
دا جهان هغه جهان که دواړه سرَه یو کړې　　لا تر دانه لوي دَي بل جهان د محمد
واړه جنتونه پکښ څو رنگ نعمتونه　　څه دي درته وایم یو بوستان د محمد
څه دِی دوږخونه بگښ هومره عذابونه　　جوړ دَي دښمنو ته یو زندان دَ محمد
ورځ چه دَ قیامت وئ مرسلان به په هیبت وئ　　هورته به جولان وِئ په میدان د محمد
سل صلوةَ تل لما په آل تقي نقي شه
سل دروده تل په چهار یاران د محمد

زه مدد غواړم له تا نه اې یوه خدایه احدَ　　که مدد دي را سرَه وِي چار به نشي ځما بدَ
زه عاجز مریی د تا یم تا به ستا یم ستا په فضل　　ستا ثنا صفت به وایم څو زه توان لَرم بې حدَ
ستا ثنا ده تر حد تېره دَ بیابان تر شگو ډېره　　هسي حۆک دَي چه خبر شي دَ دیو شگو له عددَ
نه ته زوړ یې نه ته ځوان یې لکه هسي یکسان یې　　لکه وې هسي به وینه له ازله تر ابدَ
مځکه سبع سمواته دواړه گَونه کائناته　　واړه تا گُښې پیدا کړل بې دَ نورو له مددَ
دا همه واړه ملکونه تا زوول له کاف و نونه　　هم والد یې دَ ملکونو منزه یې له ولدَ
که سپید دي که سیاه دي په وحدت د تا گواه دي　　ته محیط له هرَه څیزه له سفید و له اسودَ
د تا کار واړه خوبي دي، په خوبي او په نېکي دي　　دا وموږه ته رسېږي کله نېکه کله بدَ
دا شامت دَ موږه خپل دي چه مو کار هسِي مشکل دي　　گنه ته څه هسي نه یې چه خپل ورتړې له ردَ
هر چه نه دی وُ په نغوته تا لبیك ووې هغو ته　　چه په یا صنم ویل کښ دا غلط دَي یا صمدَ

---

[1] دا نعتیه قصیده د دې کتاب په (۷۵) مخ کښ لنډه دَ یوې بدلی په ډول راغلې ده، دلته ئې موږ هغه بېتونه ولیکل چه هورې
[illegible]

ته پوښتنه کړې له حاله چه ئې حال ښه وُ تر قاله   دَ بلال اسهد قبول شه دَ دیو نورو له اشهدَ
د خوشحال وَیل اومه دي، لایق ستا دَ صفت ندي
ستا په فضل به پخېږي دا اومه وَیل احدَا!

(ر)

دَ حکمت وَیل به وایم مختصر   په معني کښ قیمتي لکه گوهر
په هفته کښ صحبت یو ځله بایده دئ   که هر څو ورباندِي عشق وَي زوروَر
دَ صحبت په کار کښ ډېر فکر بایده دئ   څورب آس شي په یوه گزار ډنگر
دا دَ ملا اُوبه ئې واړه دور گوهر دئ   که سړی ئې شي له قدره نه خبر
دُر گوهر به هغه څوک لوني بې ځایه   چه په پوهه کښ ابله وي گیدي خر
په ډېر رنگه دخول کېږي بهتر دا دي   چه تر تا وي ښځه لاندِي ته زبر
چه دِ عمر تر پنځوسو کالو تېر شي   په دخول کښ یاوه ډېر مکره ذکر
که قوت زیاتوې تل خوره شودې پی   چه تر دانه دارُو نشته معتبر
په مَرَه گېډه صحبت په شومه مکره   پسله خوبه ئې پرې جوړ کړه په سحر
چه حاجت دَ غسل وشي ژر ولامبه   پسله لامبو لږ څه وخوره گرم و تر[1]
دَ شهوت چه ضعیفي لېږي کوینه   په بادام او په پسته طائفې څر
دا څلور توگه نفاخ دي مبهي دي   یو چڼه، لوبیا، گاځره، بل ټېپر
که دَ غره دَ مږه په تریخي ځان ککړ کړې   دَ جماع لذت به بیا مومې بېشتر
دَ زړې ښځې صحبت دَي لکه زهر   هر سړی دِ ځني وکاندي حذر
دَ هغې ښځې صحبت لکه دارو دي   چه ئې لور نه وِي زوولې یا پسر
که دِ لاس په بکره بر شي پري ئې مږده   که دِ ځاي شِي په هغه جهان سقر
دَ مخ رنگ تازه کوي صحبت د بکري   ورکوِي سستي دَ تن درد دَ کمر
تر زعفرانو تر عنبرو لَري ډېره   په خوراک او په بخور نفع اکثر
زعفران خوره که دی دَ زړه تازگي غواړې   ولي لا تر زعفرانو ښه عنبر
تر زعفرانو تر عنبر ولَري ډېره   په خوراک او په بخور نفع اگر
په تودو اوبو چه اوړي ژمي لامبي   په دا کار کښ تندرستي دَه د بشر
مستکي مستکي وخوره درته وایم   چه خوراک ئې په مثال دي لکه زر
که دَ غره دَ بزو په ترېخي ئې علاج کړې   رنځوري به دِ پرېنږدي دَ بصر
که توبري له زخمه نه خېږي چنگاښ مي   باندي وتړه هاله به شي بدر
که اوبه دَ پیازو شهد سرَه وخورې   دَ فاسدو وینو نه پرېږدِي اثر
په خوراک دَ یاسمین درومي څو رنځه   تر سېږي، لقوه، فالج هم درد سر
ناست و نماست دِ دَ سړي په اعتدال وي   په ساړه په غارمه نه بویه سفر
په هغه کلي کي خونه میشته مکړه   چه درياب ئې په جنوب په شمال غر
گرد غبار غارمه چیگړ هوا بد بویه   رنځ علت وبا پدا کېږي اکثر

---

[1] [illegible]

په ځلور فصله کښ ښه فصل بهار دي   تابستان سرِي کم خور کاندي لاغر
ډېر زحمت په وخت دَ مني پيدا کښېږي   لکه سل، تبه، قولنج بلا بتر
رنځ زحمت دَ زمستان په فصل لږ وي   دَ ساړه نه ځان ساته په اور په نمر
چه په شپه له خوبه وېښ شې اُوبه مه څښه   په نهاره هم اوبه لَري ضرر
دَ چندېنو مېښل خوراک دواړه بهتر دي   په بدن که ئې محرور مړي بهتر
خداي دي ټوخي دَ سياري[1] دَ چا و نکا   او کنه ورته دارو دي شير خر
دَ مولى په خوراک کښ دِي دوې گټي   بد هضمي رېگ مثانه کاندي بدر
چه دَ مېښنو ماستې خوري زحمت به مومي   تر خواړه ئې لا تروه گڼه بتر
که ماسته پىِ به خورې خوئې دَ بزو خوره   هم هغه چه ئې چکه کړې شيرين تر
که د غوا دَ بزو شلومبې څښې زيان ئې نشته   اشتها دَ سرِي زياته کا په خور
که به پىِ څښې شودې پى خو دَ بزو څښه   که غوړي خورې خو غوړي خوره د بقر
دَ تمځري دَ حلوان غوښې اعلا دِي   لا تر څورب مرغي ښه دي دَ کوتر
که دَ پيازو په خوړو شهوت زياتېږي   ولي ډېر خواړه ئې زيان دي د بصر
که هزار رنگه طعام دَي په جهان کښ   تر ډوډىَ نه بل خواړه نشته بهتر
که يخني او ډوډىَ مومې نور څه مخوره   چه بهتر نه دي تر دا شير و شکر
کله کله هوړه خوره چه سود ئې ډېر دي   په سفر به ئې همېش خوري دا نشور
څو ترشي په جهان شته واړه زحمت ده   دَ صفرا علاج په دې شِي مقرر
که ئې مومې اوړي ژمي گبينه خوره   خو په سود ئې خبر مکړه خپل پدر
خوږ او تر يو انار همه واړه دارو دي   فوائد دَ خواړه لا دي افزون تر
په سابو کښ دَ سووې سابه مفيد دي   ولى بويه چه محرور ئې خوري کمتر
که اوبه دِ دَ باران يا دَ چېنې دي   دَ کوهى اوبه ضرر دي دَ بشر
ښې سړې خوړې اوبه دَ سري ځان دي   ولى تود خواړه سړې اوبه ضرر
چه تودې اوبه څوک څښي غارمه وهلي   پرې نقصان دَ اشتها شي رنگ اصفر
تود کچړَي دَ غوا غوړي په وخت دَ ژمي   تر حلوا تر سلوا زيات لَري هنر
دَ صحرا ويلني خوره پرې به ورکښېږي   که دَ نس موړه لرې وکړه باور
دَ باغي ويلني سود دَ خوراک ډېردي   په وجود کښ دَ باد نه پرېږدي اثر
په خوراک توره بنگره[2] زاړه زلمى کا   که خوراک ئې څوک يو کال کا مقرر
لېوني گلاب داړلي لَره ښه دي   که پرهار کا دَ هلك په بَولو تر
که دَ نغن سَره ئې خوري خټكي ښه دي   په نهاره ئې جوړل دِي تنها شر
حرارت لَره کاسني چه خداي پېدا کړه   نور دارو په خوله ياد مکړه خشك و تر
وريته کَړي بنگ هم ورک کاندي نس خوږي   ور سره شربت نبات بويه شکر
دَ تازه پنېر خوړل سړئ فربه کا   ولي بويه چه دانا ئې خوري کمتر
په کماله ځواني فصد دَ قيفال بويه[3]   گوناگون زحمت ورکېږي پدا چر
څو چه ډېر طلبگار نشي خواړه مه خوره   هر زمان په شخوند کښ مشه لکه ستور

---

[1] يعني سالنډي، ضيق النفس چه بو مرض دئ.

[2] نخا، بډا.

[3] په دوهم دريم کال فصد دَ قيفال بويه   غلبه دَ وينو درومى يدا چر

دَ طبيب دارُو هاله خوره چه حاذق وِي   دَ فاقص طبيب دارُو لَرِي خطر
خوشبوئي څو لګوې هونبره فايده ده   تندرستي ده هم سنت دَ پيغمبر
دَ صفرا زحمت به درومي له هغه نه   چه ښه حسن وته کاندِي تل نظر
دَ بلغم زحمت به درومي له هغه نه
چه غتيان په هَره مياشت کا مکرر

چه مي وليده دَ خپلو زويو کار   زويه واړه جګر خون دي دَ خپل پلار
خو چه وزېږِي دَ پلار دَ ځان بلا شِي   په خدمت په تربيت ئې شي ګرفتار
چه تندرست تر و تازه وِي پرې خوښېږي   دَ زړه نول ئې شي چه لږ ئې شي بيمار
څو ئې ږېره برېت لا نه وي همره ګل وي   دَ وېښتو سَرَه ئې مخ پيدا کا خار
چه دَ خپل قوت څښتن شي دماغ واخلي   دَ ځوانی له خياله سم نه ځِي پر لار
هر هزار رنګه هوا په زړه کښ روشي   ورځ و شپه سَرَه ښورېږي ناقرار
له خودیِ هسي مست بې خوده ولاړ شي   خو يو زه يم چه پيدا شم پدا دار
وخت ئې هيڅ دَ هلکوالي پياد نه وي   چه به پروت وُ په اوښي کښ خوار و زار
ګرنګ په خوله باندي راغلي تن لړلي   په ګندګی کښ په بد بوي ګنده مردار
توان طاقت دَ مچ شړل ور څخه نه وُ   په ساتنه به ئې مور کاوه تېمار
که ئې غل دَ مور په غېږ کښ کړل متياځي   په دا کار به ئې نه عيب وُ نه ئې عار
که مور پلار ئې وښو چارو وَته بولي   نصيحت دَ مور او پلار وِي ورته نار
نوري چاري ورته واړه حبطه وي   هم هغه کا چه په زړه ئې خپله چار
يکباره دَ خود رايی په سيند کښ ډوب وي   چه واته ئې ځني نه وِي په کنار
چه دَ زيست او دَ روزګار شعور پيدا کا   کار و بار ئې په څو رنګه شِي اظهار
څوک بهرام غندِي منحوس بد بخت بخيل شي   په شامت ئې خېلخانه شِي تار په تار
منافق لئيم مردود دَ زمانې شِي   دَ خپل پلار سره آغاز کاندِي کارزار
څوک يحيی غُندِي اوده غافل پيدا شي   چه هيڅ کار نېولي نشي استوار
څوک سدو غُندِي نامرد عبدالزوجه شي   په تنګڅه له خپله پلاره شي وېزار
څوک مالو غُندِي جلو[1] غُندِي پيدا شي   سراسر واړه نابود او نا پکار
څو د ما کره زوولي دِي ډېر زويه   دَ نور چا ندي پيدا پدا ديار
څو دواړو کار و بار درته شمارم   که ئې شمارم درمانده به شم په شمار
موافق مي په خورمنځ[2] يو زويه نشته   همګي واړه دَ خپل غرض دِي يار
که ما زده وي چه دَ زويو هسي کار دي   ما به زنا کاوه نه کور دَ کور روزګار
حال ځما دَ اولاد دا دَئ چه مي ووې   په اولاد دَ نورو نه يم خبر دار
اورنګزيب بادشاه هم زوی دَ شاه جهان دئ   خبردار به يې دَ ده په کاروبار
مال اولاد دواړه فتنه دي په جهان کښ   پدا دواړه به زړه نه تړي هوښيار
يا پدا زمانه خوي دَ خلقو نور شو   يا څو وُ دا جهان هسي وُ مکار[3]

---

[1] جالو.

[2] طبيعت، خواهش.

[3] بيګار.

نور تر دا دَ پاسه شکر کړه خوشحاله   چه له تانه خپل بابا نه وُ آزار
که دَ درست جهان دولت وِي ستا په لاس کښ   په اخلاص به دِ دَ پلار تر سر کړ جار
اوس تا هسي زويه راوړه هم بد ته ئې   چه تر سر به دِ ځار نکا يَو دينار
نور لا هم ويلی نه شم گُندي ښه دِي   سررشته دَوارو بده کړه سردار
دَ هجرت زر سل کالونه نه ترې کم دي   چه تري کښ[1] مي آغاز کړ دا اشعار
عابد خان په دا محنت را سرَه مل دي   چه گانده شِي پرې ځما دَ زړه پرهار
خالد خان بخو شاکر طاهر دا هم دي   مجاهد کامران همه شه برخوردار

دَ بهرام لښکري پروتي په تېري دئ
امید دي چه خداي ئې ژر کا شرمسار

ښه که وزېږي له ډکي ښځې مار   نه زوولي ځني زويه ناهموار
يا دَ چرگ غُندِی چاپېر گرزی تر چرگو   يا بلبلي توت خورې دي بهتی[2] خوار
سراي هر گوره بد ولد دَي چه مي وکوت   له بازونو نه پيدا شي مرک مار
که په سلو کښ يو ښه شو غنيمت دي   دَ راحت دَ فراغت دِي دَ تلوار
نه ئې شرم نه ئې ننگ شته دَ مېړونو   ځما زويه دَ بل ورور ندئ غمخوار
نه يو باز دَ سر درو نه ډېري چرگي   دَ ځنگلو مزری يَو، گيدړ هزار
اکوړی يحيی شهباز واړه سره زر وه[3]   پخپل دور واړو ښه تېر کړ خپل وار
هم په ورکړه هم په توره هم په عدل   پدا درې توگه درې واړه وه اوښار
په بهرام باندي چه وار راغي اوس گوره   چه ئې څرنگه بدنام کړه دا نامدار
که زه ديو غُندِي نه يم باري شکر   چه په ما باندِي بد نام نشو تبار
هغه پلار بې بخته نه وِي په جهان کښ   چه خلف ورځني پاتو شي يادگار
اوس فاسده زمانه ده له ښځمنو   نا خلف نا اهل زېږِي بد کردار
اکوړې يحيی شهباز واړه مزري وه   زه هم نه يم دَ گيدوړو په قطار

واړه تېر په مزري توب کښ شول په توره
پخپل دور واړو ښه تېر کړ خپل وار

لمړی زړه ښه کړه دَ يار   ښه په بوسه په کنار
بيا له پسه که پوهېږې   و صحبت ته شه تيار
په ورو ورو لذت آخله   ښوربېده کړه په وار وار
دَ شهوت په توئېده کښ   په تعجيل شه په تلوار
چه فارغ شې له شهوته   په سينه ئې شه قرار
د خپل يار مقصود پوره کړه   دَ خپل يار اوسه غمخوار
خوله ئې پاس کښېږده په شونډو   کښېدَلَوه ئې گلعذار
په هفته کښ يو صحبت کړه   که هر څو ئې قوت دار

---

[1] په نرۍ کي.

[2] هندی کلمه ده یعنی ږدن.

[3] شهباز خان د خوشاحل خان پلار او يحيى او اکوړی ئی نيکونه وه.

مکرر صحبت بلا دي   ستا به وباسي دمار
سړی توب بويه په کار کښ   عادت مکړه دَ حمار
دغه ځاي لکه کوهي دي   پکښ مشه نګوسار
که شهوت په امساک بند کړې   په سوزاک به شې بېمار
تل شوده پی دَ بزو خوره   يا دَ غوا څښه په بهار
ور سَرَه ميده لونګ کړه   له شودو پيو شه ځار
مه معجون خوره مه څه نور څه   دَ ځان مه غواړه آزار
تل تريد خوره دَ ښو پسونو   ورسَرَه څه خو اچار

دو پيازه دَ چرګو هم خوره
نور به څه وايم بسيار

چه دانا تر نادان لا وژني بتر   مګر ندئ دا ژوندُون څه معتبر
چه مي فهم فکر وکړ باور وکړه   پدا باغ کښ ګل له خار دَي برابر
چه له کومو غرونو راغي چرته درومي   ابا سيند لا پدا هيڅ ندي خبر
دَ شلمان غرونه پدا کله خبر دي   په شلمان کښ چه زر ګونه شول ډېر
نه اسمان ځني خبر دَي نه دا مځکه   چه عالم شو په طوفان زېر و زبر
په يَوه زمان کښ څه قدرت ښکاره کا   څه قادر دَي توانا الله اکبر
مکافات دَ کوم ګناه دَ کوم شامت دي   چه ډېر دَ مير جمله شو درست تېر
چه دا هسي ئې پېرې کړلې بنيادي   دَ فلك په سر کښ شته څه شور و شر
نه په ډېر ده نه په لَږ دَ خداي په کړه ده   لږ لښکر په ډېر لښکر مومي ظفر
څه شنواري څه مهمند څه افريدي وه   چه ئې مات کړ دَ صوبې واړه لښکر
دا طوفان چه په مغلو باندِي ساز شو   په کشتن په الجو هيڅ مکړه نظر
که آسونه که فيلان که اسبابونه   په انبار انبار سپين زر وه يا سره زر
هغه ښې پري پېکري دَ پالکيو   همګي پر پوري لال و دُر ګوهر
په زرګونو پښتنو کړې تر ځان لاندي   دا به څوک کا دَ مغل له زړه بدر
دا کينه به يَو په سله ترې وَباسِي   که ئې لاس شي په جمله پښتانه بر
پښتنو څخه که سته څه عقل پوهه   اېل ياغی دِ ځني کاندي اوس حذر
دا متل دَ زمانې دي څه اوس ندئ   چه نامرد خر په پالان وهي نه خر

مستجاب مهمند که چرګه دَ مغل دي
زه خوشحال خټك خو باز يم ځاي مي غر

بيا له کومه را پېدا شو دا بهار   چه په هر لوري ئې ملك کړ يو ګلزار
ارغوان دي ضميران سوسن ريحان دي   ياسمن دِي نسترن نرګس ګلنار
دَ پسرلي ګلونو ډېر په هر هر رنګ شته   ولي سره لاله دئ لا پکښ اوڅار
جونه موټي موټي ګل بږدِي په ګرېوان کښ   دَ ځوانانو ګلدستې دِي په دستار
مغني په چغار نه ليندیِ کښېږده   په نغمو په پردو غواړه هر هر تار
ساقي راشه ډکي ډکي پيالې راکړه   چه دَ ميو په مستي کښ شم سرشار
پښتنو ځلميو بيا لاسونه سره کړه   لکه باز منګلي سرې ګا پخپل ښکار

سپیني توري ئې ګلګوني کړې په وینو — په اهار کښ شګفته شو لاله زار
ایمل خان دریا خان دواړه مرګ ئې موه — هیڅ تقصیر دواړو ونکړ وار په وار
دَ خیبر دره ئې سره کړله په وینو — په کړپه ئې هم روان کړ دند و کار
تر کړپه تر باجوړه سمی غرونه — په لرزه په زلزله شول په بار بار
په هغه لوري چه کېږي پنځم کال دي — هَرَه ورځ دَ سپینو تورو خرپهار
چه پدا لوري زه راغلم حبطه شوم — زه مردار یم که دا خلق دِي مردار
په لښکر لښکر ناري شوم روته ستړي — دا کاڼه راته نه مهرک وائي نه ځار
چه احوال دَ یوسف زیو را معلوم شو — لواغه و ما ته ښه وه نه دم غار
دَ خټکو سپي بهتر تر یوسف زویو — که خټك دي هم په خوي تر سپي بېکار
درست پښتون تر قندهاره تر اټکه — سَرَه یَو دَ ننګ پکار پټ و آشکار
ګوره څو جنګونه وشول په هر لوري — ولي هیڅ دَ یوسف زیو نشته عار
اول خټك دَ لوړي شا دَ تهترو وُ — په څلوېښت زره مغل شول تار پتار
خویندی لوڼه ئې په بند دَ پښتنو شوې — آس اوښان هاتیان الجه قطار قطار
دوهم جنګ میر حسیني په دوآبه کښ — چه ئې وټکښده سر لکه دَ مار
بیا له پسه دَ نوښهر دَ کوټ جنګ وُ — چه مي وکیښ تر مغلو خپل خمار
بیا له پسه جسونت سنګه شجاعت خان وه — چه ایمل ئې په ګنداب ویوست د مار
شپږم جنګ مکرم خان شمشیر خان دواړه — چه ایمل کړل په خاپس[۱] کښ تار پتار
چه ځما په یاد د دِي لوي جنګونه دا دِي — دَ هلکو په هر لوري نشته شمار
همېشه فتح و نصرت دَي لار تر اوسه — پسله دا ده بیا تکیه په کردګار
اورنګ زېب راته یو کال وشو چه پروت دي — په صورت حیران پرېشان په زړه افګار
کال په کال امرایان دِي چه پر ېوزي — چه طوفاني شوې لښکري کوم ئې شمار
خزانې دَ هندوستان دِي را خپرې شوې — سره مهران دي ننوزي په کوهسار
دا دَ هیچا په اتلس فکره نه وه — چه به دا کارونه شِي پدا دیار
دَ بادشاه دَ بد نیتیِ کمي نشته — په بد نیت ئې آزار واخیست دَ خپل پلار
ځکه اوس دَ چا باور وربادي نشي — هم بد نیت دي هم بد قول هم مکار
بله هیڅ لیدله نشي پدا منځ کښ — یا مغل د منځه ورک یا پښتون خوار
که ګردش دَ اسمان دا دَي چه لیده شِي — که دَ خداي رضا پدا وِي راغي وار
اسمان هر کله پېرې یکرنګي نکا — ګاه په کام دَ ګل جار وزي ګاه دَ خار
پدا هسي وخت چه وخت دَ نام و ننګ دي — دا بې ننګه پښتانه کا څه رفتار
پښتانه چه نور څه فکر کا ناپوه دي — بې دَ توري خلاصي نشته په بل کار
تر مغلو پښتانه په توره ښه دِي — که په پوهه پښتانه وَي څه هوښېار
اولسونه چه سند وبله وکا — بادشاهان ورته سجود کاندِي اختیار
که نفاق که اتفاق که جهل پوهه — د هر چا د خداي په لاس ده هره چار
افریدي مهمند شنواري ګوره څه کا — دَ مغلو لښکر پروت په ننګرهار
زه تنها پکښ په غم دَ نام و ننګ یم — یوسف زئی فراغت په کښت و کار
اوس چه هسي بې ننګي بې ناموسي کا — عاقبت به ور ښکاره شي خپله چار
مرګ ځما په پوهه ښه تر دا ژوندُون نه دئ — د عزت سَرَهَ چه نه وِي نیست روزګار

[۱] ش ۱۰

همیشه به په جهان کښ ژوندون نه وئ د خوشحال خټك به پاتو شي یادگار

دَ دریمی خور اول کال دَ غفوُ[1]
ما چه وې په برمول کښ دا اشعار

هر سړي چه لېونی کا خپل ذکر — په هر ځاي کښ ئې منډي خاوري په سر
دَ صحبت په کار کښ ډېر فکر بایده دي — له صحبته پیدا کښېږي خیر و شر
چه سیپی[2] ئې دَ دریاب نه وِئ اصېله — کله ښه ترې پیدا کښېږي دُر گوهر
پدا کار په توره ډېره خبر نه وم — دا یم اوس په سپینه ډېره شوم خبر
ښځه کښلې ښایسته پاکیزه بویه — چه ئې پلار نیکه له ځایه[3] معتبر
شرمناکه پرده پوښه دلاوره — آراسته په عقل و هوش په ښه منر
نه وهمي نه وسواسي نه بد معاشه — نه ئې مینه په دنیا نه زر زېور
که دا هسي محبوبه په لاس کښېوزی — له وجوده ئې پیدا شي ښه پسر
چه ئې مور او پلار تفچاق وِي خداي دِ نکا — چه بهاڼ خِنی پېدا شي لکه خر
تر مېرمني وینځه ښه دَه په ښه خوي کښ — نه مېرمن چه نه ئې خوي وِي نه بشر
آدم زاد په اصل واړه آدمزاد دئ — ښه هغه چه خوي ئې ښه لکه سره زر
طالعمن قابل یو زویه دَ پلار بس دئ — نه نابود زویه په کور کښ جوړ لښکر
چه حیا شرم لَري فرزند هغه دئ — دَ فرزند خو دِ رشتیا غواړي پدر
چه ئې شرم حیا نه وي نه راستگوي وئ — پلار دِ کا له هغه زویه نه حذر
چه نېکخواه دَ بابا نه وِي هغه زویه — گوره دَئ دَ څه بلا لَري اثر
خپل وجود دَ خپل وجود په بدي نه وِي — بل وجود دَ بل وجود غواړي ضرر
که دَ خپل زویه په سر دَ پلار ښه کښېږي — ښه فرزند به ځني نه ساتي خپل سر
ابراهیم چه اسماعیل ته تېغ تیار کړ — اسماعیل ابا ونکړه پدا چر
اوس د دې زمانې زویه زویه ندېئ — مار لړم زېږي که لا تر دا بتر

یا دَ خپل اولاد دَ لاسه جهان زده
یا خوشحال دَئ په فریاد په ناره سر

نا خلف مي حواله کړ په تقدېر — نصیحت ور باندي نکا ندئ تأثیر
خوي خصلت چه ازلي وِي نه نورېږي — په ارشاد او په تلقین دَ کامل پیر
بد فرزند دِ خداي دَ هیچا پیدا نکا — په خصلت ئې پلار په ځان وي مور په ویر
چه نصیب دَ بو لهب وُ نور څه نشو — محمد که نصیحت کړ یا تدبیر
عیسی یو ناپوه هوښیار نکړ په عمر[4] — که رانده ئې په نفس شول ډېر بصیر
محمد دَ ابو جهل خوي نور نکړ — نه خصلت دَ بو لهب بیا موند تغیر[5]

---

[1] غفو د ابجد په حساب ۱۰۸۹ کېږي.

[2] د سیند خاوند دا کلمه په معنی د کاجوغی را وړې ده، چه کړ یځی هم ورته وائی مگر دلته ښه نه ورسره لگېږي.

[3] ځائی وي.

[4] هوښیار په معجز نکړ.

و هوښيار ته دَ ناپوه عقل حنظل دئ   و نادان ته خپله پوهه شهد و شير
چه بد خوي په چا کښ کښيني نور عادت شي   عادت نه درومي له شخصه په تغير
يَو زمان به خالي نه وِي له عذابه   چه خپل خوي شي و سړي وته سعير
لکه سرای دَ کاروانونو تل پايمال وئ   په نادان ده خپله پوهه غم بهير
دَ نا اهل سړي کار دَ جاهل کوم دئ   چه مهمل ئې   عبارت خالي تفسير
د ناقصی پوهي پدل په کار ندي   دَ دانا فکر خطر لَري خطير
يو جهان هسي ګډ وډ ما ته ښږيه   چه مغل پښتون په غم وبله خير
بل مي زويه نالائِق خيلخانه ورانه   زه په زړه له زمانې هسي دلګير
درسته مخه[1] تير انداز سړی خطا کا   دَ ټکي په سر دَ اوړکي لګي تير
واړه زړونه په دانش سَره سم ندئ   دَ چا زړه لکه درياب دَ چا غدير
په نري آواز په تراه له هر څه درومي   د هوښيار سړي به کار وِي دَ نخجيږ
تفاوت دَ هر وجود لکه مرغونه   يَو همای شو يَو کارګه شو بل کجير[2]
دَ کوتاه تروني نرسي لاسُونه   بيا دَ ونو دَ مېوې کاندي تفسير
په هنر دَ هنرمند پېچمي نا خوال کا   بې هنر چه په هنر نه وِي خبير
کاشکې دا دعوا عالم کاندي منظوره   چه سهار پاڅي دَ نمر کاندِي تحقير
په صابون وِلَلي زړګی دَ هغه کس دَئ   چه په زړه کښ ئې نفاق نه وِي تزوير
چه په هسي زړه به ګرد غبار پرېباسِي   مکافات ئې لاس په لاس شي دامنګير
زمانه دَ ربابي د لاس رباب ده   هر زمان نوي نغمې دَ بم و ځَير
چه پخوا په خاطر نه وِي را پيدا شي   په لحظه لحظه کښ چاری دَ تاثير
په لحظه احوال دَ جهان نور شي   دَ سبا دَ چاري فکر په ضمير
هَرَه ورځ دَ زمانې احوال بدلېږي   هَرَه شپه نوي خوبونه نور تعبير
په ساعت کښ رنګ و خوند دَ چاري نور شي   وينه پی شي پی شنوبې شنوبې پنير
فراغت دِ مبارک شي دَ ګيدړُو   دَ مزري دَ غاړی بخره دئ خنځير
باد باران ساړه غارمه لَره پکار شي   عاقلان چه مشقت کا په تعمير
يا ئې ځاي په سر درو چه ليده نشي   دَ مزريو يا وژل دِي يا ځنځير
چه ژلئ دَ دهقان په تول شي سازه   په زړه ډېر له دهقانی شي زهير
دَ دولت دَ ناوي مَهر ککری دَه   پلو غوټه ئې   دنيا ده واروه ځير
بې دولت چه له دولته نه محروم دي   دا ئې واړه په همت کښ دي تقصير
عاقبت دَ نا قابل دولت برباد وي   په طالع که يا امير شي يا وزير
کله څرخ دَ ژرندي   اَرد دَ هغه ورکا   چه غنم په ناپوهي ګڼي   شعير
مار چوبه دِ تن دَ مار په شکل ساز کا   پخپل ځان کښ به د مار کښېږدي تاثير؟
و کېمخاب وته ئې مه غروه سترګي   په ورېښمو کښ چنجي دي دَ حرير
چه ئې پاس په اوړو واچَوي پړانګ پش شي   په ټکي ټکي شالونه دَ کشمير
دَ ناکام دَ پاره پاسه په سر کېږي   لکه زېړ غندی په وخت دَ زمهرير
کله خپل نمود په رنګ دَ مېو وکا   کله خونه شِي دَ ماشيو خرابخير
پکښ واړه بېهوده حبطه حشو   لکه فرد دَ لغمانيو دَ تقرير

---

[1] موخه.

[2]

نا هموار دي نا هنجار دي نا پکار دي   بد سیرت دي بد فطرت دي بد خمیر
برامد وربانډِي صوت د غراب دئ   خوشامد پرېِ دَ ببلي ښه صفیر
قباحت ئې د فاسق د نالایق دئ   ظرافت ئې دَ یاوه دئ د شریر
په جهان کښ بې شعور رذاله طبعه   حمیت غیرت ئې تللي له ضمیر
نه دَ نوم دي نه دَ ننگ دي نه دَ شرم   دَ بخچې دي د صندوق دي د توفیر
چه پیشو ورته به څو فکر ئې نشته   هَوَسېږی لکه مږک په دنا نیر
تربیت بې ځایه واړه حبطه دي   کښېده دَ زرو نشي په حصیر
زه ئې هیڅ په تربیت نکړم تقصیر   ولی څه کړم نا خلف دي بد ضمیر
دَ نطفې اثر مي ولاړ پکښ ضائع شو   واړه پی د مرجاني لَري تأثیر
که لوگي دَ اور فرزند دَئ پدا څه شو   چه نه تاو نه لکه اور هسي منیر
سر رشته د ما د چاري هغه خط شوه   چه بې فکره د انشا کښلي تقریر
په مقدار دَ خپلی چاری فکر غم کا   په دنیا کښ که غني دَئ که فقیر
درېغه یو پکښ شهباز شوي یا خوشحال شوي   شل پنځه لَرم همه صغیر کبیر
مشران ئې د شړئ گنده پشم   کشران دِي په مثال اومه حریر
زمانه دِ ئې په قصد په کینه نشي   چه یو څو پکښ گوهر دِي بې نظیر
سیم وزر مس و سر ویل ترې پیدا کیږي   دَ مور نس لکه بوته دَي دَ اکسیر
چه قابل دي هغه زویه پاینده شه   نا قابل دِ لا هلك شي سرو تیر
نالائِق زویه له موره پیدا مشه   دا لا ښه که ځني وزېږی خنزیر
یو لائِق زویه تر زرو زویو ښه دئ   ډېر به څه کا څوک چه نه وِي دلپذیر
دَ شوال وروستنی ورځ د غفا[1] دي   ما چه دا شپېته بیتونه کړل تحریر

خپل تدبیر دَ لاسه مه پرېږدَه خوشحاله
که کارُونه حواله دِي په تقدیر

(ړ)

په پښتو شعر چه ما عَلم بلند کړ   د خبرو ملك مي فتح په سمند کړ
مدعي د توري شپې اور اورکي[2] وُ   دَ سهېل غُندِي مي ځان باندي ځرگند کړ
راز دَ زړه ننه ساته نشی په زړه کښ   په ساته کښ ئې استاذ و ما ته پند کړ
یو په حال او په ماضي کښ هسي نه وُ   چه ښکاره ئې دَ خبرو راته خوند کړ
دَ میرزا دیوان مي ومانده په گوډي[3]   مسخره مي ارزانی خوېشکي زمند کړ
که دولت وُ که واصل وُ که دا نور وُ[4]   په خبرو مي دَ هر یوه ریشخند کړ

---

[1] غفا د ابجد په حساب ١٠٨١ دي.

[2] یعنی کرم شب تاب.

[3] گوډ یعنی کنج او زاویه سید راحت لیکی چه گوډی بنی او مشك ته هم وائی.

[4] [illegible]

کتلمې مي ورته سازي کړې دَ قندو   دَ اوربشو په بوډیو چه چا شخوند کړ
لعل و دُر مي ورته پېیل د نظم   دَ مشکښو بنجاره مي مستمد کړ
هر کلام مي واردات دئ یا الهام دئ   چه موزون مي په تقطیع دَ بحر بند کړ
په تشبیه او په تمثیل په نزاکت کښ   عذوبت مي دَ خبري چند در چند کړ
په تازه تازه مضمون دَ پښتو شعر   په معنی مي دَ شیراز[۱] او دَ خجند کړ
دَ بوستان وني مي واړه پیوندي دي   حقیقت مي دَ مجاز سرَه پیوند کړ
نه اندوه دَ مدح وذم نه هغه کس یم   چه دَ زړه په زور مي شعر چا پسند کړ
په پارسي ژبه مي هم ژبه گویا ده   په پښتو ژبه مي خلق بهره مند کړ
دَ جاهل په بخره تش سر ښورَول وئ   آفرین مي په خبرو دانشمند کړ
یا به درست په حسد ډک یا به جاهل وئ   چا چه زړه پدا خبرو نا خورسند کړ
جاهلان لکه کارگه گندگي خواره دي   شنو طوتیانو به دَ زړه مهر په قند کړ
نه مي سود نه مي مقصود شته پدا کار کښ   محبت ځما په غاړه دا کمند کړ
که نور سود له شعره نه لَرم دا بس دي   چه حاسد مي دَ حسد په اور سپند کړ
چا ځما مروند تینگ نکړ پدا کار کښ   ما دَ هر سړی نه خلاص په زور مروند کړ
هم دَ زار دي هم دَ سخ که فهم وکړې   زړه چه تا دَ شاعرئِ کار پسند کړ
سخ دِ دا چه سخندان دَ زمانې شوې   زار دِ دا چه دِ په فکر زړه نژند کړ
تر قیامته به یادېږي په جهان کښ   هر سړی چه خداي په فضل ارجمند کړ
عشقه ته تر اورنگ زېب پادشاه بهتر يې
چه خوشحال دِ په عالم کښ سر بلند کړ

(ک)

څه داغونه ږدي په زړه باندِي فلك   چه نظام[۲] دِ لما ښل کړ خوا ئې ډکه
خدایه ته خو ستمگر نه ئې دا څه کړې   خلقه دِ پدا کار کړه هکه پکه
په لحد کښ هغه مخ خورې په چنجیو   چه دَ هیچا پرې پېرځو نه وه جوانکه
په غمونو کښ دِ زوړ په دنیا پائی   دَ زاړه په ارمان ته ومرې کودکه
کشکی ځوان دَ پښتانه په ننگ کښ مړ وَئ   نه چه گور لَره روان شو له تولتکه
چه دَ قام په ننگ کښ ومړ هغه زویه   په عالم کښ دَ خپل پلار غاړه کا لکه
رنگ دَ اوښیو سرَه ویوست ځما سترگو   نور به نه راشي ځما له مردمکه
لاس و دست دې سرَه درست در هم برهم کړي دریغه دریغه لاس در نَرَسی فلکه
نظام لس میاشتي بیمار زه په شل کروهه   دا شل کروهه راته لا ډېر شول تر لله
هغه وخت به بیارته نه راشي نظامه   چه به نه وتې دَ خپل بابا له وکه
که حیا وه که وفا وه که صفا وه   ښایسته ستا په وجود وه هرَه یکه
اسماعیل غُندِی به دَی راته تسلیم وُ   که په حلق مي دَ نظام کښښوه گزلکه

---

[۱] مراد ځنی شیرازي حافظ او کمال خجندي دَي چه د پارسی نامتو شاعران دي.

[۲]

که دَ پلار په رضا زوی درومي جنت ته   سکه نظام ور لَره وَرَغي بې شکه
خداي مي نور گلونه جوړ لَره پیاغ کښ   که یو گل ورځِني پرېووت له خونکه
زه به ولي هسي ژاړم یا به نه خورم   که په نه ژړا مي مل شې زړه به څه که
څو ژوندی په دنیا پاېی خداي دِ نکا   ستا څهره ځما دَ زړه له تختې حکه
دَ نظام دَ غشي یو برابر نه دئ   که خوشحال په زړه خوړلي ډېر ناوکه
مگر زړه ئې دَ هاتي وئ چه زغمي ئې
دا شیتی چه دَ خوشحال په زړه شوه لکه

(ل)

زه دَ شعر په کار هیڅ نه یم خوشحال   ولي خداي مي کړه په غاړه دا مقال
نه په فکر نه په ذکر را برسېر شِي   ناگهانه لکه وور دَ ښښگال
رنگ ځما دَ شعر هیڅ سَرَه ساز ندئ   لکه سپی را پسې گرزِي په دنبال
ښکاري[1] سپی چه دَ نخجیر په ښکار کښ ښه شي   له خوشیِ ئې په مخ مړي رویمال
که دَ شعر وَیل هر څو دَ صفت وئ   بیا په شعر کښ پیدا کښېږي انفعال
دا خبره بده نه ده چا ویلې   په تحقیق چه شعر حیض دَي دَ رجال
په جهان تر شاعرئ بد څه نشته   خداي اخته مکړه سړی پدا جنجال
تفکر دَ شاعرئِ لړمون شین کا   دَ غلیم دِ په نصیب شي دا اشغال
یو ئې زړه له واړه خلقو نه جدا شي   بل اخته وي دَ خپل فکر په نکال
بل د هیچا ناخونده په جهان نه وړي   بل دَ هر سړي د خوي وي بد سگال
بل که هر څو دُر گوهر پیبي په شعر   عیب جویه جاسوسی کا دَ افعال
هر شاعر ئې په وَیلو گوت[2] منډی کا   که په شعر کښ ته من یې دَي مثقال
بل په هسي شان دروغ پکښ ویل شي   چه پخپله دروغجن شِي دم درحال
دَ یار مخ دَ لاله گل سَرَه نسبت کا   دَ لاله دَ یار له مخه څه مثال
دَ هوسیِ دَ نافې ویني نابودي   برابري کا دَ یار له خط و خال
دَ یار قد له سبروني سَرَه سم کا   سبرونه دَه په باغ کښ نو نهال
دَ معشوقی توري سترگي غمزه گري   په غزل کا لکه سترگی دَ غزال
سر هوا لکه تبجن هسِي ویېږي   دَ خپل ځان سَرَه خوله پټه ځواب سوال
خلق خوښ په خوب اوده وي دَی بې خوب   دَ پالنگ دَ پاسه خوب وي پر محال
پټ په پټ وبله اوړي تر صباحه   دَ ښه لفظ دَ ښه مضمون په اتصال
چه د شعر فکر ورشي په مجلس کښ   نور عالم خندا هوس کا دَي ملال
چه د شعر فکر ورشي په نمانځه کښ   دَ اعوذ ذال بدل کاندي په دال
چه د شعر فکر ورشي په خواړه کښ   سپیني وریژي[3] په مزه شي ورته گال

---

[1] تازی سپی.

[2] یعنی انگشت زنی چه مطلب ځنی تنقید دي.

[3] بی مزه شی.

كله كله ئې مخ پټ[1] شي په ډېر فكر   چه په ده دَ لېونتوب شي احتمال

دا همه دَ خپلي پوهي نتيجه دَه   چه شاعر له فكره نه وِي فارغبال

فلاكت دَ شاعرئِ سَرَه مل دئ   كه شاعر سړی لَري جاه و جلال

دَ دنيا په مال ئې هيڅ نه وي وتَنه   راشه وگوره دا مال او دا منال

سمرقند و بخارا څه، هغه زه يم[2]   چه جهان بخښم دَ كښلي مخ په خال

ما دا څو توگه چه وليدل دَ شعر   هی توبه دَ شاعرئِ دَ افعال

كشكه زه بې ژبه گنگ وَی شاعر نه وی   تر دا هسي گويايئِ ښه وم لال

كه رشتيا وايم چه غور مي پرې وكړ   شعر كار دَي د ملوک يا دَ هزال

كه دَ شعر مذمت عيبو نه ډېر دي   دا هنر دَ شعر ښه لَرِي اقبال

در گوهر يا د لولئ يا د بي بي دي   ښه قماش يا دَ بادشاه يا دَ رذال

چه دَ شعر په سبب سَرَه يادېږي   كه حسَن دَي كه خسرو دَي كه كمال

دَ دوږخ لمبې به كار په عاشق نكا   چه ئې تاو دَ درونې دي په دا دال[3]

دانائي علم و حكمت پكښ زياتېږي   څوک چه ښه وكا دَ شعر استعمال

دَ خبرو تنستې چه واودې شِي   څوک اطلس وو دِي په شعر ځَني شال

دَ هر بحر ئې په شمار واړه حرفونه   په تقطيع سَرَه ئې جمعَ انفصال

دَ صفت كښلي ټكئِ پكښ روغي   دَ تجنيس او دَ ترجيع او دَ اشكال

په غروض كښ كارستان وكا حېران شې   د خبرو ناوې كښېنَوِي تمثال

كرامت دَي يا اعجاز دَئ يا جادو دَي   چه په شعر را پيدا شي له قوال

په هر بيت ئې هسي شوَلئِ[4] وي چه پاڅي   لكه زېږي په ډېر درد سَرَه اطفال

دَ شاعر ويل اوبو سَرَه نسبت كړه   توروې تريخی اوبه يا خوږې زلال

شعر كار دَ هر فاسق دَ فاجر ندي   نه دَ هر يو وړي سترگي دَ كنگال

شعر كار يا دَ سالك يا دَ مالك دي   دَ عاشق دي دَ دردمن دي دَ ابدال

د هغه شاعر دانې وشه په ژبه   چه دَ شعر دُر دانې پلوري په مال

چه دَ عشر و شاعرئِ مذكور وشو   څه خو غوږ باسه ځما په حسب حال

قصيدې لرم غرا له هَرَه بابه   په حكمت په نصيحت كښ مالا مال

په تعريف دَ دلبرانو غزلونو   په صفت دَ سترگو وروځيو زلفو خال

رباعي ده كه قطعه كه مثنوي دي   همگی واړه گوهر دِي دُر و لال

په پارسی ژبه كه نور تر ما بهتر دي   په پښتو ژبه مي مه غواړه مثال

طبيعت می عطائی نه دَ تحصيل دي   كه خبر يم دَ املا په استعمال

يَو ساعت مي به په درس شل مي په ښكار وُ   كله ښكار پرېښوم په كسب دَ كمال

دَ جهان تحصيل به كل واړه ځما وُ   كه اخته نه وَي دَ ښكلر په اشتغال

غاښ وتِلي ږېره سپينه لا تر اوسه   باز په لاس گرزم په غرونو په جبال

بند و بست دَ پښتو شعر ما پېدا كړ   گڼه شعر دَ پښتو وُ غير سال

[1] مخبط شي.

[2] دا بيت د حافظ په دې قول تلميح دي: بخال هندويش بخشم سمرقند و بخارا را.

[3] په ځنو نسخو كښ وال هم راغلی دي.

[4] [illegible]

نه ئې وزن نه تقطيع نه ئې عروض وه   دوه مصراع ئې دَ خفيف بحر دوه طال
دَ غزل نه ئې مطلع نه ئې مقطع وُ   نه صفت نه ئې تشبيه نه ئې مثال
مگر زه ئې چه گويا په شاعري کړم   پښتانه ئې پوهَوَل اېزد تعال
پدا بند و بست به نور تر ما بهتر شِي   پسله ما چه کا دَ شعر قيل و قال
نن ځما زويه يو څو دي برخوردار ښه   چه پدا هنر کښ نه لَرِی همال
که دَ شعر ويل عيب يا هنر دي   دَ ښه مخ له محبته ئې دَي حال
محبت دَ هماي سيوره دَه که څه دي   که کيميا دَي زرکَوِی سنگ و صلصال
دَ عاشق له رگه وبَهَوي ويني   چه جراح د معشوقې وهي قيفال
زړه چه خوږ دَ کښلي مخ دَ ميني نه وِي   پگښ مات شه د تېره توبري سفال
عاشقان چه په ښه مخ کا هونبره مينه   مگر خدايويني دَ کښليو په جمال
گلستان ځما دَ نظم شگفته شو   پرې وهي شيدا بلبله پر و بال
گلدستې ئې لور په لور په ملك خپرې شوې   تر کابله تر کشميره تر بنگال
هر مضمون ته چه دَ زړه توجه وکړم   طبيعت ئې راکَوي په استعجال
شبستان مي دا بکارو معنو ځاي دي   تي ئې نمورم په غدو په آصال
دَ الهام غُندي خبر وي چه را درومي   چه ځما په زړه نزول کا لا يزال
درست دېوان مي لکه باغ د علم گنج دئ   پکښ هر رنگه گلونه هر نهال
دَ دېوان مي که بيت بيت سَرَه حساب کړې   تر څلوېښت زره به تېر شي په سړ کال
په غزل په رباعى مي زړه مين دَئ   چه مداح يم دَ دلبرُو دَ جمال
په هجران کښ ئې بلبل غُندې فرياد کړم   که ئې نه مومم گلونه دَ وصال
چه به ما ليدل په سترگو هغه ولاړل   مخ ئې زه په تصور وينم په خيال
دَ هغو دلبرو پښې شوې توري خاوري   چه په پښو ئې ژرنگېدل راته خلخال
دَ څړيو به ئې ړغ لکه رباب وُ   په آواز به ئې د ما وُ وجد و حال
په ديدن به ئې له درده رغېدل وُ   جدائي ئې لکه درد وُ دَ اسهال
دَ ځوانىِ په وخت ښه سَرَه جوړېږي   ډېري جونه يَو زلمی سَرَه همسال
گه يَو دم ئې جدايي وبله وشِي   زړه ئې بيا وِي و وصال وته کشال
په نوبت نوبت مي وليدې دلبري   يا دَ تورو وېښتو عشق وُ يا دَ خال
اوس دا نوي ښايسته که هر څو يار کړم   دَ ځوانانو څه پروا په پير زال
که بوسه ورځني غواړم ور نيژدې شم   په خندا خندا مي غوځ کا په ناخوال
دَ هغه ياري په کار نده دَ کښليو   چه په مخ باندِي ئې نه ويني توروال
چه دَ کارو باره ووزی په زوړوالي   کوم صفت دَ هغه خره کا خر دلال
زوړ که سپينه ږيري توره په خضاب کا   ځواني ښځي وته ځان کا ځوان رجال
نه د سپيني ږيري عيب په خضاب ځَي   نه دَ تيز عيب پټېږی په سعال
دَ سړي د عمر کار راته ښکاره شو   کله بدر کله سلخ کله هلال
په حُوانى کښ هر کار په سړي زېب کا   په پيريه کښ زشتی لَرِی هر خيال
دَ زاړه نه زړه دَ ځواني ښځې خوړين دي   که ساتی ئې په نعمت او په نوال
دَ ځوانى وخته که بيا راتلي په بيرته   ما به ځار کړ تر خپل ځان واړه اموال
دا هم ښه چه می پرې سود دَ خاطر کېږي   چه تازه دلبره وينم پدا کال[1]

---

[1]

په بوسه د شکر لبو زوړ ځوانيږي — دا خبره تجربه ده دَ خوشحال
باز د خپله ښکاره نه وزي چه زوړ شی — تر زاړه مزري ځاريږه ځُوان شغال
چه دلبري ظاهر بيني شوي بد کار دي — دَ انصاف رانځه ئې وشوی په کحال
عاشقان په سپين وېښته کله زړيږي — لا په گور کښ به ئې هم نشي احوال
دَ ايمان سلامتي دَ هغه کس ده — چه ښه مخ ويني په وخت دَ ارتحال
چه د کښليو دَ جمال برکت ډېر دي — مخ ئې ځکه مبارک نيسي په فال
په محشر به مينه وړمه دَ زړه سنگو — که پدا درنيږي تَله د اعمال
زه مداح دَ هيچا نه يم بې دَ کښليو — دَ نور چا په صفت نه لَرلم يو قال
زه څه خداي په کښلي مخ باندي مين دئ — گوره احسن القصص په استدلال
نه مي طمعه له چا ده چه مدح گوي شوي — نه مي چا سره لباس شته نه ټيټال
که له هجوي له غندني درته وايم — فردوسي مي پدا کار کښ ندي سيال
فردوسي لَري څو بيته له محموده — زه لَرم دَ اورنگ زېب دَ ذم جوال
چه دَ دور شاهنشاه دَ ذم لايق شو — دَ غندني گڼه هر يواق[1] سقال
ما هم هيڅ تقصير په ذم دَ چا ونکړ — دَ اورنگ پادشاه په غاړه دا وبال
که محمود بنده زاده وُ دَ خپل پلار وُ — په زوونه کښ خو نه وُ دَ بل آل
چه په رنگ په خوي خصلت دَ بابا نه وئ — هغه زويه دَ بل آل لَري مآل
درست عالم په خوي خصلت دَ خپل پادشاه وئ — لکه دَي وئ دَ عالم وئ دا خصال
که له خپله حقيقته درته وايم — زه ځائي يم دَ مغل نمك حلال
په آباوُ په اجداد خان و سردار يم — کار نامې لرم دَ جنگ او دَ جدال
که بَرَي که هزيمت واړه ليدلي — خوي خصلت لرم دَ قتل دَ قتال
پلار نيکه مي شهيدان و گور ته تللي — پښتا پښت مي هنر دا دَي آل په آل
که به ډېر په هزيمت را څخه توي شول — وړاندي وروستو په يمين او په شمال
لکه دم پخپل همت بيا به هغه وَم — په بل جنگ کښ و نصرت ته په آمال
که دَ جنگ دَ پرهارونو درته وايم — چه له دردہ مي به تن وُ لکه نال
يو پرهار مي به لا روغ په وجود نه وُ — بل پرهار مي به په تن شو يا په ډال
چه قضا دَ سري نه وي سرَی نه مري — که ئې درست وجود په عشيو شي غربال
قدردان د ما دَ کار شاه جهان وُ — دَ اورنگ بادشاه ښکاره دَي خود احوال
چه نېکخواه بد خواه همه ورته يکسان دي — نه تميز نه ئې دَ عدل اعتدال
چه دَ ده دَ بادشاهي دَور وشو — په دوران ئې لور په لور دَئ اختلال
په دوران ئې درست جهان سَرَه گډ وډ شو — ته به وايې امانه شوه دَ دجال
چه پخپل بابا ئې نده صرفه کړې — د جفا ئې په دا نورُو څه اهمال!
چه دَ ښو سړيو قدر باندي نشته — ځکه زه ور ځني گرزم په جبال
لکه دئ ځما زوال وته ناظر دي — زه لا نه غواړم دَ ده هسي زوال
دا همه د ما دَ توري صدقه ده — پښتانه چه پر گنې خوري سيورغال
نن به درست دَ هندوستان دولت دَ دوي وُ — پښتانه که کم همت نه وَي جهال
يگانه ځوانان که زر لما سَرَه وئ — نور ځما و په پنجاب باندي يرغال
که هر څو ئې سازَوم رانه سازيږي — پښتانه دي د ترو کاڼيو ديوال

۱ [illegible]

هوبنره قام هونبره عالم سردار ئې هسي   سرگرادان گرزه په تېښته دا منوال
دَ دانا سردار د تېښتي شرم نشته   چه علاج کا دَ غليم دَ استيصلال
چه په مرگ دِ غليم سخ کا هسي مه مره   و سردار وته هم دا دَي استقلال
تر اويا کالونو تېر شو د ما عمر   زړه هغه دَئ تن پېرئ کړ پايمال
لکه ما به له مغل وهلې توري   درېغه درېغه په ځوانئِ وئ دا حال
نوې مياشت دَ محرم غصه[1] ئې کال دئ   په غليم مي غصه ورېږه دا کال

خدايه هونبره مهلت ورکړه په دنيا کښ
چه کاږه کارونه سم کاندِي خوشحال

هغه خداي چه بندي کړي دي خوشحال   هم هغه به ئې خلاصي کا په هر حال
مه منت دَ خوېشکی مېشکي باندي بار شه   نه منت دَ باقل زئِ دَ بقال
نېستي واړه په نصيب د بېگ محمد شوه   په نېکي واړه په بخره دَ جلال
نام و ننگ ناموس که دا دَ افغانی وئ   چه ښکاره ئې شو پدا دور احوال
مخ دَ درست غوري دِ تور شي په تبی   ښا دَ واړو پښتو ژبی په دنبال
دا ناسازی چه پما شوې که په دوي شوې   دروغجن يم که پرې نشوي سر و مال
که دَ سمي که دَ غره دي يوسف زيه   همگی مزري دِي مه ئې وه زوال
د خپل ځان صفت به نکړم چه زه څه يم   لرو بر واړه روباه دي يا شغال
ما دَ دوي سَرَه دَ ننگ پالنه ښه زده   که می عمر سَرَه تېر دَي په قتال
دَ حريف قدر حريف وته ښکاره دي   ښيښه گر په ښيښه گر زده کلال په کلال
قيمتي دَ قيمتي سَرَه جوړېږي   په يوه مزي پېيل شي دُر و لال
که د ما دَ دوي سند و بله يو شي[2]   څوک د مور زويه لَري د مخ مجال
که خوشحال خټك وار بيا موند په جهان کښ   خود به ووينې د دې چاري مآل
زه له خپله خدايه خوښ له خپله قومه   په عزت د لَري واړه ذو الجلال
هغه څوک چه دَ بدی دَ معرکې دي   خجالت ور لَره بس دَ خپل افعال
که کفران ئې دَ نعمت په جهان کړي   خود به بيا مومي جزا دَ خپل اعمال
دغه يَو خو کا لعدم دَئ په معني کښ   دغه بل دَ دجال خر دئ يا د جال
خجالت لَره ئې خر وهي په گېډه   کله سالي چاري کاندي غير سال
خو به هيڅکله دَ آس برابر نشي   که دَ آس غُندي پيدا کا سم ويال
مشگيرک خو مشگيرک دَئ باز به نشي   که اوږده لَري تر بازو پر و بال
دَ اُوړو پيشو خو سازه کړي ميو څوک کا   هونبيارانو ته ښکاره دَي دا مثال
خال و خط پرې حبطه ځان دَ خندا کا   چه بد رنگه ښځه کښېږدي په مخ خال
عاقبت هغه چندخ[3] په خواري خوار شي   چه واته کا له دريابه په جبال
حبشي دِ نوم په ځان د هلال کښېږدي   په دانش نامه به هيڅ نشي هلال
په رِندو سترگو رانځه زېبائي نکا   نا قابل دِ هوس نکا دَ اقبال

---

[1] غصه دَ ابجد په حساب ١٠٩٠ کېږي.

[2] که د ما د دوی منی سره يو شي.

[3] يعنی چنگوښه.

چه لوئي غواړي هنر دَ لويی زده کا　　بې زينې دي په محل خاته محال
د سرِي لوئي په رنگ په پساله نده　　په همت ده په هنر ده په خصال
نه د خلقو بد نامي نه جام دَ زور　　نه د خلقو نېکنامي په لاس سفالٰ
پدا هسي رنگه کار به راضي نشول　　که ئې فکر اندېښنه وَي يو مثقال
که ئې زويه نمسي ما وَي په کور کړي　　دَ غزت مي به لا هم نه و کيال
که يو څو گاهه ژوندی وم پدنيا کښ　　خود به واروم دَ مدو و دَ بابا حال
که څه حق شته دَ نېکئِ په جهان کښ　　ناسپاس به گرفتار شي په نکال
زهوزاد به ئې ښخېږي بې کفنه　　په جهان کښ به رسوا گرزي کنگال
واړه هسي چاري کا چه پکار نه وي　　چه ئې پاڅي زمانه په استيصال
ما پخپله په ځان کړي دِي دا چاري　　چه مي ورکړه وَ نا اهلو دا منال
چه همېش په يَوَه حال وئ هغه خداي دي　　په سريو باندِي تل نه وِئ يَو حال
که په نحس طالع بند شوم عيب نشته　　کله کله تندره هم نيسي هلال
څلوېښت کاله مي خوړه کامرانی وکړه　　څه شو چرخ که مخالف شو يَو نيم کال
نه پر کېږي نه فرياد کا نه چيچل کا　　هر هوښيار مرغه چه لاندي شي تر جال
و تقدير وته ځان وسپاري يکباره　　راضی نه وي په پرخاش او په جنجال
د خدای حکم چاري ندي بې حکمته　　هيڅ دَ دِي خبری نشته قيل و قال
خپلو وروڼو يوسف واچوه کوهی ته　　مشرف شو دَي په جاه او په جلال
واړه چاري په قسمت په مشيت شي　　باد په لاس دَ منجم دَي دَ رمال
دَ هغه چه زړه محکم په توکل دي　　نه په خوب باندِی نظر کا نه په فال
څه يواځی په ما نَدَه که ژوندی وي　　اورنگ شاه بادشاه به ډېر کاندي پايمال
ده په لاس دَ بخت نصر ظلم واخيست　　زه دَ ده له لاسه بند لکه دانيال
حق ناحق ئې چه څوک راشي په منگل کښ　　خواره وي ئې غم ئې نه وِي دَ وبال
چه په پلار باندي ئې نده صرفه کړې　　په نور چا ئې څه صرفه څه ئې اشکال
که رشتيا وايم دا هسي بادشاه نه وئ　　واړه کار ئې دَ رهزن دَي دَ داړوال
يو په ظلم يو په مکر نور څوک نشته　　که حجاج وي که يزيد وي دَ ده سيال
دَ هغه بادشاه به نمونځ دَ غاړي طوق شي　　چه دَی نه لَري دَ عدل اعتدال
نه انصاف شته نه تميز نه نور د عدل　　په دربار ئې تاريکي ده غول و غال
امرگان ئې همگي دَ ده په رنگ دي　　هر خېله دَ خپل کردار کا استعمال
چه په اصل په نسب ئې نظر وکړې　　لږ په ديو کښ اصيل دِئ ډېر هزال
دَ گداي له لاسه هم پوچك را نيسي　　که په کور کښ ئې مهران دِي په جوال
سيد مېر او مير بابا دواړه حاضر دي　　که د دې خبري غواړې استدلال
دَ کابل صوبه خرابه هغه سگ کړه　　دا بل سپی په بنارس کاندي دا چال
په دوران د دې بادشاه هوښيار هغه دي　　چه وطن کا په فرنگ په پرتگال
مقرب ئې فدائي عبدالقوي دئ　　چه تل کاندي دَ بدئِ اشتغال
يو سفيه دَ گجرات دَ ده قاضي دئ　　چه دَ ده غُندي به بل نه وِي هزال
په دربار کښ ئې عزت دَ نور چا نشته　　پېشگاران ئې دِئ بد ذات و بد سگال
دَ نېکئِ حکم ډېر په تأمل کا　　دَ بدئِ حکم کا په استعجال
اول دئ بيا ئې دا نور دَ خداي دپاره　　چه په پڅه چاره واړه کړې حلال

په خوشحال باندي خو وار دَي دا دي راغي　　خداي دِ درست جهان ساتي لدې جيپال

پدا هسي حال هم شکر کړی بويه　　که ښه کال مي کړه ولاړه تر هنګال

په بل کال مي وېره شي ولاړه دِ نشي　　په ملکونو تر شهال او تر توروال

پښتانه لَره منصب ندَي عضب دئ　　چه تلاش دَ اضافو کا لا بې دال

که هزار کاندي پښتون مغل به نشي　　بويه دا چه له زړه وَباسي دا خيال

دَ هاتي دَ مزري روغه که څوک غواړي　　هيڅ دَ دې خبري نشته احتمال

پښتانه لره شړئ انديرئ ښه دئ　　نه اغوستي دَ مغل دَ مجرې شال

ما وې زه به دَ مغل په نوکري کښ　　رکېبونه کړم دَ سرو، دَ سپينو نال

په ناحق ئې ځنځيرونه را په پښو کړل　　واه واه هسي نوازش هسي آمال

امرګان مي په دربار کښ ډېر نيکخواه دئ　　په خاطر دَ سيد مېر دئ واړه لال

آفرين دَ مير جمله په زويه باندي　　چه نن دئ دَي مېر بخښي په استقلال

که هزار توري چاړې غشي ورېږی[1]　　ده دَ ما په سر نېولي دَي خپل ډال

که بادشاه که اُمرا ځما دَ پاره　　دَ هر چا سرَه دَ ده دَي جواب سوال

بل ميرخان دَ خليل خان زويه تلاش کا　　بل دَ نېکو نيت ليده شي دَ کوټوال

چه په نيم وېی ئې کار کېږي دَ خلق　　دَ خلاصي مي همېشه کاندي جدال

لا تر اوسه کار موقوف په اراده دَئ　　ګوره څه دئ لا دَ دې چاري مآل

چه له بخته ياري نه وي پدا څه شي　　که جهان دِ ښېکخواهی کا مياشت و کال

د رنځور زحمت دَ خداي په حکم درومي　　په طبيب باندي خو سعيه ده کمال

مخ دِ تور دَ سپېد شمس شي دواړه لوريه　　چه هر ګوره بې بدل دي په ټېټال

دَ خلاصیِ خلل ده ګډ کړ په منځ کښ　　چه ئې کړ په ضامنیِ کښ اهمال

که دَ بند او دَ زندان مشکل آسان شي　　وار په وار به خداي آسان کا کل اشکال

په څيله پشې ګلونه دَ بهار دَئ　　په اهاړ پسې را درومي ښښګال

چه په ژمي ښاخ بري وشي دَ وني　　په بهار کښ ئې لا ښه وِی پر و بال

لا به کله دَ خلاصیِ زېرَي وشي　　چه ښادي مي شِي په اهل په عيال

چه همېش په خوشحالیِ آموخته وئ　　هغه زړُونه دِ خداي نلري ملال

انتطار د دې خبري ډېر عالم کا　　ولي خوار خټك به واړه شي نهال

لا به کله هغه وخت هغه ساعت شي　　چه به وينم دَ يارانو ښه جمال

دَ هجران محنت به واړه فراموش شي　　که ښادي را باندِي وشي دَ وصال

څوک به خاندي څوک ژړا کا حوک به آه کا　　په هر ځاي چه دا بيان بولي قوال

زر پنځه اويا کالونه دَ هجرت وُ

په آغاز دَ نوي کال شو دا مقال

(م)

څو وانخلي له غليمه انتقام　　مرد نه خوب کا نه خواړه کا نه آرام

---

[1] [illegible]

چه دَ ننگ او دَ ناموس اندوه ئې نشته — دَ هغه سرې به نه وِي احترام
که همت او حمیت غیرت پکښې وي — تر ځښتنه نه بهتر ګڼه غلام
په ورو ورو پر قدم ږدې وربانديِ خېژي — په یَوه ځله ځوک نه خېژي پر بام
په طلب کښ که سستي نه وِ باور کړه — دَ ژوندون اوبه به بیا مومي په کام
واړه ورځی سَرَه نه دِي برابري — کله درد کله دارو کاندی ایام[1]
دَ مردی دَ نامردی تر منځ میل ندي — تفاوت ئې په ذره دَي یا په ګام
چه دَ بل تر لاسه وَرَغي دَ بل شو — مرد به خپل لَري دَ خپل فکر زمام
چه په ذات ئې پلار نیکه توري وهلي — پرې جوړېږي کار دَ توري د صمصام
دَ کنبت غصه مي وَوته له دِله — خداي چه را کړ په ډوډه دَ برې کام
چه په مخ ئې برې درومي عابد خان دي — په هر ځای د خپل بابا کا تازه نام
خداي ئې عمر دَ خپل پلار کړه کام و نام هم — په غلیم دِ ئې لاس بر اوسي مدام
غلیمان دِ تر حذر خوري که پوهېږي — تېره تېغ ئې اږدهار دَي خون آښام
چه دا هسي تورزن ورور ئې خدای پیدا کړ — پرې دِ فخر کا همه ورونه مدام
دَ لښکرو کار څه هسي آسان ندئ — چه پرې هر سرَی به مومي انتظام
چه دَ بخت یو ځو وېښته لَري په سر کښ — دَ هغه په مخ ظفر درومي مدام
چه رښتیني تر سر تېر بخښل حوړَل کا — دَ هغه دَ ورانډی سر کښېږدي انام
دَ مزري بخره ورمېږ دَ نیله ګاو دي — ګیدړ تروړي ئې مرېړی په لحام
دَ میدان هوسیِ یو یو تازي نیسي — ډوډی غپ په کلي ډېر ګرزي انعام
دَ ډوډه حصار ئې درست په وینو سور کړ — په ډوډه باندېِ چه وشو قتل عام
دَ ډوډې حصار څه هسي آسان نه وُ — چه ئې فتح تېرېدله په اوهام
پاس په غره بانديِ محکم وُ چا وهَلي — دَ کوهاټ تر کوټ ئې ښه وُ استحکام
دَ خاوند په حکم هسي فتح وشوه — چه ئې کار شو په دوه ورځو سر انجام
دَ اووو کوټونو کار دَ خداي په حکم — وار په وار شو په هفته کښ انصرام
له هیبشه په اسمان کښ په لرزه شو — چه دَ تورو خرپا واروېده بهرام
دَ ټوپکو دَ وېشتلو په لوګېو — بل اسمان اتم پیدا شو کبود فام
دَ خټکو نېزې هسي تلې په زغره — لکه ستن په خېمه درومي دَ خیام
دَ خټکو نېزه بازو سپرو توي کړه — دَ بنګښو دَ سپرو فوج تمام
ډېر ځوانان غاړه غړی شول پدا جنګ کښ — که تقصیر نه وُ دَ تورو دَ سهام
صدر خان لا چېري جنګ لیدلي نه وُ — پدا جنګ ئې سر نېزه کړه په خصام
دَ شاهین مرغي چه والوزي له جاله — په کاته کا نورو[2] زاونېو ته پیغام
شجاهت د هوښیارانو ښایسته وئ — بد جلب حبطه ومري بد لغام
دَ جهان ښادیِ واړه دَ هغو دي — چه په حکم دَ یَوه لَري قیام
دَ ګنبت ارمان مي درست له دله ووت — که شکست وُ که پرهار وُ که دشنام
په بد بوي دَ کشتګانو مځکه خسا شوه — چه رېز رېز شوه په ډوډه کښ په حسام
عنایت سردار چه څه ملك میری وُ — دَ ډوډې په جنګ شول مالګه دَ طعام
دَ بنګښ بخره دَ پالي دَ ځوکی ده — نور دِ ننباسِي توره په نیام

---

[1] کله دارو درکا ایام

[2]

څوک چه خپل کسب پرېږدِی بل کسب نیسي
تر هغه نه به بل نه وي عقل خام

که گاوز په جنگ باتور دئ جنگ ئې هېر دئ[١]
چه په سرو خوري څپېړه دَ ضغام

که بنگښ څخه څه ننگ وَئ پرې به نکړي
ما دَ ده له ډکه باغه یَو بادام

چه بې ننگه چاري کا په واړو ورشه
لکه راغَي په بنگښو دا هنگام

چه دَ فکر بدرقه ور څخه نه وِئ
پخته کار به په لار نه اخلِي یَو گام

دَ بنگښو شامت خپل سزا ئې دا ده[٢]
چه په غوښو ئې مړېږي ددو دام

هر کهتر چه دَ مهتر سَرَه ستېزه کا
دَ عمل سزا به مومي په انجام

هسي غم الم ماتم ور باندي راغي
ړنا ورځ شوه دَ کوهاټ په عالم شام

دَ کوهاټ په عالم واړه عالم ډک شو
دَ بنگښو کډه ولاړه تر بگرام

بد مذهب رافضی ډېر دي په بنگښ کښ
چه خبر ندي دَ شرع په احکام

ناسنت په مردگانو کښ هم ډېر وُ
پدا جنگ کښ چه عالم شو انعدام

دَ بنگښ له بده بویه به خلاص نه وِئ
که په ملك کښ سړي وَوینی تمام

دَ بنگښ په زړه کښ ډېره شیطاني ده
که په خوله و تاته شیخ شي دَ بسطام

که مي ښه په گنبت ونیوه هېده څه شو
په همت مي ثابتی وه دَ اقدام

د ډوډه په جنگ کښ بیا له میوه ډک شو
په گنبت کښ چه خالی وُ هغه جام

ښه چه مخ دَ هغه سوبي را ښکاره شو
چه لیدله می په خوب او په الهام

هغه کار چه تر سر وَرسېږی بخت دئ
چه په زړه گرزِي په وېښه په منام

دَ سړی مراد هاله ورشی په غېږ کښ
چه راضی شي ذو الجلال و الا کرام

تل تېره توره وهه که حکم نه وِئ
یو وېښته به کنډَو نکا دَ اندام

که تری دي که بولاق رحمت پرې باندیي
په سیالي توري وهلي واړه قام

چه اول ئې خپل ښبان په غونډی لك کړ
په رحمت دَ انو خېلو وُ ناکام

دَ تېری دَ منډېنو ښه تنبیه وه
پدا کار کښ دَ یوسف په اهتمام

شاهي بیگ مزرا دارو یو څو سپاره وه
نه وه نور د څو تیرې نمك حرام

پدا هسي وخت یو دوه اېسوړي نه وُ
نه خورم نه درویش خېل وُ بد فرجام

شابي خېل وُ که مکوړي په اولجه شول
دَ خورمو تبنې ښه وکړ خرام

عالم خان صاحب اولاد جمال الدین دئ
په ساغري په بنگیخېل کښ د اکرام

شاهی بیگ ساغري په تن ملك مېري دي
تر شېرا اول دَ ده کړي کار تمام

پدا جنگ کښ اولجې وشولې بې شماره
دَ ښو جونو دَ آسونو دَ انعام

توري زغري که لیندئ وې که درستې وې
په وسلو سَرَه معمور شو هر کدام[٣]

شپږ اوه زره خټك وه پدا جنگ کښ
په اولجه سَرَه خوشنود شو هر کدام

دَ گنبت جنگ مي په ننگ دَ پښتانه وُ
بل غرض مي په منځ نه وُ نه مرام

یَو په لس ورباندِي وشوه یو په شل وه
که لښکر په ډوډه کړَي وَئ مقام

د دې جنگ نارې به دروميِ په ملکونو
پرې خوښېږي به همه پښتون په نام

چه د دې سوبی آواز وشي په هند کښ
بیا به ږغ شي دَ بادشاه په خاص و عام

---

[١] جنگ ئې هېر شي.

[٢] د بنگښ د خپل شامت سزا ئې دا ده.

[٣] یو په سل سره معمور شو درست احشام.

چه په نام پښتون غوځېږي پرې خوښېږي   اورنګ زېب هسي بادشاه دَئ دَ اسلام
دَ اسد تحويل زر يَو نوي رجب وُ   په دريم دَ جنګ آغاز وشو دا کلام
په کاغذ کښلي خبري پاتو کېږی   دا بيان په بياض ځکه شو ارقام
په غليم باندِي دي هسي فتح تل وه
لکه دا فتح چه وشوه و السلام

زمانې له ښو يارانو نه مهجور کړم   ځه بلا ئې مبتلا په ډېر ضرور کړم
دَ ښو اوښي مي پاسه پرې تارونه   ببلتانه په تن په مثل دَ طنبور کړم
اوس پما دَ خوشحالی نوم جوړ ندئ   چه دا هسي زمانې له غمه پور کړم
ما وې ترق به سَرَه وچوم له غمونو   ولي لا تر اوسه پايم خداي صبور کړم
نوره واړه پښتونخوا په ځاي ميشته ده   خو يَو زه دي زمانې پکښ منصور کړم
اشرف خان په ناپوهي په غم کښ ونښت[1]   زه د ده غمونو لا په زړه رنځور کړم
جدائي دَ صدر خان لکه سوراور وه   که دَ واړو فرزندانو غم چور چور کړم
سل تناکي مي هر آه سَرَه په زړه شي   په درون ئې لکه وړي دَ انګور کړم
هغه وخت مګر دَ خداي په وعده راشي   چه به بيا دَ خېلخانې سَرَه سرور کړم
دَ هر مخ خالونه داغ ځما دَ زړه دي   زه حېران ئې يا دول په کوم دستور کړم
دا ارمان مي هيڅ ارمان سَرَه سم ندي   که په زړه کښ ارمانونه نا محصور کړم
مرګه هونبره مهلت راکړه په جهان کښ   چه جمدر دَ مدعي په وينو سور کړم
چی می اوس له لاسه وَتې اسمان شوې   د هغو خبرو ځه لَره مذکور کړم
که ئې درست دَ مټو زور راته ښکاره کړ   بيا فلك سَرَه کشتي پخپل دستور کړم
نه به بيا په غاړه کښېږدم دَ ننګ توره   نه به بيا په قوم کښ کښېنم نه به هور کړم
عجب مار مي جار وتلي تر دوو پښو دَي   مګر لوي پاړو پېدا شي چه ئې دور کړم
مست هاتيان خوني مزري په خنځېر کېږي   بويه دا چه ځان فلك وته تربور کړم
پخپل آه مي باور شته اثر به وکا   رقيبان به اور لروني دَ تنور کړم
يَو دوه سري مار مي پروت په دواړو پښو دي   په ديدن ئې له نشاطه نه نفور کړم
پاړوګان د پېښور واړه ناقص وُ   دايم هند کره روان شوم که ئې دور کړم
چه مي فكر دَ ازل په توري وشي   پدا کار کښ خپل پردِي واړه معذور کړم
دا بيان مي دَ غعد[2] په کال ويلي   په شعبان چه دَ لاهور په سيند عبور کړم
واړه خلق دَ خوشحال په پت وَلاړ دئ
بخته تا له کومه لوريه را حضور کړم

پرورده که دَ مغلو په نمك يم   دَ اورنګ له جوره هم له غرېوه ډک يم
په ناحق ئې په زندان کړم يَو ځو کاله   خداي خبر دي که پخپل ګناه زه شك يم
پښتنو سَرَه زړه تور دَي دَ مغلو   خبر دار ئې په نيتونو يك په يك يم
که سره که ناسره راته معلوم دِئ   پدا کار کښ په معني لکه محك يم
يا زه باز وَم يا شاهين شاه جهان ته   وَ اورنګ وته کارګه يا مشګيرک يم

[1] کښېووت.

[2]

هغه زیست چه دَ عزت له مخه نه وِئ   چه ئې کا په هغه زیست پوري هك پك یم
اور ئې پوري په منصب په نوکري شه   چه تر فهم و تر نظر دَ مغل كك یم
پخپل نام و ننگ چه راشم لېونی شم   خبر دار کله په سور و زیان دَلَك یم
چه په طعمه دَ اُوړو زغلي وَ شست ته   گمان مکړه چه هغه ناپوه سمك یم
تر قضا پوري دَ هیچا چاره نشته   او کنه تر زاړه ذئب لا ځیرک یم
و بینا وته سور مهر یم دَ زړو   په دلیل دَ نا بینا لکه یو چك یم
هیڅ[1] له قدره مي وګړي خبر ندئ   که رشتیا وایم دَ سترگو مردمك یم
دَ چنبې تر گلو ډېر دَي ځما قدر   و بې شناختو وته گل دَ پیزک یم
لکه باز په لوي لوي ښکار ځما نظر دئ   نه چه گرزي گونگټ نیسي باد خودک یم
چه په غوښو ئې روزگار هغه مزري یم   نه چه ولي وښو خوري هغه مړک یم
پدا سپینه ږیره شرم عزت ښه دئ   څه به نوري چاري کړم مگر خوردک یم
که عالم راته کُن تاو کا غم مي نشته   په رشتیا وَیل دَ ډېرو پول پولك یم
پدانش په شعور نده په قسمت دَه   چه دا هسي سرگردان لکه پټك یم
هو پښتون چه دَ مغلو نوکري کا   که دِ زده دَ هغو واړو بهترک یم
چه منصب مي دَ مغل خوړ یو ملك وم[2]   چه منصب دَ مغل نشته اوس ملك یم
دَ فرمان دَ پروانې حکم ئې نشته   شکر دا چه پخپل حکم پخپل وک یم
نه مي کار په خاص و عام نه په دیوان دئ   نه په وَړ ولاړ دَ هر یوه مردک یم
نه تصدیق شته نه یادداشت شته نه توجیه شته   نه په فکر دَ سند نه دَ دستك یم
هر گیدي به چه لما سر کوزِي غوښته   دَ هغه دَ سر یا توره یا کوتك یم
که په بدو باندي شوم شوم زه ئې سو کړم   لکه ښه ستوري په اصل مبارک یم
هر ساعت را باندي عید دَ استغنا دئ   که په نور عالم ژړا زه په خرسك یم
پښتانه لَره شرئ انډېرئ بس دَئ   نه په فکر دَ مسند نه توشك یم
آزادي ده په ساده سپینه جامه کښ   خلاص له غمه دَ زربفت او د میلك یم
دَ وښو جونگړئ هسي راته ښې شوې   وایې ناست په محلونو دَ آهك یمء
که اوگره دَ بټو شته په شلونښو سپینه   دَ مغلو پلاو پاتو ډېر پرې ډک یم
چه نېولَي مي دا هوډ دَ ننگ و نام دَئ   که له خپله هوډه واوړم کنیزک یم
په بل غشي ټوپك هیڅ ویشتلي نه یم   که ویشتلي یم خو بیا په خپل ټوپك یم
چه شهپر مي بټي خېل وُ کنډکپر شول   پروا دار په لنډو پرونو دَ بارک یم
دَ کرېز بڼي مي تولی لکه باز کړې   گمان مکړه چه بې پرونو ښاپېرک یم
سکه ورونه مي تري دي حال ئې دا دئ   له بولاقونه لا لیري یو څپك یم
په دروغ دروغ وعدې نفاق آمېزي   ما غلوِي ورته په مثل دَ کودک یم
تف په ږیره دَ همه واړه بارکو   لا ځما په ږیره هم که زه بارک یم
که دَ واړو پښتنو راته تسلیم دي   زه خو بیا دَ سباکی انا خښتك یم
نن خو قام را سرَه ډېره جفا وکړه   کانده بیا دَ خداي و حکم وته څك یم
که ختکو راته شا کړه مخ ئې تور شه   زه یواځې په تکیه دَ خداي شېرک یم
که څه حق یا دَ وروری یا دَ نېکي شته   و پاداش وته په طعمه دَ هر یك یم

[1] خو له قدره.

[2]

مهمندي ځما دَ کږي لاس و ښي دئ — راضي من دَ افرېدويو په کومک يم
ډېر چينې چه تراوش وکا درياب شي — چه ليده شم اوس خو دا يم يو بولك يم
کرلاڼی ځړبنی ځو پښتانه دئ — زه دَ ننگ پکار له واړو مشترک يم
دَ هر چا سَره چه کښېني هم هغه شي — اوس مي نيمه ژبه خوښه شوه شيتك يم
چه دا هسي رنگ ځما په سيله گرزي — منت دار په گرزېدنه دَ فلك يم
که مي عمر په شماره تر شپېته تېر دَئ — لا پکار دَ سوارۍ لکه ازبك يم

دَ افغان په ننگ مي وتړله توره
ننگيالَي د زمانې خوشحال خټك يم

چه قانع دَ زمانې په خشك و تر يم — که مي پېژنې بادشاه دَ بحر و بر يم
نه مي تخت نه مي افسر نه مي سپاه شته — په تسخير دَ درست جهان ختلی نمر يم
په درون کي مي پراته دي ډېر کنجونه — په معني کښ لکه کان دَ سيم و زر يم
که مي لاس لکه درياب خالي ليده شي — دَ ټټر دننه ډک په دُر گوهر يم
دَ طالع په سود و زيان مي نظر نشته — سر تر پايه درست وجود واړه هنر يم
که مي حلق له تندي وچ سي په همت کښ — پروا دار کله په حوض دَ کوثر يم
لا يو شور را ځني لاړ نه وِي بل راشي — مگر زه پيدا په ورځ د شور و شر يم
که‌لوئي مي دَ اسمان سَرَه سيالي کا — په پستي تر تورو خاورو نه بتر يم
په سپين والي که مي زړه تر واوري سپين دئ — په تور والي دَ دوږخ دَ اور شرر يم
ځوک مي پرې موزه دَ قهر تر کمرو — که په حکم په سکون لکه تور غر يم
وباطن وته مي گوره که دانا يې — په ظاهر صورت که هر ځو محقر يم
د حاتم غندي مي خېل و حشم نشته — په عطا که له حاتمه برابر يم
سخاوت مي په تقليد په رسم ندئ — زه له ځايه دَ سخي بابا پسر يم
نه دا يَو عيب ځما نه ډېر هنره — چه بهرام ځما پسر زه ئې پدر يم
په وگړي مي خبري دَ مردئ شي — په همت کښ په هر لوري نامور يم
دَ ياقوت دَ اوبو غم نشته له اوره — که دايم دَ زمانې په اور کښ در يم
خپل‌پردي سَرَه ډېر حلم هم ښه ندئ — زه دا هسِي در مانده په در گذر يم
ځوک‌دِ هيڅ گمان په ما دَ روغو نکا — چه په ملك کښ لېوني دِئ زه ئې سر يم
لا پردي را سَرَه بر گرندي وکا — زه دَ خپلو په سلام کله په چر يم
ځوک دِ لافي دَ خپلوالي راته نکا — چه په حال دَ نيك و بدو ښه خبر يم

زيست‌روزکار به مي له خلقه سَرَه نشي
زه‌خوشحال له واړه خلقه مرور يم

زه پخپلو گناهونو توبه گار يم — چه مي کړي دي په واړه شرمسار يم
پدا سپينه ږيره ما فضيحت مکړه — که په توره ږيره هر ځو بزه گار يم
اوس و ما ته توان توفيق دَ طاعت راکړه — ستا و فضل و کرم ته اميد وار يم
ستا له لوريه همگي فضل و کرم دَئ — زه دَ خپلو شامتونو نه په ډار يم
نور عالم مي په کردار خبر دار ندئ — زه پخپله خبر دار په خپل کردار يم

په عمل به هسي گبر و جهود نه وئ — لکه زه پخپل عمل کښ خوار و زار یم
هندو هم په نیمي شپې پاڅي خپل جپ[1] کا — تر هندونه دَ عمل په کار لا خوار یم
زړه په سلو فتنو ولاړ په سجده سر ږدم — همګي عمر دا هسي نمونځ ګذار یم
نه ثواب دَ جماعت نه سود دَ نفل — دَ قضا نمونځونو هم لا تاوان دار یم
که حلال وِي که حرام مزه ئې بویه — په بزه دَ ګولې کله پروا دار یم
خلقې ځما په فعل ګور ته ولاړې — لا دَ نورُو وَوژو ته په تلوار یم
نفس و ما ته حق نا حق کا نا حق حق کا — تل دَ ده تر فرموده پوري نا څار یم
راکښي خوي خصلت دَ دو اویا فرقو دي — په ظاهر دَ مؤمنانو په قطار یم
د هوا په دریابونو کښ غوټې خورم — دَ حرص په حصارونو کښ حصار یم
که په رسم په تقلید مسلماني شِي — سخ د ما مسلمانانو سَرَه شمار یم
نفس شیطان راته په هره ساه په څو دئ — تر وروستی ساهي زه ځَني پډار یم
حمیده مي لکه زر ذمیمه شګي — توري خاوري مي په سر دئ که زردار یم
اعتقاد ئې دَ خاصانو و ما راکړ — که زه هر څو په عمل کښ خوار و زار یم
دَ کونین پیدا کړوني لا شریك يې — پدا هونبره اعتقاد کښ استوار یم
که فرښتې که دریابونه کښ غوټې خورم — په همه پیغمبرانو په اقرار یم
دَ قیامت په ورځ قائل یم بې ګمانه — نېك و بد واړه لتا دِي خبر دار یم
پسله مرګه به ژوندُون دَ خلایق وئ — په دا واړه کښ له شرکه نه بېزار یم
پېغامبر مي محمد دَ عبداللّٰه دي — مینه دار ئې په اصحاب په چهار یار یم
امامان ئې دَ اولاد واړه پر حق دئ — تر مهدي پوري دَ واړو خدمتګار یم
چه دښنه[2] ئې دَ اولاد او دَ اصحاب دئ — په وکښنه ئې دَ بېخ او دَ تبار یم
دَ مذهب څښتن څلور دِئ پنځَه نه دئ — حنفي سني مذهب دَ دین په کار یم
دَ عذاب طاقت می هیڅ نشته بخښه مِي — و درګاه لَره دِ درغلم طیار یم

چه هم ډک له ګناهونو هم مغرور وي
زه خوشحال هغه بنده دَ خپل غفار یم

دَ نوروز منت په باغ دَئ په صحرا هم — نوراني ئې شِي له فیضه هغه دا هم
چه په باغ کښ رنګا رنګ ګلونه وا شي — غنیمت ده دَ ګلونو تماشا هم
لخلخې دَ نو بهار په هر مشام ځَي — ګلدستې ئې څنډوِي پیر و برنا هم
دَ ګلونو هار په غاړه دَ دلبرُو — شرمَوي لعل و یاقوت لؤلؤ لالا هم
دَ معشوقُو په زلفینو کښ ځَاي وکا — ښایسته ګلونه پاس په وربل لا هم
ارغوان که بنفشه که شقایق دئ — زېبائي لَري یَو ځَاي جدا جدا هم
په هر ګل باندي ټټو مرِي بلبلي — بیا له شوقه په هوا کاندي نوا هم
د هر ګل په مخ چه سر کښېږدي بلبله — پرې غلطان غلطان راځِي باد صبا هم
په ګلزار پسی بلبله زړه کباب ده — په ارمان ئې ځَګر خون دَي دَ مینا هم
څوک په عیش په عشرت کښ څوک په غم کښ — ځَنی څه چاري لیده شِي پدنیا هم
دَ قفس بلبله ژاړي ګریاني کا — چه به چیري په ګلګښتت والوزو بیا هم

---

[1] ثعنی ذکر.

[2]

په هغو د ما سلام ما دِ هم یاد کا   په گلزار کښ چه نگار لَري صهبا هم
څو بهار مي بې میو معشوقه ځِي   دا خود راي فلك څه چاري کا په ما هم
ما وې ژر به څرخ د ما په کام را وخوري[1]   ولی دهر تعطېل ئې وکړ لا ئې کا هم
چه و خپلي کامرانی ته مي شا کړه   غم اندوه دَ فلك نه لرم پروا هم
دَ سفله منت به هيڅ دانا وانخلي   چه خبر ئې په خصلت شِي په عطا هم
دَ منت دارُو که مرم په کار مي ندئ   که علاج لَره مي راشي مسيحا هم
دَ فرښتو آمين منت دَئ پدعا کښ   لا جرم ورځني پټه کړم دعا هم
دَ جهان غمونه واړه پکښ ځاي شول   شکر دا چه زړه ئې لوي را کړ و ما هم
چه ليدلې دِ وفا دَ هغه یار وِئ   په دوه سترگی قبلوه دَ ده جفا هم
ښاپېرئ مخ په خوب کښ را ښکاره کړ   لېونتوب مي ورسَرَه مونده سودا هم

که خوشحال دَ یار وصال په دنیا مومي
تمامي دنیا ترې خار شه ما فیها هم

---

[1] ما وې ژر به چرخ په کام د ما څرخ وخوري

(ن)

راته درست دَ دهلي ښهر وُ بوستان
چه پکښې وُ باز باقي سعادت خان

په هغه زمان چه دوي لما روان شول
بلا سخت يم چه ئې نه مرم په هجران

چه دَ ديو له ديدنه نه محروم شوم
که رشتيا وايم زه اوس شوم په زندان

خېلخانه مي لکه باغ زه ئې باغوان وم
څه عجب و بله جوړ وُ باغ باغوان

زمانه چه باغ باغوان وبله ببل کا
دا بېلتون په دواړه توکه دي خزان[1]

چه يَو گل دَ هغه باغ ويني په سترگو
په باغوان باندي ښادي وي هر زمان

دَ مجنون څهره تصورير په کاغذ گوره
زه هم هسي هډ و پوست يم اسختخوان

په جهان کښ هر څوک يَو ځله په مرگ مري
زه بې مرگ مرم نه يَو ځل زمان زمان[2]

په ناحق دَ اورنگزېب په بند بندي يم
خداي خبر دَي په تهمت او په بهتان

زه په ځان کښ گناه نه وينم په خداېو
ولي نور خلق خبري کا شان شان

دَ گناه مي سربښته نده معلومه
مگر خپل هنر دَ ځان وينم تاوان

لکه زه دم په راستي په درستي کښ
دَ مغل په خدمت نه وُ بل افغان

بادشاهانو لَره ترس دَ زړه بايده دئ
مروت، غوررسي، عدل و احسان

څوک به چا لَره په داد او په فرياد ځي
چه په ظلم راضي من شول بادشاهان

چه ځما په خېلخانه په اولس وشول
وَ دِ نشِي په هندو په مسلمان

چه د خپل پردي تميز ور باندِي ورک شو
بادشاهان دَ خپل دولت کاندي نقصان

اورنك شاه بادشاه که تل کا هسي چاري
لکه اوس ئې په لاس وېنوې امان

يا سږ کال يا په بل کال به خلق واروي
چه جويونه شي دَ سرو وينو روان

زه لا څه يم نور به هم ځما په رنگ کا
څو خانان دِ نوم په نوم دَ کوهستان

چه زړه سوي په پلار په زويه باندي نکا
دَ هغه به څه صرفه وِي په جهان

له غروره هسي مست بې خوده ولاړ دي
چه نظر ئې هورې پاس دي په اسمان

دَ داد خواه ځواب لاټی يا کوتك دئ
په دربار چه ئې غوغا کا داد خواهان

و به نه وايي چه ولي دا دِ څه کړل
که په ملك ئې قتل عام کاندي خانان

نه يو حرف دَ صوبدار نه شل محضره
چه رقوم ئې پخپل مهر کا قاضيان

رفتگي بډي رشوت حمايت بويه
که څوک غواړي دَ خپل کار سر و سامان

دَ هر چا څخه چه دا خويونه نه وئ
په دربار به سر گشته گرزي حيران

طبيبانو ته هيڅ مه وايه خوشحاله
قادر خداي به وکا ستا دَ درد درمان

---

[1] دا بېلتون په دواړه توک دي خريران.

[2] زه بې مرگه مرم څو ځل زمان زمان.

راشه واروه دا داستان — نیك و بد پکښي بیان
هم عبرت هم نصیحت دئ — پرې دِ پوه شي دانایان
زه خوشحال دَ شهباز خان یم — چه تورزن یم کان په کان[1]
شهباز خان دَ یحیی خان وُ — چه بل نه و هسي ځوان
یحیی خان دَ اکوړې وُ — چه په توره شو سلطان
هم په توره مړَنی وُ — تیر انداز وُ شخ کمان
چه غلیم ئې پیدا شو — ژر ئې ځاي وُ گورستان
هم ئې تېغ وُ هم ئې دېگ[2] وُ — هم ئې خلق وُ هم احسان
په هغه ستوري پیدا وُ — چه پر زېږي بادشاهان
لا پیدا په جهان نه وُ — پرې خبر وُ دروېشان
دَ اکبر بادشاه په دَور — شو دَ خپل اولس تور خان[3]
چه له ده سَرَه به ناست وُ — هغه واړه وُ مزریان
همت ناک باسل باذل وُ — په هر کار کښ صادقان
گورته ته رنگ په وینو لاړل — چه همه وُ سرداران
قبیله شوه سَرَه ډېره — اکثر ښه لایق ځوانان
متفق په هَرَه چاره — نوم ناموس په واړو گران
دَ هجرت زر دوه ویشت سن وُ — چه زه راغلم په جهان
هغه کال پوره پنځوس وُ — چه شهید شو شهباز خان
دَ هغه دَور بادشاه وُ — قدردان شاه جهان
دَ پلار ځاي ئې و ما راکړ — په اولس شوم حکمران
که دَ توري که دَ ورکړو — هیڅ مي پرې نه ښي ارمان
لکه خرڅ مي دَ بابا وُ — دَ مالا وُ دو چندان
واړه دېرش زره خټك دي — درست ځما وُ په فرمان
په لښکر به ځما خرڅ وُ — یا مي خرڅ وُ په مهمان
که ځما کره به سل وُ — زر به تله په خاندان
درست خټك ځما په دور — نامور شو په دوران
که خټك په مځکه پروت وُ — پاس مي یووړ په اسمان
که څه عیش که عشرت وُ — زړه مي سوړ کړ په هر شان
که آسونه که بازونه — گښت دَ باغ او دَ بوستان
زر و ما ته هسي خوار وُ — لکه خاوري دَ بیابان
نه زکوة په ما واجب شو — په درست عمر نه قربان
چه ئې خپل عزت پکار وِئ — زر به خوار کا هغه ځوان
تر اورنگ بادشاه مي ویوست — تاو دَ بند او دَ زندان
نقش مي کښېناوه دَ توري — په هندو په مسلمان

---

[1] محشی ورته لیکلي دي یعنی پښت په پښت.

[2] لکه تېغ چه کنایه له تورزنی او شجاعته ده، دېگ هم پر سخاوت او مېلمستیا دلالت کوي.

[3] یعنی چه په توره او مېړانه خان سوی وی.

دَ خپل ځان صفت به څه کړم   مګر نور ئې کا بیان
ښې ښې ناوي په کور راغلې   پلار نیکه خانان میران
دَ اویا کالونو اوس یم   پدا میاشت دَ رمضان
کال یو زر نوي دَ هجرت دئ   هم تحویل دَئ دَ میزان
واړه دېرش زویه لرمه   اوس حاضر پدا آوان
چه په عمر شوم اتلس   دَ شباب په عنفوان
را کره راغله جینئ   پلار نیکه ئې بد ذاتان
بل هنر کسب ئې نه وُ   سفیهان وُ پادهٔ[1] بان
بد سرشت په څو کرسَی   احمقان په خوي ددان
سَکه پلار په تېغ وژلي   هم دَوروېنو قاتلان
پخپل کورکښ سَرَه وژنه   تل نفاق شدت تر میان
نه په شرم پوهېدلي   نه په دین نه په ایمان
خپل قسمت کړه را تر غاړه   د دې هسي خاندان
مشران زویه مي واړه   خداي له دې نه کړل عیان
څه بلا ده چه راتله به   دا د ما په شبستان
خپل بابا کړه را تر غاړه   ګڼه هیڅ نه وُ ګمان
د دې هسي به څه حال وئ   چه دا شان لَري نیکان[2]
زړه مي خوږ په یَوه نشو   خوږ دَ زړه دي خوږ دَ ځان
واړه یَو تر بل اخته دِي   پخپل کور کښ جنګجویان
یَو وَ پلار نیکه ته نشو   همګی دَ مور په شان
په سپلمی په ګنډېري کښ   که پیوند شي تاک رمان
په مېوه به ئې خوږ نشِي   دَ چا کام دَ چا دهان
څه بې ځایه تربیت وُ   چه به ما کاوه ارمان
چه په بد بوټي محنت کا   غرامت دي په باغوان
نه ئې ننګ شته نه ئې شرم   څه نابود دِي دا سګان
زه غلیم دَ اورنګ زیب یم   سر په غره په بیابان
زه په ننګ دَ پښتانه یم   دوي نیولي مغلانء
لکه سپی هسي جار وزي   دَ مغل په آش و نان
دَ منصب په اضافو دي   تل پما پسې روان
د ما لاس ور باندي رسي   را واهه نشي خپل ځان
پدا هونبره رسوائی   بیا بد مه ګڼه خپل ځان
چه ئې پلار سَرَه غلیم وِي   هم هغه ئې زړه او ځان
چه په واړو کښ ارشد دئ   نن یادېږي اشرف خان
د مور پلار نیکه ته نه دَئ   دا ناکس دَئ لا بل شان
په ژوندُون مي خپل ځاي ورکړ   باندِي زه شوم مهربان
زر ئې تول کړه په لکونو   طبېلې ئې عراقیان

---

[1] یعنی شپنیان او حیوان څرونکي.

[2] نیکان یا نېګونه، جمع د نیکه.

لوی ځما په نوم په توره   خواروِي مي فرزندان
دَ خپل ځان په شیرازه دئ   تار پټار برادران
بد خواهانو سَرَه خاندي   په زړه چوي نېکخواهان
ښه کارونه چه ځما وُ   یا د ما دَ دودمان
یو په ده کښ پیدا نشو   ورته خلق دِي حیران
که ئې بولم گلستان ته   باندي اور دَي گلستان
دَ گونگټ غندِي جار وزي   په سرگین او په گریوان
دي نامرد دَ نامردئِ   تل له ورونو ترسان
دَ گلونو په پټي کښ   کره ځان ته خارستان
ښه لایق زویه مي نور دئ   ولي خدای کړل کشران
زین دَ زرو په خره پروت دئ   په ښه آس بابدي پالان
قسمت کاندِي خپلي چاري   نه علاج شته نه درمان
تربیت ځما په ده وُ   په ښوره باندي باران
که مي ولوستل و ده ته   کتابونه دَ لقمان
نه اثر وربانديِ وشو   نه ئې ځاي شول په جَنان[1]
د پنډ اور په سوخته لگی   نه دَ پشم په رِسمان
که سرود ورته آغاز کړِ   سرود څه اَروي کران
آئېنه که ورته کښېږدي   پکښ څه گوري کوران
له قرآنه که وَیل کړِ   خو انکار کا کافران
حمیده به پکښ لږ وِي   ذمیمه چندان چندان
لکه دَی دَي په حسد   بل به نه وِي هیڅ انسان
سر تر پایه و هم، وېره   پخپل زویه بد گمان
دَ مردئ په کار و بار کښ   تر زنانو شه قربان
تر څلوېښت کالونه تېر شو   باندِي څرخ نشو پیکان
په هر ځاي چه په جنگ پېښ شي   تل ئې تېښته په میدان
مرصع توره تر ملا کا   تېځي ښه ښه عراقیان
نه ئې توره چرته سر کړه   نه ئې خوړ شو بر گستوان
که په کور لَري لکونه   ځني شوم دروميِ مهمان
که څه لږ و ډېر ئې خرڅ شته   په هزال په قلتبان
دَ دنیا په حساب تللَي   همېشه لکه هندوان
ذکر فکر ئې دَ زرو   ټولَوِي روپۍ مهران
شوم منحوس لئیم سفله دي   مصاحب ئې همچنان
ځاي دَ مرد ورڅخه نشته   ورته ناست دِي نامردان
ځان ستایه په ډېرو زرو   نا دار بوله خپل بزرگان
شوم مکار محیل بې شرم   ډېر وَیونکی بد زبان
دَ لویی پکار خبر نه   په زرو کړه دَ لویی شان
برآمد ویل پرې اور دي   خوشامد باندي ریحان

---

[1] یعنی زړه.

ځني زشت کارُونه نور دي   څه ئې اخلم په زبان
يا خو دَي مه وَي لمانه   يا زه مه وَي په جهان
چه ځما څه بند و بست وُ   ده بد بخت کړ واړه وران
هنگامه دَه لا په مخ کي   دَ مغل او دَ افغان
زه په نقش دَ خپلی چاري   که څه شي سر و سامان
دَي په وهم په وسواس کښ   تل لما دَي هراسان
خپل شامت دَ بد فعلی   ورته ناست په هر مکان
چه د ما سَرَه څوک ټول شي   دَ ده زړه شي نور لرزان
چه د ما دَ لښکر غړ شي   اوبه کېږي دَ ده ځان
زه په لويو انديښنو کښ   دَي په کور کښ دي غران
پدا دوه کاره خوښېږي   دا احمق سفله نادان
چه ځما سَرَه څوک نه وِي   بل چه سوړ مي وِي ديگدان
ځما زويه لما نيسيي   اقربا، برادران
و مغلو ته مجرا کا   چه خپل پلار مِي کړ دا شان
زه دَ ده په کار خندان يم   دَئ ځما په کار خندان
چه ځما له غمه وار وِي   بې حسابه شي شادان
چه ځما سَرَه بدي کا   پرې رحمت کا مغلان
په چمته کښ لوي غر ځاي کا   په کوزه کښ ږدي عمان
دي لا هر څه ورته وائي   ور سَرَه شي پارسي خوان
دَ مغل په زور ئې لاندي   ځما ملك کړ درست تر ځان
نه ئې مال و ما ته پرېښ   نه نوکر نه غلامان
نه په ملك يم نه په نور څه   خپل عزت دي په ما گران
خداي ئې خوار په دين دنيا کړه   دَ عزت مي کا نقصان
ځني سپي ئې را پسې کړل   په ټېري کښ ردهان
چه نا پوه ئې پخپل ځان کا   هسي نکا دښمنان
رسوائی شوه تر منځ پېښه   نه څه ورک نه ئې څه زيان
دَ سزا په سنگ ئې مات کړ   دَ همه واړو دندان
نظام پور لَره اوس راغلم   دغه گوي دغه ميدان[1]
چه مي وار ورباندي ساز شي   بيا را وړاندِي کا دوستان
وار دَ هري چاري تېر شو   فکر لوي دَي دا زمان
هر چه دي هغه به وشي   څو لاحول په شيطان
قافيه شوه سَرَه تنگه   دَ زغملو نشته توان
اوس همه چاري تر شا شوې   خو هم[2] دا مهم تر ميان
حماقت ئې لکه اور شو   ځما زړه ئې کړ بريان
چه اساس دَ توري کښېږدم   دا نامرد ئې کا غلطان
چه ځما کره پيدا شو   څه آفت دَي د اسمان

[1] دغه چوگان.

[2] خو دَ ده مهم تر ميان

نن به هیڅوک هسي نه وِي　　لکه زه په زړه پرېشان
که کښېنم نام و ناموس ځي　　که پاڅم پاڅي طوفان
په دې کش مکش کښې تېر شو　　په ما عمر رایګان
پښتنو وکړې ګټڼې　　د ما کور دا هسې وران
دَ یوه سړي شامت دَئ　　چه خوارېږي درست جهان
دَ ګټني وخت تېرېږي　　وا ویلا افغان افغان
ځواني لاړه پېري راغله　　په پسرلي راغي خزان
چه به ما وربانديي مټ کړ　　مشکل کار به شو آسان
پدا کار باندي مي مټ دي　　که آسان ئې کا سجان
مفاجات دِ ئې نصیب شي　　یا ئې تور مار ځانستان
چه هیڅوک پرې بد نام نشِي　　هسي ګور ته شي روان
لکه عاق دَئ عاق دِ درومي
دین دنیا دواړه خسران

چه تحویل شِي دَ میزان　　توغ څرګند کا زمستان
توغ ئې څه دَ سهېل ستوري　　چه ښکاره شي په اسمان
دَ غارمه په رنځ رنځور وئ　　بیا تندست شي دا جهان
د خوړو لذت پیدا شي　　اوبه ولګی په ځان
غېږ په غېږ سَرَه نماستې شي　　لب په لب شي مشتاقان
دَ جامې قدر څرګند شي　　زین قبول کا عراقیان
نه په زغره ځوان خبر وئ　　نه آس درونډ په برګستوان
چه دَ ښکار هوسناکي کا　　پرې ښادي شي دا آوان
دَ شمال مرغونه واړه　　په جنوب شِي را روان
نوی باز راشي له سواته　　لکه ښه سیلي جوګیان
دَ سپوږمی په شغله یون کا　　ږغ کا زاڼې په اسمان
قاز او بتی را خپرې شي　　هم هېلی صد چندان
زرکي کوزي شي و سَم ته　　په دانه دَ دهقانان
تغدري لکه دوړني[1]　　ځان څرګند کا په میدان
که شاهین که څرخ که باز وئ　　را ئې واخلي میر ښکاران
دَ صد برګ ګلونه وا شي　　په رنګ ښه وِي تر زعفران
څوک دَ ښکار په هوس ګرزي　　څوک په سیل دَ بوستان
عباسی په دوه درې رنګه　　سپین او زېړ وِي ارغوان
دَ چنبې دَ ګلو بوي ځي　　دَ هر بوټي تر ګرېوان
دَ سبزې ئې تماشا شي　　لا په تېره دَ ریحان
په تنکي تنکي ښاخونه　　هره ونه شي شان شان
که بلبلي که طوطیان دئ　　لور په لور کاندي فغان
دَ دې هسي وخت هوا به　　مګر موې په جنان

[1] دا کلمه په ځنو نسخو کي مختلفه ده، ممکنه ده چه (دروی) یعني نل، ني، قصب.

که رشتیا وایم دا وخت مي   په پسرلي لَرِي رجحان
د دې وخت په مخ خلاصي وئ   دَ پسرلي په مخ زندان
په خوشحال دِ قدر ډېر دي   یمانی ستوریه جان جان
چه دیدن دِ ور ښکاره شِي
نور په ده کړې خط پرېوان

(و)

دَ دهلی دَ ښهر ښه شان و شوکت وُ   لور په لور ئې کښلي کښلي عمارت وُ
ښایسته ئې بازارونه وه دَ ښهر   مهیا ئې په بازار کښ هر نعمت وُ
دَ شانهر فوارې دِ په هر کور کښ   دَ بازار به ئې څه کم بیگه وسعت وُ
په دهلي باندي گواهي د جنت وله   که راغلي پدنیا چېري جنت وُ
چه به جوړ دَ شاه جهان بادشاه دربار شو   په دربار کښ به ئې دوه اویا ملت وُ
که هوا ئې دَ عراق دَ خراسان وَئ   دَ جنت به دَ دهلی سَرَه غیرت وُ
دا زینت چه شاه جهان و دهلي ورکړ   بل بادشاه کله ور کړَي دا زینت وُ
دَ دهلي بنا دَ چا په لاس ده شوې   په نوبت نوبت دَ چا پرې سلطنت وُ
همگي به نوم په نوم درته بیان کړم   چه دَ هر یوه څه خوی څه خاصیت وُ[1]
دَ دهلی بنا اول وکړه څو هاڼو   پر دَ دیو تېر سو کاله سلطنت وُ
د اسلام بادشاه اول مغزالدین وُ   چه یو کال ئې په دهلي کښ اقامت وُ
چه دهلي ئې را نیوه له پټو رایه   په دا کار کښ ئې ډېر کړَی مشقت وُ
چه ئې سر دَ پټورا پرېکړ له تنه   شپږ سو دولس کاله کم سن دَ هجرت وُ
بیا له پسه قطب الدین دَ ده مریَی وُ   چه پریښي ئې په هند په نیابت وُ
بیا له پسه شمس الدین دَ ده پالك وُ   چه په خلقو ئې اواز دَ عدالت وُ
بیا له پسه فیروز شاه د شمس الدین وُ   چه په هند کښ بې نظیر په سخاوت وُ
بیا له پسه رضی لور د شمس الدین وه   چه راضي ځني سپاه او رعیت وُ
بیا له پسه ناصر دین د شمس الدین وُ   چه مشهور په عدالت په عبادت وُ
بیا ساطان معزالدین کیقباد وُ   چه ور څخه هم صورت او هم سیرت وُ
بیا سلطان جلال الدین په سریر کښېناست   چه په اصل کښ غلجی دَ ولایت وُ
بیا نمسی دَ فیروز شاه علاءالدین وُ   چه په خلق او په کرم دَ ده شهرت وُ
بیا له پسه قطب الدین دَ علائی وُ   چه همېش ئې مخ په عیش او په عشرت وُ
بیا له پسه تغلق شاه چه امرا، وه   پرورش ئې دَ غلجیو په دولت وُ
بیا سلطان محمد شاه دَ تغلق شاه وُ   چه دَ ده په عصر خلق فراغت وُ
بیا له پسه فېروز شاه چه د ده تره وُ   چه په هند دَ ده دَ چاري خاتمت وُ
بیا سلطان محمد شاه دَ فیروز شاه وُ   چه دَ پلار په زندگي ئې سلطنت وُ
بیا سلطان غیاث الدین دَ فېروز شاه وُ   چه نیولي ئې له وروره مملکت وُ

[1] چه دَ هر یوه څه خوي څه ئې خصلت وُ

بیا له پسه ابا بکر په تخت کښېناست چه دَي هم دَ فیروز شاه له ذُریت وُ
بیا له پسه سکندر شاه دَ محمد شاه وُ چه په تخت ئې یَوه نیمه میاشت مهلت وُ
بیا ئې ورور ناصر الدین په سریر کښېناست چه په ده دَ ښو ځوانانو ډېر قیمت وُ
بیا له پسه چه تیمور په هند را کښېووت خضر خان ته ئې ورکړي حکومت وُ
بیا سلطان مبارکشاه دَ خضر خان وُ چه ښکاره ئې له جبینه سیادت وُ
بیا سلطان محمد شاه د دَه وراره وُ چه پښتون دَ ده په عهد پر عزت وُ
بیا سلطان علاءالدین وُ دَ ده زویه چه اکثر ئې دَ نساء سَرَه صحبت وُ
بیا بهلول لودین بادشاه شو دَ دهلیَ چه په تخت ئې نه ویشت کاله سکونت وُ
بیا له پسه دَ بهلول زوي سکندر وُ چه عمل ئې موافق په شریعت وُ
بیا له پسه ابراهیم وُ دَ ده زویه چه بابر سَرَه ئې جنگ په پانی پت وُ
بیا له پسه دَ دهلي بادشاه بابر شو چه ئې کار دَ پښتانه په برکت وُ
بیا له پسه دَ بابر زوي همایون وُ چه بېحده ئې لښکر ډېر ئې دولت وُ
بیا له پسه شاه عالم دَ حسن سور وُ چه همایون دَ ده له لاسه هزیمت وُ
بیا له پسه اسلام شاه دَ شاه عالم وُ چه له پلاره نه هم زیات دَ ده جرأت وُ
بیا له پسه عادل شاه دَ ده تربور وُ چه پښتون دَ ده په دَور فضیحت وُ
بیا له پسه دَ همایون زویه اکبر شو چه وَ هر لوری ته مل دَ ده نصرت وُ
بیا له پسه جهانگیر دَ اکبر زویه چه دَ ده په دور هند لکه جنت وُ
اوس بادشاه شاه جهان دَ جهانگیر دئ چه په بلخ په بدخشان دَ ده نوبت وُ
زه خوشحال چه دا شمار کړم شاعر نه یم پدا کار مي ازمیلَي طبیعت وُ
که مي شعر شاعري ځرګندَولَی ما به ډېر کړي دَ خپل بادشاه صفت وُ
چه دَ هند سیر مي وکړ اوس مي ووې ګنه دا تاریخ لارغه ځما په نیت وُ
که ددې ویلو کال غواړې لمانه په حساب کي واوره کال دَ قرشت وُ
ابتداء ددې بیان په نماز پښین وُ
دَ ماښام په وخت ئې شوی نهایت وُ

(هـ)

بیا دِ څه فتنې آغازي کړې اسمانه چه عباس[۱] دِ را روان کړ له ایرانه
شاه جهان لا په اندوه دَ ترکستان وُ تا ناګاه بله چار کړه ور عیانه
منصوبې دِ هونبره ندي چه ئې شمار شِي هی توبه توبه له تا ستا له دورانه
کله کله ستا فتنې لا په څه رنګ وې ولي دا ځَله څو کړې نکړې ودانه
یو سختی او رنځوري دِ په ملك زور کړه بل دِ بر برکت واخیست له جهانه
در پورهېږم چه هغه دِ لا په یاد دئ چه خلاص شوي وُو دَ واوري له طوفانه
څو همه واړه کسکړ[۲] وبله نکړې خوا به ستا نشي سړه په یَو څو خانه

---

[۱] شاه عباس صفوی دَ ایران پاچا وُ.

[۲] برباد، تباه.

دَ کابل مېوې خوراک دِ دَ طوطیانو
پرې خپاره شول تور کارګان له هندوستانه
یَو شدت دَ بادشاهانو تر منځ پرېووت
بل دا ملك شو یَو څو کاله بې بارانه
دَ اَوي څښتن دعا کا چه نرخ ګران کړې
للمي کار په زړه پرېشان مېنه ویرانه
غه سړي چه به په زور مېلمانه غوښتل
اوس سر پټ کانديِ تېرېږي تر مهامانه
ما په عمر هسي کار لیدلي نه وُ
نه مي کله اروېدلي وُ له چانه
چه پسر له لوږې مري پدر ئې ګوري
دَ پسر اندوه ئې نه وِي بې له ځانه
هندوستان به ګوره څه شي ستا له فعله
خداي دِ ورک کړه رافضي علي مردانه
له هغې ورځې چه راغلې پدا ملك کښ
غم دِ راوړ تر سپاهه تر دهقانه
چه دا هسي شوم قدم دِ په ملك کېږ کړ
چه دِ ګورم څه ناپوه یې شاه جهانه
که دا ملك له اولیا وُ نه خالي وَئ
پدا ملك به تر دکن پيښه وه ګرانه
که دِ حکم دَ عالم د ورانی نه وئ
رزق دَ هر چا ورکوهَ دَ رزق ضمانه

خوشحال تل شکر وګاږي خوښ لتا دَئ
تا چه ده له هَره توکه کړه پرېوانه

خبر مشې دَ فلك په ستمونه
په خاطر کښ لَرم څو رنګه غمونه
چه همېش به ئې سر پروت ځما په پښې وُ
اوس هغه ځما په سر ږدې قدمونه
چه به تل ځما کرم ته په امېد وُ
با رَوي په ما منت په کرمونه
چه ځما په مرهم روغ پدنیا پائیِ
هم هغه خاندي ځما په مرهمونه
زه ئې چا لَره وهم قدر ئې چا زده
په اور وَ سېځه دا توري قلمونه
څه یواځې ننګ پما راغلي ندئ
پښتانه ډېر دِي په غرونه په سمونه
یا به واړه دَ مغلو درم پرېږدي
یا به زه هم په لاس واخلم درمونه
چه ښوروا خوري د مغلو واړه سپي دي
دَ سکانو په خوله څه اخلم نومونه
که ختك دي که بنګښ که ورک زي دي
وار په وار ئې په کور وشه ماتمونه
یا مي خپل قهر ارمان تر هر چا وکښي
یا مي پرېښوي دا دَ ننګي شیمونه
له پردیو نه به څه لَره مانه کړم
چه خپل هم را باندې باسِي اړمونه
نا خلف زویه دَ چا کَره لوي مشه
چه و پلار وته ګندي کا قسمونه
هسي زویه مي نه ولیدل په ډېر کښ
چه په مخ کښ ئې دَ اور ځي علمونه
چه شاعر پخپل غلط شعر خبر شي
پرې څکوي دَ غلطیِ رقمونه
چه ځما سَرَه ئې کا پوري حیران یم
خپل پردی فن او فنوُن سحر دمونه

ګوره هم په ژړا سر کړم که ئې وروړم
زه خوشحال دَ زړه دا هونبره المونه

خپل استاد و ما ته ووې څو پندونه
هر یَو پند ئې مرغلري دِي لاونه
وَئې هره بدي کړه هغه بد مکړه
چه له لاسه دِ آزار شِي دَ چا زړونه
که دِ زړه دَي چه بد نه مومې له چانه
اول ته پرېږده دَ بدو خصلتونه
دَ شهوت په نغوته مه ځه شهوت اور دَئ
پدا اور دَ ډېروُ سوِي دِي کورونه
ته کینه رخه حسد له هیچا مکړه
دَ ازل په ورځ مقسوم دِي قسمتونه
دَ هر چا سَرَه دَ ښو سلوک بایده دي
په بدي کښ څه فائده ده کوم سودونه

دَ دنیا په مال دَ نېکو نوم حاصل کړه   تل جهان و چا ته نه پرېږدي مالونه
دَ هر چا سَرَه نرمي کړه   ګُندي وِي چه پدا خپل کړې دَ چا زړونه
خپل پردي ته دَ زړه راز خبره مکړه   دَ بخچې دننه ښه دِي خپل رختونه
خوشخوئی هر ګوره ښه ده نه دا هونبره   چه په باغ کښ د خرتیزی وهی خرونه
هغه کار چه په نرمی تر سَرَه کېږي   څه حاجت چه رساوه شِي تر جنګونه
و هغو وته که قهر کړې روا دئ   چه لَري دَ بدو فعل بد خویونه
دَ هغو په مرګ ثواب ګټلي بویه   چه ئې سېځي له شامته غاړي غرونه
که دښمن دِ ډېر زبون ته ځَني ډار کړه   په یوه بڅري وسوځي ښهرونه
دَ دښمن په تملق غلطي مکړه   دَ رستم غنُدي هم مړه دِئ په مکرونه
عاقبت به خپل ورغوي په غاښ پرې کا   هر چه کار کا دَ دښمن په ورمرنه[1]
چه دِ لاس په دښمن بر شِي پرې ئې مړده   عاقلان به ژوندي نه پرېږدي مارونه
که پخپله دَ خپل ځان په بدي نه یې   دَ مارونو په غار مه منډه لاسونه
په خپلوانو باندي هونبره خشم مکړه   چه پردي در ځَني تښتي په ملکونه
دَ بادشاه په مهر مینه غره مشه   زورَور په لږ ګناه وهي سرونه
بادشاهان چه په چا مخ کا دَ بدئ   و سیندونو ته تړل نشي بندونه
په هغې معشوقې څه باور دَ کړو دئ   چه په هر لوري یاران لَري زرګونه
دَ پېپلو پانې خوره نه هغه پاستی   چه ئې خورې دَ نوکرئ په شرطونه
که عمل که وکالت که پېر و پلور دَئ   دَ هوښیار له لاسه ښه بسي کارونه[2]
له بد خویه سَرَه هیڅ بدي ته مکړه   غلیمان ور لَره بس دِي خپل خویونه
دَ کمذات په ښو خبرو غلط مشه[3]   دَ ګندېرو نه خواږه لَري ګلونه
په هر کار کښ چه در پېښ شي بېره مکړه   په تلوار سَرَه ورانېږي جوړ کارونه
چه دِ قول له چا وکړ نور ئې مکړه   تل په عهد، قول ټینګ وِئ ښه مېړونه
په رشتیا که په دروغ وِئ سوګند مخوره   منافق دي چه ډېر خوري سوګندونه
دَ حرص سترګي مَړې په قناعت کړه   چه په کور کښ دِ انبار شِي نعمتونه
که هر څو دِ علم ډېر چه عمل نکړې   ته حمار یې په تا لښلي کتابونه
دَ ښه دین دَپاره علم دانش ښه دَئ   نه پدا چه پرې لوټي[4] پردِي کورونه
په جهان کښ که مردان دِي هم هغه دي   چه د سختي وته ونیسي ځَانونه
په لښکر کښ دِ هم ساد وِئ هم دی غله وئ   کله غشي پکار کېږي کله ګزونه
چه بدانو سَرَه ښه کړې قباحت دي   دَ بدانو خو هم تور ښه وِي مخونه
عاقبت به ملګیري در څخه پرېکا   چه په لاري تر تا تېر درومي ستا ملونه
که دِ ورور دَئ که دِ زوي دَئ چه بد کار شو   په څپېړه ئې کاږه کا ور مېړونه
چه بد فعل بد غرض و بله ناست وِئ   دَ هغو له ناستی تښته په کروهونه
چه په کالو مشران ته ئې حرمت کړه   بیا هغه چه دِ په ځَاي دِي لکه ترونه

---

[1] د ورم جمع په معنی د صلاح مشوره، شېطانې،پند او نصیحت. په یوه نسخه کي داسي دي: د دښمنو په درمونه.

[2] د هوښیار له لاسه ښه شي دا کارونه.

[3] په کمذات باندي ښېګړه حبطه ده   په ښوره مځکه کي مه کره ګلونه

[4] لوټول یعنی چور او تالا کول.

چه د ښځو تر اَواز پوري زبون وئ
په جهان کښ هغه ړېره دَه زبونه

په هغه کور کښ چه ښځه چرګه بانګ لي
دَ هغو خونونه ځَي برکتونه

هر چه شرعَ فرمائي په هغه کار کړه
مه عمل کوَه په رسم په دودونه

نېکو کار په فقراوُ خیر خیرات کا
هرزه کار په عمارت کاندي خرڅونه

که دِ زړه له وینو ډک شي و دښمن ته
لږ و ډېر په زبان مه راوړه غمونه

په هر کار به دِ لاس بر وِي په ځواني کښ
که طاعت که عبادت که نور کارونه

په ځواني کښ چه دِ کار له لاسه ووزي
په پېري به دِ ور نه رسي لاسونه

درته وایم چه په کوم توکي به دروند شې
چه دَ هر چا سرَه نکړې ځوابونه

همېشه اوسه خوله پټه لکه ناوې
چه ضرور شي هاله وکړه دوه حرفونه

تر هغه به نا معقول په جهان څوک وئ
چه همېش په خندا سپین لَري غاښونه

که خبره که خندا کړې جګي جګي
هَره چار تر حساب مه کوَه بېرونه

که دِ زړه دَي چه دِ عیب ښکاره نشي
چا ته مه شماره دَ خلقو پټ عیبونه

که تر تا نه په قوت دَ مټو زیات وئ
له هغه سرَه حجت مکړه بحثونه

چه توانېږې دَ هغې خبري لاف کړه
او که نه په دروغ مه وهه لافونه

په دښنو[1] کښ چه دَ جنګو خرخښې وئ
ته بې غمه خپل هوس کړه خپل ښکارونه

که دِ واروېدل چه بیا و بله روغ شول
نور پخپله وسله وَوهه لاسونه

چه دَ ښځو نه بتر دي هغه څوک دي
چه دَ ښځو سرَه کا مصلحتونه

په جهان کښ چه په نام و ننګ ګاټه شِي
که پوهېږې څاربه مړونه دي آسونه

خداي هغه په دواړه کونه دي نمنځلي
چه په ورځ ئې عدل و داد پشپه نمونځونه

چه په زړه پتا مین دَ هغو ناز وړه
تل نیازمنو سرَه وړي دِي نازونه

دَ اصیل ښېوه خپل اصل نه لباس دي
په زربافو کښ یا ډم وِي یا مریونه

څه داغونه ږدې په زړه باندې فلك
چه نظام[2] دِ لما ببل کړ خوا ئې ډکه

خدایه ته خو ستمګر نه ئې دا څه کړې
خلقه دِ پدا کار کړه هکه پکه

په لحد کښ هغه مخ خورې په چنجیو
چه دَ هیچا پرې پېرځو نه وه جوانکه

په غمونو کښ دِ زوړ په دنیا پائې
دَ زاړه په ارمان ته ومرې کودکه

کشکې ځوان دَ پېښتانه په ننګ کښ مړ وَئ
نه چه ګور لَره روان شو له تولتکه

چه دَ قام په ننګ کښ ومړ هغه زویه
په عالم کښ دَ خپل پلار غاړه کا لکه

رنګ دَ اوښیو سرَه ویوست ځما سترګو
نور به نه راشي ځما له مردمکه

لاس و دست دي سرَه درست در هم برهم کړي دربغه دربغه لاس در نَرَسی فلکه

نظام لس میاشتي بیمار زه په شل کروهه
دا شل کروهه راته لا ډېر شول تر لله

هغه وخت به بیارته نه راشي نظامه
چه به نه وتې دَ خپل بابا له وکه

که حیا وه که وفا وه که صفا وه
ښایسته ستا په وجود وه هَرَه یکه

اسماعیل غُندِي به دَی راته تسلیم وُ
که په حلق مي دَ نظام کښښوه ګزلکه

که دَ پلار په رضا زوی درومي جنت ته
سکه نظام ور لَره وَرَغي بې شکه

---

[1] دښني د دښمنی مخففه او مفغنه ده، دښن عیناً په معنی د دښمن دي.

[2] نظام د خان زوی وُ، چه دا د هغه مرثیه ده.

خداي مي نور ګلونه جوړ لَره پباغ کښ   که یو ګل ورځنې پرېووت له خونکه
زه به ولې هسې ژاړم یا به نه خورم   که په نه ژړا مي مل شي زړه به څه که
څو ژوندی په دنیا پاېی خداي دِ نکا   ستا څهره ځما دَ زړه له تختې حکه
دَ نظام دَ غشي یو برابر نه دئ   که خوشحال په زړه خوړلي ډېر ناوکه
مګر زړه ئې دَ هاتي وئ چه زغمي ئې
دا شيتی چه دَ خوشحال په زړه شوه لکه

که هوس دَ باز دَ ښکار کړې پسره   خبر دار ئې شه له عیبه له هنره
څو دَ باز وزر نری مهین باریك دئ   دروند په وزن هونبره چا ئې دَه بهتره
رنګ ترکیب وته ئې مه غَروَه سترګې   چه څه لوي وِي هغه باز نیسه په غوره
دَ هر باز چه سترګی سرې وِي ژبه توره   هغه نه وِي بې مړانی بې سیره
څو ډېر اوږد غاړه اوږده اوږې هم پلنیي   دَ ترکیب وینا ئې دا ده مختصره
تر سپین باز نه قدر ډېر دَ ښنتن باز دئ   چه دَ پاسه شا ئې شنه سینه احمره
سپېنه ژبه په شاتور اوږې باریکي   خورند لم لکیور ګران دَي په ګاځره
دَ میزان نیولی ښه دي یا دَ قوس   په عقرب نیولي نه وِي بې ضرره
خپله مینه ئې په دام په جال بندي کا   که دَ باز په ځان بلا شو له کوتره
میزاني نیولَي دم در حال ښکاري کړه   دَ عقرب نیولي پرانزه په ویره
په درست ژمي ئې ساته په تاوده ځاي کښ   تماغه ئې په بهار واخله له سَرَه
دَ بازونو هنر هسي آسان ندي   چه ئې طمعه سړی کا له یوه هره
نوي باز چه اول ښه په چرګ تیار شي   بیا ناولي ور لَره بویه هنر وَره
چه یو څو باولي وخوري ستا له لاسه   بیا ئې ښکار لَره روان کړه برادره
چه پګه پګه ئې سیر کړه څلوېښت لاسه   نور به ښکار ته غاړه کښېږدي برابره
نوی باز دِ دَ سبا په وخت الوزي   یا چه پاتو شِي پنځه ګړي له نمره
خوي خصلت دَ ښو دَ بدو څه پګښې دَئ   همګی دَ باز ښکارېږي له بصره
هر یَو باز ګُښی خپل خوي لَري خپل فعل   خبر دار ئې شه له اصله له جوهره
چوز هاله صاف کړي بویه چه فربه وئ   دَ صافیِ تکلیف واخله له لاغره
دَ صافیِ دِ اووه حبه نبات وئ   تر یوه دِ مالګه نه وِي افزونتره
که چړه نبات دِ ور کړ عیب نشته   دا هاله که ئې پیدا کړه لره بره
چه دَ باز په هر علت زحمت خبر شي   میر ښکاري دَ هغه کس دَه معتبره
باز چه ښه ترګرُېز وَ باسي میر ښکار دي   کنه واړه دَ ده چار ګڼه ابتره
باز چه ووزی له کرېزه هاله پوخ شي   په چوزي کښ اومه خښته ده نیم تره
دَ چا باز دِ په دارو اموخته نشي   د ستکشی ورلَره بس ده هنر وره
سیه چشم لَره ډېره پهره بویه   کلال چشم لره بس ده دوه دوه پهره
لږ خوراک دَ باز صحت ډېر ئې زحمت دئ   یکخوره طعمه ئې نده بې خطره
دار چینی د پر مهرې سَرَه لازم دئ   دَ سبېرمو ناسوار ئې یو سي رنځ له سَرَه
دَ ساړه دارو ئې مښك او مومیايی دئ   هم دیږې تریحي باز ساتي بې ضرره
که دارو دَ خوشخویيِ خوري په ژمي   دَ بد باز به بد خوئي ووزي له سَرَه
دَ اغېز دارو ئې دا دئ نور څه ندئ   چه یوه دوه ورځ ئې منعه کړې له خوره

که تازه طعمه ئې رد کړه پدا څه شي
چه دَ ګیډی طعمه وَ جار باسي ویره

په ساړه ژمي دَ باد دَ پاره ورکړه
دَ کوکري طعمه درې ورځې مکرره

دَ حلوان غوښي دِ خوري دَ وړې چرګي
دَ تارو تمځري یا دَ کور کوتره

چه دَ زرکي غوښي تل خوري کرېز نکا
مرغاوي ده و کرېزو ته بهتره

په ساړه د چکس نغښتي په نمد وئَ
چه فارغ وِئَ دَ ساړه له هره شره

باز چه موړ په چکس واچوې له ورایه
پدا کار به پاتو نشي بې ضرره

ډک تغار دَ اوبو تل کښېږده وَ باز ته
په ساړه غارمه دا چار کړه مقرره

دَ مږه ګوري غوښي ښې دي په کرېز کښ
یا هاله چه باز باښه شي کلنجره

چه په شپه په ورځ فریاد په هر ساعت کا
دَ هغه علاج ځربښت دَي له لاغره

هغه باز به تر باښې نه لا تېز پر وي
چه مهین دَ لکی بال نري شهپره

هغه باز چه ځاړي نه نیسي ناقص دَئ
که هیلی یا سرخاب نیسي بې مره

که دَ ژمی په وخت ښې نیسي بتېري
تر باښې نه هغه باز ګڼه تېز پره

تریناک بُزم تولك تر چوز کم ندئ
په وهنه تر چوز لا دي افزونتره

دَ شاهین په ښکار به کاندي هغه مینه
چه ساتي په هر شاهین پنځه نفره

د مرغونو مزري چرخ دي که ئې ګورې
خو میر ښکار ور لَره ښه بویه پسره

که دَ باز مینه په ښه جره ماتېږي
ولي ښه باښه ترې لا ګڼه بهتره

خدایه ته ځما پرده مکړه پاره
بد مي مکړه و عالم وته ښکاره

هغه لار چه دَ نېکی دَ نېکنامی ده
په هغه لاره مي بیایه همواره

چه دَ دین دَ دنیا ښې چاري پګښې دي
همېشه مي په هغه چارُو ګماره

په دنیا کښ مي همېش لَره زړه جمعَ
پرېشاني دِ ځني اوشي کناره

نفس شیطان د واړه قرین دي په شماره کښ
را ښکاره لَره دَ دواړو مکاره

ما لره په ملهمه په لوامه کښ
ته مي وژغوره له نفس اماره

که هر څو مي لوي ګناه له لاسه وشي
په توبه سَرَه ئې ته کړه آواره

په توبه کښ هسي رنګه ثبات راکړه
چه توبه مي ماته نشي دوباره

کبیره راته ګنده غوښي دَ خوګ کړه
صغیره کړه راته غوښي دَ فاره

ذمیمه مي وار په وار له دله واخله
چه په زړه کښ ذمیمه دِي خونخواره

دَ بدبخته ستاره مي امان وکړه
را سَرَه لره نېکبخته ستاره

توان توفیق دَ عبادت دَ طاعت راکړه
زه خاکي بنده عاجز یم بې چاره

په حساب کتاب مي رنګ دَ خلاصی نشته
ما یك لُخته خپل کرم ته وسپاره

چه اروا مي له قالبه نه جدا شي
نور مي بیایه دَ جنت په ننداره

چه کراما کا تبین را څخه خوښ ځي
هسي رنګ مي ګورستان ته وسپاره

مخ مي سور لَره همېش په استغنا کښ
په طمع مي زېړه مکړه رخساره

تر ایمان چه مي چا پېر دَ یقین کوټ دئ
سلامت ئې وساته برج و باره

پدنیا کښ می غزېز لَره تر تلو
آل اولاد مي پیدا مکړه هیڅکاره

وخت آخر شو غافل مه اوسه خوشحاله

يَو څو ورځې شپې باقي دِئ په شماره

عاقلان چه پدنيا نكا وتنه / دَ يقين په سترګو ويني ترې وتنه
پدنيا وتنه دانده هوښياره / چه دِ هيڅ په دنيا مال نه وِي وتنه
دَ دنيا مالونه واړه سره آسپه / دَ دنيا په مال د زړه نه وئ ترنه
دَ سليمان غُندي ئې پاسه په سر كښېږده / نه قارون غُندي ئې بِده دَ زړه دننه
زيست روزګار دَ چاريارانو غُندي وكړه / په روزګار دَ هر يوه وكړه پوښتنه
ابا بكر څخه هيڅ نه وُ بادشاه وُ / كه عمر دَ خزانو وُ په ساتنه
دَ عثمان تونګري غنا ځائي وه / دَ علي به خرڅېده واړه ګټنه
ډېر اصحاب دَ پيغمبر غني مالدار وُ / اما هيڅ ئې په دنيا نه وه وتنه
مؤمنان دِ پيروي كا دَ اصحابو / دَ اصحابو وه دَ شرعي په لار تلنه
په هر كار كښ چه بې شرعي سړی پل ږدي / هغه پل به ئې سربېږي په بوښتنه
شريعت وائِي چه ښه خوره ښه آغونده / په حلال او په حرام كَوه پوښتنه
چه دَ چا په باغ كښ ګډ شې فهم وكړه / نا روا نظر ئې مه وكړه په ونه
ښې محبوبې لوبوه په پالنګ خوب كړه / نا روا مكړه دَ سترګو اړونه
كه دَ تخت دَ پاسه كښېنې مبارك شه / خو ثابت په شريعت اوسه مينه
سل خونونه په فتوا په روايت كړه / خوله له شرعی نه بيرون مشه مؤمنه
دَ باغوان په اذن واړه ونې ستا دِئ / چه روا نه وئ نظر مكړه په ونه
كه دِ چېري ناروا له لاسه وشي / په توبه وكړه و حق ته جارونه
څوک به هسې پاک معصوم لكه فرښته شي / دَ سړي جامه ګه سپينه ګه ريمنه
دَ توبې صابون به هيڅ باندې پرېږدي / كه دَ ځان جامه دې هر څُو وِي خيرنه
په هر كار كښ هسي كار كړه جګې جګې / چه څوک نه وائې و تا ته دروغجنه
دَ سړي خو اعتقاد او ترس دَ خداي دِئ / يا چه هر زمان دَ مرګ كا يادونه
چه دا درې توكي لَرِي آتِكل مي نشي / چه به خداي رسول راضي نه وِي له ده نه
دانايان به غافل نه اوسي له مرګه / دَ مرګي دَ فوج ناڅاپه ده وهَنه
مرګ پتا پسې دائم هسې طلب كا / لكه څوک دَ ورک كالي كاندي مرستنه
كه دَ اوسپنيو په كوټ كښ ځان خوندي كړې / عزرائيل به دِ خبر واخلي دنَنه
زيارت وكم به دِ يَو دم دَ ژوندُون نه وئ / هغه دم چه دِ پوره شي دَ مرګ ژمنه
باز تړه تكل دَ تلو كوه خوشحاله / همراهانو دِ غوغا وكړه په لښنه
ليري ملك وته سفر دَئ فكر وكړه / بيا په بيارته دَ چا مه ګڼه راتلنه[1]

چه سفر بې توښې كا ارمان به يوسې
ګورستان لَره له دې ځايه دَه ورنه

يار مي ذوق دَ تماشې كا له اغياره[2] / زه فرياد نارې وهم چه ياره ياره!
دَ خاطر طمع مي هسي رنګه نه وه / چه به هسي رنګه ظلم كا يكباره
چه يك لخته مي وباسِي له خاطره / فراغت به شي د ما دَ زړه له زاره

[1] به دي نه كېږي راتلنه

[2] دا قصيده لكه هندي اشعار دَ معشوقې له خولې څخه خطاب دَي و مين ته.

مگر خون ځما په شرعَ کښ روا شو   چه جلاد مي وېره نکا له آزاره
زه حيران وم پدا کار نه پوهېدلم   چه گناه مي ثابت نه زه گناهکاره
هو دا يو گناه لَرم زه گناه گار يم   چه پتا باندي خاوند کړم مينه داره
که دا ستا مينه گناه زه گناهکار يم   که دا ستا مينه بد کار دَئ زه بد کاره
گنِه بل گناه زه نه وينم په ځان کښ   نور ستم را باندِي مکړه ستمگاره
زه سينگار دَ صورت وکړم په اميد شم   چه به ته په ما پېره راوړې دلداره
ته پېره په ما و نه کړې دل مانده شم   وشرمېږم دَ همه خپله سينگاره
لکه بند بلبله تا وخورم په قفس کښ   چه جدا يم ستا دَ وصل له بهاره
په وگړي ځما ستا مينه ښکاره ده   چه مين دَي په فلاني فلانه بې شماره
دا چه اوس پما جفا جور همېش کړې   تر وگړي پوري زه يم شرمساره
دَ وگړي د پېغوره مي به خلاص کړي   که له خپله وصله ما کړې دلقراره
که ته وگورې دا شرط دَ مېنى ندئ   چه په مينه کښ ته روغ يې زه بېماره
دَ ليلي او دَ مجنون مينه په ياد کړه   مگر نه ده دا خبره در اظهاره
چه فضا ئې په ليلى نشتر گزار کړ   دَ مجنون له رگه تله دَ وينو داره
په معني کښ سره دوه تنه يو تن کا   محبت هسي اثر لَري اې ياره!
معشوقې مي و عاشق وته وَيل کړه   دا دَ دوي له حاله وشول څو گفتاره

ما خوشحال څه دا اشعار ويلي ندي
يو اسرار مي هويدا کړ له اشعاره

هممراهانو دِ کوج وکړ واړه ولاړل تر منزله   ته لا کلك په خوب اوده بې اې ځما دله غافله
له نېستىِ و هستى ته له هستى ونېستي ته   کاروانونه دِ ځلېږي قوافله قوافله
لار مي واړه گل ولاي ده ته په سهل ټټو سپور يې   ښه سپاره دى پکښي تللي واروه تښته لدې گله
د دنيا په درياب ډوبه دَ پاياب طمع وَ مکړه   دا پاياب دَئ ډېرو غوښتي خبر نشول له ساحله
و کنار ته به وَ نوزې لدې هسي شان دريابه   په ساحل ئې خبر ندئ بې له اهل سواحله
دَ دنيا حاصل ئې واړه ناکامي او رنځوري ده   که دَ چا پکښي حاصل شي هم ئې مگنِه حاصله
له قسمته به نه کم نه به څه زيات په ډېر کوښښ کړې   هم هغه به در رسېږى چه دِ بخره اوائله
دنيا څو د بله آسپى چه مقصود دَى په دنيا کښ   خو يو نغن يَوه شړيه نوره واړه دَه فاضله
په فضا ئې رضا ور وړه هر چه ستا په باب ئې کړي   په هيڅ به رنگ به دفعَ نشى په تعويذ په حمائله
خپلو لاسو خپلو پښو وته وگوره نظر وکړه   دا همه واړه دَ خداى په معرفت دي دلائله
همېشه وايې چه خداي مي پېژندلَي په يکي دَئ   که دِ خداي و پېژندلَي مينه مکړه په باطَله
بې له خدايه راته وايه بل يَو کوُم دَئ چه پيدا کا   آدمي له تورو خاورُو پدا شکل و شمائله
په خوړو او بيديدو کښ له څاروي برابر مشه   دَ عمل په کاروبار کښ مشه کم تر عوامله
دَ دنيا په کار و بار کښ په څو بې حده بيدار بې   دَ ښه دين کار کښ څه رنگه اوده يې سست کاهله
پخپل حسن غره مشه که په حسن لکه گل شې   زمانه به دِ يَو څو ورځې کا زائله
په دولت کښ په حشمت کښ که سنجر شې يا طغول شې   يَوه نخښه را ښکاره کړه له سنجره له طعزله
دَ بدانو نه دِ هيڅوک دَ نيکى اميد و نه کا   دَ عسل خواړه به نه مومې له زهر هلاهله
دَ هغه عالِم خبره چه عمل په ده کښ نه وى   په مثال لکه براق دَئ چه جدا ځِي له عامله
غه عالم چه عمل نه لَرى په مثل لکه خر دَئ   باندِي څو کتابه لښلى مشقت ئې بې حاصله

چه گفتار کردار ئې واړه موافق سَرَه یَو رنګ شِي   هاله هر رنګه خبره اثر کاندِی له قائله

په زېبا ګفتار دِ هیڅ تقصیر و نکړِ اې خوشحاله

که کردار دِ هم زېبا وَئ چار به ولې وه مشکله

پارینه چارې چه ښه نشته خوشحاله   دا دَ سږ چارې به هم نه وِئ تر کاله

دا سږ کال چه د غصج[1] دَئ چه غصد شي   امید وار اوسه له بخته له اقباله

بخت اقبال که و تا درکا هسې ناوې   چه مهتاب ئې منفعل دَئ تر جماله

ستا به دوه اویا کالُونه وِئ دَ عمر   سود فایده ئې راته وایه له وصاله

دوه اویا به دِ هاله دَ زړه په کام وُ   که ځواني ور سَرَه هم وَئ اتصاله

دَ پېرئ په وخت کښ هر هوس ګنده وئ   لا په تېره عشقبازي ده غیر ساله

دَ دلبرو مینه چا دا هوښره را ګړه

چه ئې هیڅکله خالي نه یم له خیاله

ځما زړه له چا نه روغ ندَی بهرامه   دَ هر چا سَرَه مي زیست دَي له ناکامه

نوکري ځواني دا دواړه لکه بام دي   په پیري کښ له ما ولاړل دواړه بامه

اوس دا دواړه بامه ستا دِي ننداره کړه   غافل مشه یَو زمان تر صبح و شامه

پدا اوښ باندِي چه ستا کجاوه ایښې   رسوه ئې چه پرې نوزې تر مقامه

ځو دِ دا ننداره شِي شکر وګاړه   په چا ئې نه وِي دا خوښي علی الدوامه

تولا تیرا بویه په اسلام کښ   چه ئې نه وِي هغه ندَئ له اسلامه

اهل شر ته دَ شاهین منګل پیدا کړه   اهل خیر وته حلیم شه تر حمامه

ځو دِ توان توفیق رسېږي بیرون مشه   په هر دم دَ پښتانه له ننګ و نامه

په فرمان دَ بادشاهانو څه باور دَئ   چه بتر دي دَ قاضیانو تر اعلامه

د مغلو دولت خواه اوسه ځو ژوې   و نفرو ته ئې هم کړه سل سلامه

دَ هغه به فیروزی په جهان نه وِي   چه ئې وَخوري دَ چا مالګه کا حرامه

که دِ زړه وِي چه به پایې لکه خضر   دَ نېکې نوم ژوندي دي تل مدامه

ته دَ چا و جام ته هیله امید مکړه   حریفان دِ باده نوش وِي ستا له جامه

دَ ګنګاش دَ پرخاش ښه ځوانان پیدا کړه   چه پرې چا دَ ملك و مال شي انتظامه

خوره خوروه ته[2] ساته د کار دَپاره   کامراني شِي دَ دنیا له سر انجامه

ښه سردار وَته دَ نوم خزانه بویه   که نور هیڅ ور څخه نه وِي بې له نامه[3]

ورکوَل توري وهَل دا دواړه بویه   چه پرې چار دَ سرداری شِي انصرارمه

یا تکیه دَ یوه خداې دَه یا دَ توري   په جرګو مَرکو به نشي کار تمامه

که سردار دَ خلقو زر لَرِي هنره   بند و بست دَ عالم نِشي بې صمصامه

رخنه ګر دَ ملك په خونه کښ ماران دئ   چه ماران دَ خوني شته خوبي کدامه

که دِ نقش دَ توري کښېني راته غوږ کړه   کامروا به شې هاله له هَرَه کامه

---

[1] غضج په ابجد کې ۱۰۹۳ کیږي، له غضد شي یعنی ۱۰۹٤ هـ شي.

[2] غوټه.

[3] بې چدامه.

رعایت له رعیته سَرَه ښه دَئ
دا هاله چه بیرون نه وِي له احکامه

چه خلاف دَ حاکم کا خلاصي ئې نه وئ
رعیت په لږ گناه له قتلِ عامه

دَ خټکو نه مي هونبره زړه ناخوښ دي
چه توبه دَ همگی خټك له نامه

دَ نعمت په قدر هیڅ خبردار ندئ
نوم خټك مي به خلاص نه وِي له انعامه

دَ وفا په ځاي همه واړه جفا دَه
چه به ما ته رسیده له خپله قامه

خټك واړه ددو دام دِئ که ئې گورې
څوک به څه غواړِي خپلوي له ددو دامه

چه ئې خوښ کړې یا ئې دوست کړې لا بلا شي
دَ ددانو څه غرض له احترامه

که دَ موږه خانه نوي خټك ورک وه
دَ خواجه په نوم اصیل دِي څو غلامه

که په توره خټك خپل کړې گُندي خپل شي
گنِه هیڅ نه ئې خپل نکړِې له اکرامه

اول خپلي خېلخانې وته نظر کړه
چه په لاس واړو نیولي دي څه خامه

اتفاق دَ خېلخانې عجب دولت دي
په نفاق ئې واړه ووزی له آرامه

همگي شهد و شکر قند و نبات دِئ
هیڅ برهم مشه دَ وروڼو له دشنامه

چه په شرم نام و ننگ سَرَه شریك وئ
په هر کار وښه نه وئ بې آلامه

څو جفا دَ خپلو وړې هونبره به ښاد شې
که دَ خپلو جفا سخته وِي مدامه

دَ گلاب دَ گلو هونبره اغزي یاد وي
څو ئې بوي راغلي نه وئ تر مشامه

ښه ځوانان به خپل هوډ پرې نږدي له لاسه
که ئې سر شِي دَ خوني مزري تر زامه

که تل توري غشي خوري ماتي دَ جنگ وړي
مرد به سوږ نشي په زړه له انتقامه

کلیله دمنه به سو کړې راشه گوره
چه څه دُر مي درته توي کړه د کلامه

چه دِ زړه هغه گوهر به پکښې مومې
که پرې پوه شې له آغازه له انجامه

دَ خداي منت را بادِي چه ئې هست کړم له عدمه
بل خلقت ئې نکړم را پیدا شوم له آدمه

پښت په پښت راغلي مسلمان محمدي یم
چار دَ چاریارانو سَرَه واړه منم سمه

درست پدا پوهېږم چه څلور مذهبه حق دِئ
زه دَ حنفي مذهب دعوا لَرَم محکمه

مینه ئې په زړه کښ دَ علماوُ راکړه ډېره
مینه ئې دَ دَور دَ شیخانو راکړه کمه

نه خراباتی نه قمار باز نه زنا کار یَم
نه قاضي مفتی چه ئې نظر په څو درمه

بخره ئې دَ تیغ راکړه په اصل کښ پښتون یم
پلار په نیکه نه یم بې دولته بې حشمه

پلار مي سُور کفن وَ گورته ولاړ نیکونه واړه
ډېر خلق پرې وَمړ خون ئې ولاړ شو تر عالمه

پلار مي شهباز خان په سخاوت لکه حاتم وُ
زړه ئې دَ مزري په توره تېر وُ تر رستمه

ټینگ ولاړ په شرعه تل ئې کار وُ په رشتیا کښ
خط سواد ئې نه وُ نور دانا وُ له فهمه

څو به نیکه ستا یم یحی خان جنت ئې ځاي شه
روغ لکه یوسف وُ درست تر سَرَه تر قدمه

بل سړی که سپور وَئ دَئ پیاده سَرَه به سم وُ
قد قامت ئې هونبره دَ مرانی چار پرې تمه

بل نیکه ځما ملك اکو چه په خټك کښ
دَه راوړه دا بخره دَ لوئیِ مقدمه

دېرش کالونه وشول چه مي پلار دَئ شهید سویي
مړ کړ یوسف زیو ما هم اور کړه باندي سمه

نور پښتانه ډېر دِي خو یو زه پکښ توره یم
واخلم ورکړم بند کړم پرېږده وَوژنم تر دمه

ډېرو اولسونو غلیمي را سَرَه وکړه
سر ئې راته کوز کړ هاله خلاص شول له ماتمه

یو یوسف زی دئ چه پما ئې منت بار کړ
لا په اکوزیو دَ ننگ چار دَه مسلمه

زه چه دَ غعد[1] په کال بندي دَ اورنګ زیب شوم
کور او خېلخانه مي پکښ ډېره وه له دمه
څو کاله بندي کړم اورنګ زېب په هندوستان کښ
روغ راغلم تر کوره بیا ئې خلاص شوم له ستمه
هر چه زه ئې وژلم په زندان کښ هغه واړه
وَمړل خوار شول ورک شول خالي ندي له المه
زه لکه یوسف له بندَ خلاص شوم کامراني کړم
پاک پاکیزه زړ وم اور مې نکړه بها کمه
زوي مي اشرف خان دَئ چه خپور شوي کور پرې تول دئ[2]
زه چه په بند ولاړم خېلخانه مي شوه برهمه
څلېرویشت زویه نور لَرم یودئ پکښ چه لوي دَئ[3]
واړه بر خوردار شه خداي ئې وساته له غمه
اوس پنځه نمسي لَرم افضل دَ اشرف خان دَئ
خداي ئې بر خوردار کړه په ده ډېره لَرم تمه
یو مي سکه ورور دَئ چه ئې لار دَ حق نیولې
دوه ورونه مي نور دي یو په نم دوهم بې نمه
ځاي مي ملك پور دَئ چه ئې سراي بولي وګړی
قام اولس مي پروت دَئ ترلکي په غره په سمه
شل زره ځوانان لَرم همه له یوه ذاته
واړه یګانه شا په خدمت کښ راته خمه
څه شو شمشیر خان ترین که پوخ پنجهزاري دئ
ما وته هیڅ ندئ مګر بې اُومه شلغمه
څو به دَ منصب په زور ځما برابري کا
څه مجال دَ ګډي[4] چه سیالي کا له ضیغمه
خوار شه یوسف زئِ چه ترین ئې حاکمي کا
اوس که ښکار دَ باز کاندي هېلی نده ګرمه
زه دَ شاه جهان بادشاه دننه دَ زړه سر وَم
چار مې اوورنګ زېب په نادانۍ کړه برهمه
دم وهلَی نشم څوک نشم څوک مي داډ دلاسا نکا
داغ لَرَم په زړه کښ بې طبیبه بې مرهمه
څو زره سپاره دي سرګردانه په څو کاله
زه که په زړه روغ وَي چار به ولي وه درهمه
سل کاله که تېر شي دا مهم به فیصل نشي
دا رنګه چه کېږي ګوره څه وشي له همه
څو چه په څو کاله شمشېر خان ترین کار کړي
ما به په څو میاشتي واړه چار ګړه مستحکمه
دا مکر فرېب چه دَ حیات ترین هنر دَئ
کله دا دَ مرد دَي دا دَ ښځي دَي عالمه
پوهه تمیز نشته دا فلك په سترګو ړوند دئ
ښځه دَ خانۍ په خطاب کا مکرمه
دا انشا املا واړه چه دَي دَ شیطانی کا
تل باندې نفرین اوري له لوحه له قلمه

حال حقیقت وایم چه هر چا وته معلوم شي
زه څه شاعر نه یم هَي توبه له مدح و ذمه

حجت د ورځو شپو دَئ ته ئې و نغوږه همدمه
که ښه فهم پرې وکړې زړه به خلاص کړې له المه
چه ورځ و شپې حجت کړ یَو دَ بله ئې صفت کړ
وَېل ئې منتشر شول هم له مدحه هم له ذمه
شپې ووې چه اې ورځې ځما فضل تر تا زیات دَئ
په دا سبب چه زه یم په ازل ترتا قدمه
دوستان دَ خداي طاعت او بندګي ډېره په شپه کا
دَ شپې سجده پقدر وئ دَ ورځې له قیمه
موسی وکوه طور وته له قومه تله په شپه کړل
هم لوط په شپه جدا شو دَ بیداد او له ستمه
احمد مي له اسمانه په شپه کړله میاشت را کوزه
معراج وته ئې تلنه هم په شپه وه له حرمه
یو څو وخته په تا کښ دي چه نمونځ دَي پکښ منعه
زه درسته په طاعت په عبادت یم مکرمه
تر زرو میاشتو بهٔ دَه په فضل و په شرف کښ
یَوه شپه دَ شب قدر خبر واخله له عالمه

---

[1] غعند د ابجد په حساب (۱۰۴۷) وي.

[2] چه پرې خپور وګړي تول شو.

[3] نن دوولس پکښ لوی دئ.

[4] سید راحت لیکی چه اوړد او ژغونی او زګړي.

[5] دا قصیده په چاپي کلیات کښ نسته.

اسمان وته چه وگورې په ورځ يَو شين گنبد دئ — په شپه چه ورته گورې ښايسته دَي تر ارمه
زه شپه يم ستو پوښه عيب فاشه مي ته ورځ يې — راحت مومي له مانه ته مي ډکه ئې له غمه
چه ورځې مي له شپې نه دا دَ مدح ويل غوړ کړه — په ورو ئې ورته ووې چه خوله چپه کړل له ذمه
لړ وار و ما ته راکړه چه زه هم درته ووايم — څو ته هسِي گډېږې په خبرُو نا محکه؟
روژه چه مؤمنان سرِی لرِي واړه په ورځ ده — مجمع په عرفات باندِي په ورځ دَي له امه
اختر دَئ که جمعه دَه که عمره که عاشوره دَه — همه واړه په ورځ دَي دا له عقله له فهمه
په ورځ دَ قيامت به دَ عالم شحر په ورځ وِي — ايجاد دَ واړه خلق هم په ورځ وُ له عدمه
پما سترکی رُڼا شي دَ عالم پتا تاريکي — يادېږم په وَيل کښ رُڼا ورځ له توره تمه
ځما څهره گونه ده له اسلامه ستا دَ کفر — دَ عيد جامه د ما ده، ستا جامه دَه له ماتمه
ته په مثل دَ بادشاه يې مياشت و ستوري دِ لښکر دِئ — لښکر دی تار پتار شِي چه ورځ وخېژِي له همه
که پټ وي په ورېځ کښ هم تر مېاشتي نمو تېرَی کا — همه عالم خبر دَي چه زر ښه دِي له درمه
چه سير دَ گلونو دَ گلزار کا يا څوک ښکار کا — هغو وته په قطعَ نده شپه له ورځِي سمه

پما کښ فريضه نمونځونه ډېر پتا کښ لَږ دي
پتا کښ ځکه حکم شو چه ته يې له ما کمه

(ی)

مخ دَ هغو تور شه چه ئې ميني نفساني دي — يوه مينه باقي ده[۱] نوري کل ميني فانی دي
نس يَو کوټه سپی دئ نورڅه نکاندِي خو غواړي — هر چه ورکوَل کا هغه خير په سگباني دي
مکړه دَ نس نغوته دَ هوا په لوري مه ځه — واړه دَ نس چاري شيطاني نه رحماني دي
زړه په چا ښه مکړه که دِ زويه که دِ وروڼه — مله د تنگځې نشته هيڅوک واړه جان ځاني دي
غم دَ هغو نشته چه هيڅ نلري په کور کښ — غم کاندِي هغه چه دَ دنيا په وداني دي
ما نَدِي ويلي له کتابه دي ختلي — غوږ دِ باسي خلق دا خبري حقاني دي
گر دَ بدو مکړه بد کاران دَ بدو کر کا — هر چه نېکو کار دِئ دَ نېکی په دهقاني دي
هر چه نېکي وکا بيا بدي ور باندي کاندي — کور دَ عمل روغ کا بيا ئې خير په ويراني دي
نشته هسي زړونه چه اخلاص لري په زړه کښ — وخت دَ اَخر راغي آشنائِی زباني دي
نه په چا کمېږي نه ئې کار دَ زياتېدو شته — نوري به ئې نکا هر چه بخری اسماني دي
لږ عبادت وکړې نور هر گور په ځان غره شې — هر چه ډېر طاعت کا هغه لا په حيراني دِي
درست تحصيل تمام کړه پدا کله دانشمند يې — حرف ور لره بس دَئ چه عالم رباني دي
کانده به په گور کي وئ ريمن کفن آغوستی — نن دِ سر تر پايه که جامې زرافشاني دي
ما قرآن منلي چه نازل دَئ له اسمانه — نورو ته بخښلي که خبري يوناني دي

---

[۱] د خداي مينه باقی ده.

وخورې څمللې پاڅې نه دِ فکر نه دِ ذکر   ته څه سړی نه یې دا خویونه حیواني دي
مه اوسه بې ذکره همېشه اوسه په فکر   ذکر و فکر واړه دَ زړه کار دي روحاني دي
راغلم پدا عمر چه مي سپین دَ سر وېښته شول   لا مي دَ زړه توري هغه هسي شیطاني دي
ډېر همزولي لاړل توري خاوري شول په گور کښ   لاړل کاروانونه یو څو پاتو کارواني دي
ډېر شاهان خانان وُ چه دعوې ئې دَ جهان کړې   راشه که ئې گورې اوس په گور کښ زنداني دي
روغ کړه محلونه پکښ کښېنوه ښې جونه   مرگ به دِ ترې بېل کا نه چه دا جاوداني دي
پروت به یې په خاورُو تر سر لاندي اومه خښته   اوس که د سر وېږدي نهالۍ کاشاني دي
ډیر خلق ناپوه دي چه ئې ډار نشي له مرگه   خاندي هوسېږي په څو خوښ په نادانی دي
ډېر مښبود ئې وکړ دَ دنیا په ودانۍ   تش لاسونه لاړل نور ئې ناست په وداني دي
دا فکر و مکړه چه زه ځوان یم مرگ مي نشته   ډېر تنکي زلمي و گور ته تللي په ځواني دي
مرگ لکه یَو باز دَي په هوا وَهی کوتره   فهم فکر وکړه چه دِ بلښي طولاني دي
چا وته ویل کړم ترجمان نشته په منځ کښ   زه سمرقندي یم یاران واړه ملتاني دي

امر کړه خوشحاله په ستنه اوسه له نهي
هر چه نهي کاندِي هغه ژر په پښېماني دي

چه په وخت ئې دَ بهار عشرت په مَي دَئ   بادشاهي ئې مبارک شه لکه کَی دَئ[1]
پدا باغ کښ ډېر گلونه شگفته شِي   د َلاله غنُدي دَ چا په زړه کښ کَی دئ
چه په کور کښ ئې جار وزي یو څو کښلي   دَ هغه په انگڼ هر کله پسرلی دئ
مجنون غاو په عشق کښ وکړ زه خاموش یم   که انصاف وِئ تر مجنون مي لا تېری دئ
هغه هوډ هغه دماغ را پاتو نشو   که زړه سوي را باندي کړي ځاي د زړه سوی دئ
خط دَي ستا په مخ که پښې په مښك ککړي   دَ چنبې دَ گل په پاڼي ولاړ مېږی دئ
په یوسف باندي دا هونبره غوغا نه وه   خریدار ئې په لکونو یَو زلمی دئ
خدایه ته چه ښایسته له دنیا بیایې   مگر ستا هورې دَ حورو څه کمی دئ
دم، دعا، توري، تاوېز، ستانې، رویونه   چه په هیڅ کښ مونده نشي هسي شی دئ
دا خپل ځان مي چه پېښکښ کړو خپل یار ته   و سلیمان ته دَ مېږي په لاس ملخی دئ
همېشه دَ هغه سخ چه باندي وشي   تش نظر ئې په معني دَ همای پی دئ
سپینه خوله ئې و ما راکړه وئ مي موړ شوم   وئِې خواره وریه دا خو نېمریځی دئ
یار مي هسي رنگ ځائي وکړ په سترگو   چه و هر لوري ته گورم واړه دَی دَئ
که هر څو شیرین اشنا وِي چه جدا شي   په هجران ئې نور څه هیڅ نشته یو هَی دَئ
حسن، ناز، مهر، نیاز، فتنې. جنگونه   پدا څو توکه دِ کوم سړی مخی دئ
شکر دا چه نه مي یو سر کړنه بل سر   که په دوو سترگو مي ښي یار تلی دئ
که فرښتې دي که پېري دي غم ئې نشته   چه ئې غم لَره پیدا کړه دا سړی دئ
دَ غافل په سپینه ږیره غلط مشه   دا هلك غنُدِي ئې لا په خوله کښ تی دئ
ما چه ستا دَ مریي والي لافه وکړه   دَ اورنگ غنُدِي بادشاه ځما مریَی دئ
دا لوئي را لره بس دَه په عالم کښ   که دِ ووې چه حیران عاشق می سپی دئ
دَ هغه یاري په نه یاري شمارلې   چه ئې نن لتا خندا کانده ماښی دئ
یا دا درست خلق هوښیار زه لېونی یم   یا یو زه هوښیار دا خلق لېوني دئ

---

[1] په دې بیتو کښ لفظي تجنیس دي، لمړي کي نوم د بادشاه او دوهم کي په معني دَ داغ دي.

واړه مینه ده پوهېږم چه ئې زړه کړم
عالم عالم راته ویل کا ستا زړی دئ
که هر څو ئې پوهَوم پرې نه پوهېږي
زیست روزگار ورسَرَه مه وشه څاروی دئ
یوه ورځ به نوبهار راشي بلبلي!
هونبره ډېره اندوه مه کوه که دَی دئ
چه چا دم وهلي نه شو و هغه ته
راشه گوره چه دَ چا باندي غورځَی دئ
زمانې دَ خلقو حال راته څرگند کړ
په یوه زمان دِ خپل په بل پردَی دئ
که جزا سزا ور نکړي په ځَان خاندې
چه له رایه دِ بل راي کا که دِ زوَی دئ
خو چه والوزي له ځَالي منگل سرې کا
په وَهلو آموخته دَ باز مرغی دئ
مزري توب بویه دَ تورو په میدان کښ
په خالي میدان هر یَو گیدړ مزری دئ
که دَ جنگ په کار کي ډېر دِي حکمتونه
چه دَ سر صرفه و نکړي نور برَی دئ
هغه سر چه زېب ورکړي وُ افسرو
اوس ئې گوره چه دَ کوم پالېز کودی دئ
ځَان دَ پت دَپاره سېځَي هندوگیه
چه ئې هونبره همت نه وي نور سوپری[1] دئ
په طلب ئې سر گشته په کلیو گرزم
که ئې خداي را لَره را کا یو کالی دئ
چه گوندۍ جنبې وشوې غم پیدا شو
هغه ځَاي دَ اور لمبې شي چه لوگی دئ
جال مرغونو لَره پټ په وښو یښي
په سوگند ئې باور مکړه تنولی دئ
بند په بند ئې نظر کړه خوند ئې آخله
دَ دانا دَ خولې کلام لکه گنی دئ
خاص و عام دِ طمع کا بخره به مومي
لوی واده لویه خوړه لوي ئې خونی دئ
نه یم هیڅکله خالي له یوې میني
ما خوشحال چه پېژندلي کیڼ او ښَی دَئ

تروخته تر پرېوته څو ښځَي پیدا کېږي
[2]څو دي په جهان واړه څلور ذاته حسابېږي
گل فامي، نیك فرجامي، ددو دامي فیل اندامي
هم دا دئ چه مي ووې پرې دِ هر څوك و پوهېږي
گل فامي دِ هغه چه نیلوفر غنُدي ئې تن وئ
له تنه ئې ښه بوي درومي بورا باندي څو خېږي
ښې غټي توري سترگي لوی باڼهٔ نری ورځَي
که پان خوري که شراب خوري ترمري ئې ښکاره کېږي
غنچه غُندي خوله تنگه سر ئې گرد نریه پوزه
بارخو ئې لکه گل دَ چینې سپین نازك ځَلېږي
پلن وچولي سرې شونډي هلك څاه ئې په زنخ کښ
واړه هموار غاښونه په خندا کښ سپین برېښېږي
ښې سپېنې ډکي لېچي گرداور غوي اوږدې گوتي
هر ځَاي ته چه ئې گورې هیڅ لقب پرې نه جوړېږي
دَ تیو سر ئې تور تی ئې هلك سینه کشاده
په قد سمه ثابته سم الف شي چه ودرېږي
دَ سر وېښته ئې تور نرۍ اږدې ولول ئې زلفي
په ځَان لکه باغکه[3] چه وېښته پرې نه نمائېږي
دَ سپو خځي وېښته ئې هم نری په نښت شمارلي
ورنونه کوناټي ئې ښه لیدل شي چه خوځېږي
ډېر خوب لږ ئې خوراك گېډه ئې ناسته ملا نریه
آلت پکښ نامه څخه په گوته څرگندېږي
لږ قهره عقل منده کم د خوله مهربانه
ساده لږه خندا خو هم په شونډُو کښ موسېږي
گلفامه خو مي ووې، نېك فرجامه درته ستا یم
په حسن په ښایست کښ و گلفامو ته رسېږي
دا دوه توک ئې نه وِي چه بورا ناندِي څرخېږي
یا پان خوري یا شراب خوري تر مري ئې ظاهرېږي

[1] یعني نامرد، اصلی معني ئې کوني ده.

[2] وخت، پرېوت یعني مشرق او مغرب.

[3] د یوه مرغي نوم چه وزر ئې ډېر ښکلي وي.

وېښته ئې په وجود باندي هم لږ و ډېر ليدل شي — نه ځږه وي نه بد رنګه په وجود ئې ښه خورېږي
خوراک په اندازه خوري خوشبوئی ئې لکه ځان وي — لږ خوب کا ډېره لانبی تل په ستر سحو ويښېږي
مَيَنه په هوس وِي خنده رويه شېوه ناکه — په اوبو په سندرو په سرود ئې زړه خوښېږي
نه غم نه دلګيري کا همېشه ترو تازه وِي — پخپلو سهېليو مينه کا باندي خوږېږي
د خپل مېړه په بد په ښه په هر چاره ئې نازېږي — که بل سړي سره زر وِي ورته خاوري ځرګندېږي
په نيت جوړه په پت جوړه ظاهر باطن يَو رنګه — دَ يار دَ پت دَپاره دَ کباب غُندي وريتېږي
رشتيا خبره هم په ډېر ضرور په ډېر ناکام کا — دروغ خو ئې هر ګز په خوله په ژبه نه جوړېږي
په خوله پاکه په زړه پاکه بې وېري بې وسواسه — په غولي په جوس ئې هيڅ ناپاکه نه تېرېږي
له ځانه ئې ښه بوي دَ ګبينه غُندِي خوږ درومي — دخول وته ئې زړه دَ خپل مېړه په رضا کېږي
تعريف دَ ددو دامو درته وکړم راته غوږ کړه — په زړه کلپه ناغسه په خبره نه شرمېږي
بد ګويه بد زبانه ډېرَ وِي لږه خبره — ځان تود بوي ئې له ځانه دَ ليوه غُندي بهېږي
مَيَنَه په چيچل وي په سکونډل وي په داړل وي — له تاوه ئې هم هر کله خښتک منښتک لنډېږي
وېښته ئې دَ سر ځږه دَ تن هم ځږه ګرلنډ بدرنګي — يکدله ګېډه وره په خوړولو نه مړېږي
مېوه لونګ جائفل لاچي پدا ئې غرض نه وي — تروه ترخه شونډ مونډ بلا بتر ته ئې زړه کېږي
چه تا و خارښت ور پاڅي نا قراره شي ښورېږي — که لوي وِي که هلك وِي و هر چا وته قهرېږي
نه پت ګوري نه شرم نه ئې حق وته نظر وِي — دَ خپل مېړه په غېږ کښ زړه ئې نور وته پړکېږي
د کلي د محلت ناپاکي ښځي ورته ناستي — دَ بدو بد کارونو قصې وائِي مشغولېږي
چه خپل مېړه ئې بولي ورته ځان کا لکه حيزه — بل ځان چه بد کاري کا په شل ځله نه سړېږي
زيارت ميارت بانه کا دَ رنځور منځور پوښتنه — چه لاړه په هر لور شي دَ هر چا سَرَه خوارېږي
اوس غوږ باسه و ما ته مخ ئې تور دَ ددو دامو — بيان دَ فيل اندامو هم ضرور دي بيانېږي
کټه مخ بد کولکونه ورځي پلني وړي سترګي — لوي سر وېښته ئې ځږه تيره سرونه سَره ځلېږي
درست ځان کټه لاس پښې کټه، کټه دَ لاسو ګوتي — بد شونډی داړه وري چه سړی ځني وېرېږي
يون دروند آواز هم دروند په زړه هم سخته ناشولته — کم مهره قهر ځنه چه بل خاندِي دا پخسېږي
هاتی غُندي خوراک کا دَ هاتي غُندي ترې بوي ځي — په عشق په محبت په مهر مينه نه پوهېږي
خواږه ماړه چه وخوري اړېمی په وازه خوله کا — لاس پښې په بيارته بيارته هر ځاي پرېوزي وغزېږي
د چين او دَ ماچين په ملك کښ ډېري دِي ګلفامي — د هند په لته[1] هم خال خال په چرته ځرګندېږي
کشمېر فرخار کابل قندهار څو چه خراسان دئ — پدا کښ نېکفرجامي ډېري ډېري موندي کېږي
هيځ ملك کشور اقليم له نېکفرجامو خالي ندئ — په هر لوري نوبت دور دَ دوي دي چه ږغېږي

اسمان چه ورځ و شپه قراري نکا هسي ګرزي
تر سر دَ نېکفرجامو زه خوشحال وايم ځاريږي

چه په خوا په خاطر نه هسي عيان شي — ځني څه چاري پېدا پدا جهان شي
په لاچي په څو تره وګرزېدلم — اوس مي ګښت دَ افريديو په ميدان شي
لکه باز په يو غر ګرزي په بل لوري[2] — بيا ځما نظر دَ سوات په کوهستان شي
دَ مغل منصب مي پرېښ هسي خوښ يم — لکه خلاص دَ لويه بندَ بنديوان شي
دا نادره عقيده لکه ځما ده — لا عجب که بل پيدا هسي افغان شي

---

[1] يعني علاقه او سيمه.

[2] لکه باز په يوه غره ګرزي بل ګوري.

که مي چېرې ننګيالي په لاسو کښېوزي   پرې به ليري دا ځما دَ زړه ارمان شي
د مغل وته به هسې کار ښکاره کړم   چه راضي را ځخه روح دَ فريد خان[1] شي
په اعوذ به ئې فتح کړم که خداي کا   په دا کار کښې که څوک ما وته شيطان شي
په هر کار چه همت وتړي له دله   که اغزی وي هغه کار ورته ريحان شي
که فرښته وي بې بدی نه پاتو نه وئ   چه قرين ور سرَه هر کله بدان شي
چه ئې خپله پوهه نه وي ښه هغه دي   چه دَ بل سړي په پند پسی روان شي
هيڅ بهبود خبره وانورې له چا نه   بيهوده خبرې ډېرې تر دا ميان شي
زه به نن غرض وګانده ته پرېږدم   که د ګانده د ژوندُون سړي ضمان شي
چه خندا په خوب کښې ووينې وژاړې   دَ نادانو ياري سود ګڼې دا زيان شي
په يوه بڅري وسوځي درست کلي   په يوه خبره ولاړ واړه ايمان[2] شي
ساقی نن ځما په دَور جام ګردان کړه   ګوره ګانده به دَ چا دور ګردان شي
اورنګزېب بادشاه زړه ډک په لاهور راغي   ګوره ګانده به څوک وران څوک به ودان شي
لکه کښت لَره باران او باد پکار دئ   دَ عالم ټولي په خلق په احسان شي
درومه هيڅ دَ مياشت و کال خبرې مکړه   هره ورځ پېرې څو شانه دَ اسمان شي
ډېر و تا وته نن لافي دَ ياری کا   ګانده ستا و سر ته کښېني غليمان شي
په جهان دَ ننګيالي دي دا دوه کاره   يا به وخوري ککری يا به کامران شي
دَ بازونو د کارکانو مصاف وينم   تر دا منځ به ئې دَ وينو رود روان شي
عاقبت به خداي ظفر کا دَ بازانو   تار پټار به آواره واړه کارګان شي
چه و کار ته ئې حيران دئ دا خو لږ دئ   ډېر عالم به و خوشحال وته حيران شي
چه په داغ باندِي ئې ږدې څه خو پنبه ده   نور به کوم دَ لېوني پاتو سامان شي
دَ مزريو مرنتوب په لښکر نه وِئ   مټ ئې هر کله يوازي پخپل ځان شي
آزادي تر باشاهی لا تېرې کا   چه دَ بل تر حکم لاندي شي زندان شي

چه په څه دِ زړه مشغول شي هغه واړه
په سلوک کښې ستا دَ لارې رهزنان شي

انبيا تر محمد پورې معلوم دئ   لکه ستورې تر آفتاب پورې معدوم دئ
مرتبه ئې تر اسمنانه دَه بلنده   دَ براق ئې دَ اسمان دَ پاسه سوم دئ
که تورات دي که انجيل دئ که زبور دئ   دا همه دَ ده په نام سرَه مرقوم دئ
محمد ئې دَ غبرا خلقه بولي   کروبي ئې ذاکران دَ احمد نوم دئ
په طفيل ئې پيدا شوي دوه جهانه   په ما زاغ ئې و نظر وته مذموم دئ
په معجز ئې د قمر کمر دوه نيم کړ   په اعجاز کښې که پولاد و چا ته موم دئ
چه د عرش ئې په نعلينو بډائي شوه   چه دَ پښو ئې خاورې نشول هغه شوم دئ
يك تنها ئې دَ جهان مهم آغاز کړ   دَ دښنو فکر ئې نه وُ چه هجوم دئ
بادشاهان ئې واړه ځان ګڼي مريونه   که دَ چين دئ که دَ هند دئ که دَ روم دئ
په افلاس کښې به دَ جهل خوار و زار شي   چه دَ شرعي له دولته ئې محروم دئ
سر ګشته دَ ضلالت په تيه کښې ګرزي   چه دښنه ئې دَ خسرانو يا دَ زوم دئ

---

[1] د شير شاه سوري اصلی نوم فريد خان وُ، چه له مغلو ځخه ئې دَ هند پاچهی ونيوله.

[2] کښلي ايمان.

هر اصحاب ئې لکه ستوري دَ هُدي دئ   دَ هدي دَ لار ښيون کاندي نجوم دئ
که خلاف ئې دَ اصحاب په منځ کښ وشي   دَ مفهومو کار هغو زده چه مفهوم دئ
چه په جنګ کښ دَ علي له لوريه ومړل   په هغه باندي ګواهی وله مرحوم دئ
په يزيد باندِي لعنت شه په اعوان ئې   چه په تېغ ئې دَ نبي نمسي مظلوم دئ
دَ امت ئې برګزين دي اثنا عشر   په بزرګی کښ دَ همه جهان مخدوم دئ

دَ خوشحال خټک دِ حشر له هغو شي
چه دوستدار دَ پنجتن پاک چارده معصوم دئ

چه موسم مي دَ ګلونو دَ ګلزار شي   نرم نرم ترشح په مرغزار شِي
دَ هغه له بخته څوک برابري کا   چه په هسي وخت ئې سير په ګلزار شي
نن ځما طالع لما سرَه مدد کا   بخت دِ هر کله دا هسي مدد ګار شي
چه مي ناسته دَ صورت په هسي ځاي دَه   چه ثنا ئې په لته دَ هندو بار شي
پدا ځاي چه دَ ابدالو نظر وشو   عاقبت به په همه جهان اوځار شي
په چمن کښ ئې اُوبه دروميِ رواني   په سبزه باندي نارې دَ جويبار شي
پدا هسي پاکېزه اوبو سلسالو   شماتت ئې دَ کشمير په شاله مار شي
دَ سرِي سترګي روښانی زړه خوشحال کا   چه اوبه دَ فوارو سرَه تار تار شي
چه له پاسه نه اوبه راځي په کښته   وايې سپيني مرغلری دي نثار شي
هغه ځاي چه دَ مرمرو فوارې دي   تر غه ځاي د دې ارم تماشه ځار شي
ته به وايې دَ اسمان تنا غوزار شوه   چه اوبه ئې را رواني دَ آبشار شي
که په سر ئې دَ حوضونو څوک ګذر کا   وايې پاس په آئينو باندِي رفتار شي
مرغاوۍ په حوضونو کښ غوټې کي   دَ محل په مخ کښ ناست دَ بازو ښکار شي
ته به وايې دَ نمرود دَ اور لمبې دي   سره لاله چه په چمن کښ انتشار شي
سه برګه ئې عجائب سرَه وودلی   فرق ئې لا د َيراقونو تر کنار شي
په اطراف دَ هر چمن شګفته شوي   دَ زنبقو دَ سوسنو هم ديدار شي
پدا باغ کښ دَ ګلونو کمي نشته   دَ همه واړو دَ چا په ژبه شمار شي
که سل برګ که بنفشه که ارغوان دي   دَ هر ګل په ننداره خاطر قرار شي
دَ هغه صانع تر صنعه صدقه شم   چه ئې هسي دَ قدرت په لاس نګار شي
واړه وني ئې اسمان سرَه سيالی کا   ولی فرق پکښ دَ ولي دَ چنار شي
په هزار رنګه نوا شي دَ مرغونو   هغه دم چه په چنارو کښ چغار شي
دَ مرغونو دَ نوا له موجه ښوري   نه له باده ښورېدنَه دَ اشجار شي
عمارت ئې ګچ وهلي پکښي کړي   په هر کور کي دَ جويونو شرهار شي
دوه سو تېر هور هروان دي بکښ طرح[1]   د سپين والي ئې تېري په سپين چوتار شي
لطافت ئې دَ هوا تر حده تېر دَئ   پکښ روغ به دَ اتيا کالو بيمار شي
که زاړه په ده کښ کښېناستَی زلمی شوي   په هوا ئې ځما هسي اعتبار شي
دا مکان به دَ بهشت سرَه داخل کا   که رضوان ئې له نشاطه خبر دار شي
همګي صفت ئې تېر دَي تر حسابه   له همه وو که ويل کوَم طومار شي
دا بنا د آصف خان له لاسه شوې   اوس په حکم دَ خورم پکښ دا کار شي

---

[1] دا مسرۍ په بله نسخه کي داسي ده: دوه سو تېر سور هروان دي پکښ طرح، حل غوائي.

زر اته پنځوس کلونه دَ هجرت وه   دَ نوروز په دوولسم چه دا گفتار شي
په خوشحال وُ هم دا هونبره چه ویل شول
نور دَ عقل حکم ندي چه تکرار شي

معطر مي دغه گل په بوي مشام دئ   چه جمال ئې دَ بلبل دَ زړه آرام دئ
دَ گلونو حسن ښه دَئ بلا دا شوه   چه ئې وصل په آغاز پوري انجام دئ
'دا دَ گلو خوي خصلت دَي په چمن کښ   چه راتله ئې ډېر لارغه لږ ئې مقام دئ
گله ته چه له بلبله مخ جار باسې   مگر ستا په خپل ښاېست امید مدام دئ
دَ بهار دَ سرو گلونو صفت څو کړم   ولي بې یاره هر گل دَ زهرو جام دئ
دَ اجل ساعت که هر څو گران یادېږي   نه چه سخت دَ جدایۍ تر هنگام دئ
جدائي مي به هر گز قبوله نکړه   ولي څو کړم دَ قضا په لاس زمام دئ
چه هوس مي دَ وصال په وخت وُ کړي   هجو خیر په هغه هونبره انتقام دئ
ظاهري صورت په تن سړی لیده شم   ځان او زړه مي دي هورې چه دلارام دئ
خوب خندا مي له خاطره فراموش شه   په ویشتلو باندي خوب خندا حرام دئ
هغه خاوري تر عنبرو لا تېرَي کا   چه خوبا پرې قدم ېښي په خرام دئ
گرفتار ئې څو ځان کاږي لا ټینگېږي   دَ شهی دَ زلفو لا دَ بلا دام دئ
زړه مي بې دَ عشق له کاره نه خوښېږي   دَ دنیا روزگار مي واړه په ناکام دئ
دَ زړه درد او محبت زړه لَره بس دي   دَ آتش مي یو بڅري هم تمام دئ
عندلیب مي په قفس کښ گریاني کا   زاغ په څو په زیرو گلو کښ انعام دئ
دوه مین چه سَرَه ووینې په سترگو   هم دَ سترگو په کاته کښ ئې اکرام دئ
نور عالم سَرَه په خوله سلام علیك کا   دَ یارانو هم په زړه سَرَه سلام دئ
اې چه طمعه دَ تور سترگیو له یاری کړې   دَ صحرا آهو هم کله چاته رام دئ
چه په قندو په گلابو ئې پېغور شي   یو ئې ښې خوږې ښکنځلي بل پیغام دئ
طبل څه لَره پنهان وهي له خلقه   دَ هغو چه پریوتلي طشت تر بام دئ
نور چه تل ډکي پیالې تشوي ښه دې
په یَوه پیاله خوشال خټك بد نام دَئ

تور گیسو دِ په چندڼ باندي ښامار دئ   توري زلفي دِ سنبل دَ نو بهار دئ
توري سترکي دِ هوسۍ دَ خطا شوې   چه و څړ وته پرتې په سنبل زار دئ
توري ورځَي دِ لینده باڼو دِ غشي   عاشقان ئې زخمي شوي په گزار دئ
مصفا تندي دِ ښه دَي تر بلوره   بېدلان ئې په سَر ونو خریدار دئ
دغه خال چه دِ دَ ورځَیو په پیوند دي   دَ خطا دَ ملك اصلي نافې تر ځار دئ
سپینه پوزه دِ غوټۍ دَ زنبق ده   چه چاپېر ترې نور گلونه دَ گلزار دئ
بنا گوش دِ نسترن دَئ غوړېدلي   دَ چنبې تر گلو به دواړه رخسار دئ
سپینه خوله که دِ غنچې سَرَه نسبت کړم   دَ غنچې غوټۍ کله شکر بار دئ
دواړه سرې شونډې دِ ښې دِي تر سرو لالو   سپین غاښونه بې بها در شهوار دئ
ښایسته ځَنې دي سېب دَ سمرقند ده   چه خواږه ئې تر نباتو نه بسیار دئ
صراحي دَ سپینو زرو سپینه غاړه   سیم آسا اوږې دِ هم په دغه شمار دئ

واړه تن د دَ حلب تر ښيښې صاف دي   چه رازونه دَ درون ترې نمو دار دئ
سپيني لېچې د مصرى تورې تېرې کړې   چه خونونه ئې په غاړه سل هزار دئ
دَ ياقوتو نگينى د سره نوکونه   ځاي په ځاي د په اوږدو گوتو قرار دئ
چه مي ستا دَ تيو ښه ننداره وکړه   هغه کلك په لذت ډک خواږه انار دئ
دَ نامه غوټى د گل ده دَ گلابو   کينې اوښي دَ گلو پاڼي پرې انبار دئ
دَ نامه دي کښته دم وهَلي نشم   هم هغو زده چه خبر پدا اسرار دئ
چه وَ ملا و کوناټيو ته دي گورم   آوېزاندي پاغونډې په نري تار دئ
دَ پنډيو تر صفت د نه رسېږم   ولي سپيني په سپين والى تر چوتار دئ
سپيني پښې د د زنبق دَ گلو پاڼي   د پښو کوتي د گلى دَ انار دئ
تمام قد د په مثال دَ سبرونه   ولي سم ولاړ د عين دَ چنار دئ
سر تر پايه ننداره ېې ځان د جوړ کړ   تر تا ځار واړه راڼى د هندو بار دئ
ستا مثال په هندو بار کښ را ښکاره شو   دَ لوبيا دانه يوه مټر خروار دئ
دَ تېکي د دُکدکى لعل او دُر د   گوښي گوښي واړه کېل وته تيار دئ

ته خو ډېر مهر کوې عمر دي ډېر شه
دَ خوشحال ختك د تش مهر په کار دئ

چه بهتر تر هر نعمت دَئ   که نعمت دئ روغ صورت دَئ
چه ئې دا نعمت روزى دئ   سر تر پايه عنايت دئ
که ئې پېژني نه قدر   روغ صورت لوي غنيمت دئ
ستا د گوښي ځان يواځي   تر جهانه زيات قيمت دئ
که د ځان نه وي جهان وي   په عدم ئې اشارت دئ
دا جهان لکه معني شو   ستا وجود ئې عبارت دئ
چه په ځاي ئې عبارت وئ   دَ معنو هونبره قوت دئ
دَ صورت دَ خوشحالى   مدار واړه په صحت دئ
چه صحت دَ صورت نه وي   ورته خس مال و دولت دئ
رنځ په کور کښ هم بلا وي   لا څه نور څه په غربت دئ
آس چه ورو درومي په لاري   پرېواته ځني آفت دئ
پښه مي هسي رنگ په درد شوه   چه تېرېږي يو ساعت دئ
چه دَ سر بلا په پښو شوه   دا لا خير خيريت دئ
پدا هم شکر بايده دي   يو بتر تر بل زحمت دئ
ما وې تېر شو ولي پوه شم   لا څه پاتو مصيبت دئ
ما وې اوس خو مهربان شو   لا ئې ما سَرَه شدت دئ
هند په ما باندي دوږخ شو   که په نور عالم جنت دئ
بنديوان ور لَره راغلم   دا يو څو مياشتي فرصت دئ
هغه شان لکه بندي وم   ترې مي لا بتر محنت دئ
هره ورځ ورتله دربار ته   گوره دا څه مشقت دئ
دَ بل حکم پرې زندان شي   چه پر خپل حکم عادت دئ
نه شيرين خواږه ياران شته   نه دَ چا سَرَه صحبت دئ

نه خپل ورکړل را نیول شته   نه خپل حکم حکومت دئ
نه دَ ښکار هوا هوس شته   نه دَ نورو مصلحت دئ
یو په بل پوښتنه نه کا   هسي ښهر بد خصلت دئ
په شماره یو څو سړي دي   چه ئې جوړ را سره نیت دئ
یو اکبر په غم شریک وُ   هغه هم پخپل عشرت دئ
که بادشاه دي که خانان دي   را ښکاره ئې حال حالت دئ
دَ هیڅا برکت نشته   ځان ځاني شوه قیامت دئ
ما چه دا قصیده ووېِ   په ډهلي مي اقامت دئ
څلورمه دَ رجب وه   زر اُوه اویا هجرت دئ
نور څه مه وایه خوشحاله
که څه وایې قباحت دئ

تور وېښته ئې ندئ په وړو کوڅو اودلي   واړه ښاماران دي په چندڼ باندي ختلي
سترګي وروځي ندئ نه مژګان نه ئې زلفیني   دا ئې و دعوا وته فوجُونه دِي ترلي
سپین بارخو ئې ندي نه خولې پرې بربښېدلي   ګل دَئ دَ ګلابو دَ سبا پرخي وهلي
تنګه خوله ئې نده چه ئې نه وینې په سترګو   درج دي د ګوهرو لعل و دُر پکښ ساتلي
هیڅ په منځ کښ نشته چه ئې وینې په سترګو   واړه ئې دَ سترګو په جادو زړونه وکښلي
دوه سترګی ئې هسي چه څو مېنی پرې تاراج شو   خداي ړو چه آخر لما به لوټ کاندي ګټلي
وګوره و ما ته دَ شهسوارو روش دا دئ   نښې[1] ته نظر کا بیا له پسه نښه ولي
ځیر چه و جمال ته کتي نشم سبب دا دي   ځیر مي هیڅا ندئ و آفتاب وته کتلي
ستا د وَر احرام مي ستا دَ مخ په نیت ترلي   ندئ بې مقصوده و کعبې وَته څوک تللي
تل که دو دسته تندي وهي څه فائده ده   ستا دَ عشق په غم کښ عاشقان په زړه نتلي
دا خبره مکړه چه ځما له لوریه واوره   هر چه راته وائې نور مي واړه دي منلي
څه به دِ په یاد کړم څه منت به په چا بار کړې   ووایه چه څوک دِ په ښکنځل هم دي نمنځلي
پند وایم و تا ته ګله نه کړمه دا ښه کړې؟   ستا په سر چه لوري هغه تا له وَر رټلي
ما سره دِ نیت که د اخلاص او یاری ندئ   تش لباس خو شته دي تا څه لږ ندئ غلولي
تل که هسي میني په اغیار کړې لکه اوس دي   تل به دِ په کوز وي دَ خپل یار مغل ختلي
ما سره که تل جنګ و غوغا کوې پرې خوښ یم   مرم چه رقیبان به دِ اوربل کاندي په کلي
مره ئې دَ غمزې په تېره تېغ څه هونبره ندئ   یا ئې چه څوک ښخ کا یا ئې روغ کاندي څوک څلي
کوک په کوک که ژاړم ستا په کوي کښ عیب مکړه   درد چه بې دوا شي خو نارې وهلي ویشتلي
خال دَ نیلو کښېرده چه په ګلو باندي پېر کړې   اور دِ ډېري سترګي لور په لور په یوه کښلي
یَو دِ ستا دَ مخ غُندِي هم څوک راته ښکاره کا   هر چرته په باغ کښ که ډېر ګل دي غوړېدلي
خداړو زه به هیڅ بلا و تا وته پرېښږدم   چېري په جهان که یَو دَ بل بلا اخلی
ځار ئې تر همت شم چه ئې ستا دیدن اولجه کړ   ستا په ور چه ناست دي په سپېرو ایرو لړلی
سترګي دِ ګواهي په نوي خون لي دَ خوارانو   په دروغه بهانه کړې چه شراب مي دي نوشلي
نه زړه لرم نه دین لرم نه صبر شته نه عقل   دا کل واړه لا کله په ښه مخ دِي ما ښندلي
خوبا چه دَ رنجور په بهانه میل وهي په سترګو   امداد کاندي دَ سترګو چه که ښې له زړونو نښلي

---

[1] نخښې.

خوبا په آئينه کښ چه خپل ځان وته نظر کا   حساب غواړي له مخه چه د زړونه دي لوټلي
دَ شونډو په ارمان ئې ځما ځان په شونډو راغي   چه مرگ کا دَ حيات اوبه چا هم دِي اروېدلي
دا څه شعر ندئ چه خوشحال خټك بيان کړ
واړه لعل و دُر دِي دَ بيان په تار پېيلي

په ځان او په جهان کښ ما دوه څېزه دي وکښلي   په ځان کښ دواړه سترگی په جهان کښ واړه کښلي
دَ زلفو په هوا ئې بې خودي ځما نصيب شوه   له ځانه له جهانه تل بېخود دِي مار خوړلي
د کښليو په جمال په نندارا کښ ما خداي بيا موند   لږ ندي له مجازه حقيقت ته رسېدلي
ښه مخ وته چه وگورم په دوه سترگو نه مړېږم   دَ تن وېښته مي واړه وازي سترگي دي ختلي
سيه دل دَ محبت له سوزه سازه خبر نشول   په کار دَ پتنگانو مچان ندئ پوهېدلي
دَ هغه خوني له تېغه دَ خلاصی فکر و مکړه   چه دَي له ناترسیِ زړه وکاږي دَ وژلي
دَ خداي ملامتونه گوښي گوښي تهمتونه   په عشق کښ له وگړيه ما څه لږ ندئ زغملي
ښه مخ په مثال گل شو زړه ځما لکه بلبل شو   شيدا بلبله هر چرته چه گل دي هورې بلي
مدد وکړه دَ وينو دَ ژړا په وخت اې دله!   نور اوښي پاتو نشوې چه ډېر ډېر مي دي ژړلي
دَ شعر څه ثنا کوم چه دَي حيض الرجال دي   بد کر کا چه له ده نه ډېر زيانونه رسيدلي
که شعر ته نظر کړې پخپل اصل کښ بد ندئ   بد دا چه څوک په شعر کښ ويل کا نا پسندلي
چه چا دَي شعر کړي بې مېزانه بې عروضه   دا هيڅ شاعري نده يو څو سپي دي ټمبېدلي
پارسي شعر مي هم زده سليقه لرم دَ واړو   پښتو شعر مي خوښ شو هر څوک خپل گڼي ښاغلي
په وزن په مضمون په نزاکت هم په تشبيه کښ   پښتو ويل مي عين تر پارسي دِي رسَولي
پښتو ژبه مشکله، د دې بحر مونده نشي   هم ما لَره يو څو بحره په ډېر مښود راغلي
له چا نه په پښتو کښ ما ميزان ليدلي نه دئ   ميرزا پدا زبان که ويل کړي وي تللي
مخزن مي دَ اخوند په تمامي په نظر کښېووت   پده کښ نه عروض شته نه ئې بحر ما موندلي
دانا به پرې پوهېږي دَ ناپوهو کار پرې نشته   دا دُر چه دَ بيان په تار خوشحال خټك پېيلي
کذاب دي که دا شعر لکه ده پښتو بيان کړ   که هسي وَيل اوس شِي يا پخوا دِي چا ويلي
د شعر په ويلو ډېر خوښ نه يم ولي څو کړم   چه زړه مي بې اختياره کله کله ورته زغلي
په شل کاله کښ دېگ ځما دَ شعر په اوربار شو   پدا دَور مي پوخ کړ چه شپېته کاله مي تللي
حاسد مي که په شعر له حسده گوته کښېږدي   چه دَي مومي له شعره واړه ده وته بخښلي
دَ شعر په وَيل کښ که مقصود لَري هم دا دئ   پدا بهانه گُندِي چېرې ياد کا نازولي
په تور کسوة کښ پټه رنگينه معني وگوره   زر شو يو مي سره زر له تورُو شگو دِي يستلي
دوه بحره دوه مطلع لَري که دا قصيده گورې
زر يو اتيا کالونه په صفر کښ ما ويلي

هر احمق چه په دنيا خاوند دَ جاه شِي   نور وتلي ځني نشي جاه ئې چاه شي
په وَيل دَ مرسلانو نه گروهېږي   دَ فرعون او دَ نمرود غُندي گمراه شي
دَ دنيا دَ مال او ملك هغه لايق دَئ   چه سليمان غُندِي ئې خوي شي که بادشاه شي
خو که ډېر عيب لَري عيب ئې پټ شي   آس که لږ عيب پيدا کا دَ پايگاه شي
سپين چوتار دِ ځَان ساتي له توره ټکيه   دَ ماش رنگو عيب کوم دَي که سياه شي
دَ عسل خواړه مچی زده نه چه مچ زده   چه عسل وته نېژدې شي نور تباه شي

بدان سل بدیِ کا پروا ئې نه وِئ | په یوه خطا نېکان په غم په آه شي
د نېکانو په خطا عفوه لازم ده | دَ بدانو چه گناه بخښی گناه شي
پند هوښیار وته پکار دَئ و نادان ته | چه دَ نېکو نصیحت کړې لا بدراه شي
درست جهان ئې که نېکخواه شي سود ئې کوم دئ | دَ هر چا چه خپل خصلت دَ ځان بد خواه شي
دَ کلاه لایق یا باز دَئ یا شاهین دئ | پدا څه که دَ کارگه په سر کلاه شي
هر جولاه په تنسته کښېنی څه وویې | نه خاسه وودل په هر یوه جولاه شي
په زرگونو پکښ کښېناستل ترې ولاړل | گوره ځای به لا دَ څو وُو دا خرگاه شي
دَ یوسف غُندې په خوب بنده عزېز کا | محمد وته دَ غېږې تار پناه شي
سببونه ئې په غم کښ اندوخته شته | مبتلا دِ دَ اندوه پدا آگاه شي
رنځ محنت چه په سرې باندې ور درومي | دا پدا چه اوده نه وِئ انتباه شي
دَ عاقل صحبت عاقل لَره راحت دَئ | دَ جاهل سَرَه ئې ناسته په اکراه شي
دَ هغې مځکی نه لیرې لیرې گرزه | په هغه مځکه چه تل زهر گیاه شي
اعتماد په رفیقانو پاتو نشو | یو دِ مال و ملك تالا که نور گواه شي
دا مستي دَ خرابات په منځ کښ نشته | دا مستی لکه په منځ دَ خانقاه شي
دا کوتاهي پائڅې هاله پکار دِئ | که ئې لاس دَ بدو چارو نه کوتاه شي
شپه دَ هر چا عیب پټ کا چه بېگاه شي | تور و سپین هاله څرگند کا چه پگاه شي
دَ سړې قدر قیمت په اعتبار شي | چه خواره ور ځنی ولاړل گنی کاه شي

دا غر غر فکر چه ته لرې خوشحاله
ستا به کومه چار تر سَرَه په بېگاه شي

که په زړه کښ مې دَ یار مهر وفا وَئ | کله دا رنگ به نصیب خوارې ځما وَئ
زه چه هونبره پسې ژاړم خلق خاندي | دربغه مخ ځما دَ یار لیدلی چا وئ
چه مي وَویني غوځه غندي ترهېږم | که په خوي را سَرَه لږ غُندي آشنا وَئ
دَ هجران شپه مي یلدا شوه نه تېرېږي | یا په خوب څه خو اوُده شوی یا سبا وَئ
دَ دوری اندېښنې له منځه ولاړَې | بیا دَ یار په مخ مي ذوق او تماشا وَئ
تر نقاب ئې مخ ښکاره کړلي و ما ته | دین دنیا مي ورته واړه رونما وَئ
هوښیاری دَ دنیا مال دولت دَ نورُو | چه ملنگ دَ مسلې شوم خو هم دا وَئ
اې چه وایې ښیښه ما ته کړه پارسا شه | ښه وَیل کړې دَ بهار په وخت پارسا وَئ
دَ شرابو جام په لاس توبه په شوندو | یا یك لخته لایعقل وئ یا تقوا وَئ
دا کشور له سر تر پایه کفرستان شو | یا مي ځای کړې غاړې غرونه یا غزا وَئ
نه به سپك نه به بدنام نه به بدبوي وُ | که بورا غُندی گونگټ په گل شیدا وَئ
د رقیب دَ مرگ آواز وشو په کلي | سخ په دا ساعت که دا وَیل رشتیا وَئ
خوږه خوله ئې دَ خوږو شکرو خوان ده | پدا خوان باندې زه ورې یك تنها وَئ
سونتي مي به د نورو هونبره نکړه | که په ما باندې نظر مهر د تا وَئ
دَ کاکلو تر نافې به ئې خجل شوه | که حاضره اوس هوسیه دَ خطا وَئ
د شندي د نرگس فرق به سره نه وُ | که گلونه دَ چمن واړه زېبا وَئ

همېشه دِ مخامخ ورته ښکنځل کړَې
دَ خوشحال خټك و تا وته دعا وَئ

تجربه شوه راته چار دَ باز داری   سررشته ده دَ تمامي مير ښکاری
په ورو ورو ئې مزي ليره کړه له سترګو   چه ونه پړکيږِی باز په هوښياری
په سبا بيګا ئې تل په غوښه بوله   هم په غوښه ئې کار کړه دَ تياری
په تاوده منی اول چه په لاس راشي   هغه باز ته ور کړه څو شپې بيداری
چه تمام تناب په غوښه ښه تيار شي   بيا دَ چرګ سَرَه ئې کار کړه دَ ياری
درې څلور چرګان چه وخوري نور پرې ښکار کړه   يَو يَو لاس ئې سيروه په دلداری
په طلب په ښکار ئې هسي رنګ تيار کړه   چه ئې نه وئ کج خلقی نا همواری
که څلوېښت لاسه يکه يکه ښکار وخوري   هغه باز لَره به ور نشي خواری
په ساړه ژمی که باز راشی په لاس کښ   فکر مکړه دَ هغه دَ تياری
تمام ژمي ئې ساته په تماغه کښ   په هنر کړه په پسرلی دَ باز داری
باز که دي خانه ګريز دئ په ساړه   کله چوز پېڅی دَ ژمي دشواری
ګرم ځاي ساته بازونه چوز په ژمي   په ساړه مومي په ژمي بيماری
له لوګي نه له ساړه نه له غارمه نه   څو پتا شي باز ساته په بې شماری
هر باز دار چه باز خيرن کړ دَ سزا دئ   په سزا ئې کوتك مار و ګماری
باز چه ښه وِي ښه بازدار ور لَره بويه   جګي جګي په بد کس ئې مه سپاری
تغدری[1] دَ باز معراج دَئ چه پرې سبر شي   په کلنګ په قاز ئې هيڅ مه ګزاری
دَ چوز باز صافي ضرر دَه صاف ئې مکړه   دَ انار اوبه پرې خوره په نهاری
پرمهره دَ دارچيني سره ضرور ده   هم دِ تل کيږِی دَ باز طعمه داری
باز نه څورب نه ډنګر په مقدار ښه دئ   کج خلقي واخلي دَ ګوشت په بسياری
باز چه ښکار خطا کَوِي ګناه ئې نه وئ   دا ګناه دي دَ باز دار دَ بد کاری
ښه باز دار به ښه کريز و باز ته ورکا   بد باز دار لَری څو رنګه بېکاری
دار چيني زعفران چه دوي سَره پاخه کا   په کريز کښ دَ غوا غوړ دارو شماری
باز چه صاف کړې په کريز کښ بيا ئې واخله   بې پروا مشه دَ باز دَ غمخواری
د ستکښي طعمه داري شب بيداري ده   دا درې توکه دِ دَ باز د همواری
همېشه دِ ئې له حاله خبر دار وئ   چه بازونو سَرَه کاندي څوک ياری
ښځه باز په يَوه خوي سَرَه پيدا دي   ځني مه غواړه هر ګز وفا داری
دَ باز ښکار دِ ملوک کله کله کاندي   هَرَه ورځ ئې دَئ خلل دَ سرداری
مخ په ښځو يا شراب يا چه ډېر ښکار کا   دا درې توکه دِي دَ مرد هرزه کاری
څه خو صبرِ سقوطري دَ وخته ورکړه   که خطا کا باز طعمه په بد خواری
د دومي علاج ئې تريخی دَئ د يَړی   خو هم دا دارُو و باز وته څاری

نه تمامه باز نامه نه دا دېرش بيته
که ئې ياد کړې دَ خوشحال دَ ياد ګاری

مخ تور دَ کاسيرئِ چه دا کار دئ شيطاني[2]   خوښی دَ يوه درنګ دَ همه عمر پشېماني
کاسير سړی هغه وِئ چه ئې نه وِئ عقل پوهه   يا دي په ذات په اصل کښ پيدا وِئ نقصاني

---

[1] محشی څاړی ترجمه ورته کښلې ده.

[2] دا قصيده په چاپی نسخو کي نسته.

شهوت بده بلا ده چه پدا بلا قادر شي ‏ ‏ همدا ده که ئې گورې دَ سړی پهلواني
دَ بدو همراهانو په صحبت کښ سړی خوار شي ‏ ‏ یا غل شي یا رهزن شي یا بنگي قمار زاني
په ملك ورځني تښته بد همراه دِ هغه کس دئ ‏ ‏ چه ستا تر فهم ښې کا بدي چارې نفساني
دا دوه سړي غلیم دئ دَ هر چا په حقیقت کښ ‏ ‏ که فهم فکر وکړې جگي بد تر غله زاني
چه نه پسندې پخپل ځان هغه مه پسنده په بل ځان ‏ ‏ هم دا ده که ئې گورې په صحي مسلماني
چه بل وته نظر کا یا آواز دَ بل غوږ باسي ‏ ‏ دَ ښځې زنا هم دا ده نور پرې کړه بد گماني
سپیه چه سپېمې شي سپیَ خپل ځان لَره پیدا کا ‏ ‏ څه سود که بده ښځه په دیوال کړې زنداني
چې مور بد کاره نه وئ لُور ئې کله وران کاري کا ‏ ‏ دَ مور له ځانه راوړي لور دَ خوني ویراني
که گډه په بازار شي په کوڅه کوڅه جار وزي ‏ ‏ دَ پاکو پاکدامنو ستر جوړ دَئ رباني
چه پاکه پاکدامنه په حیا په دین مَیَنه ‏ ‏ دَ مرد په کور کښ کښېنی مرد دِ کاندي کامراني
چه بې خپله حلاله ځان و بل وته برمنډ کا ‏ ‏ دَ مرگ دَه هغه ښځه نور ئې څه زندکاني
څو ځیزه په میراث دي زه ئې وایم له کتابه ‏ ‏ زحمت دَ موبښی[1] بوي دَ تخرگ قلتباني
که هر څو خطا ویني بیا خو ښه پرده پوښي ده ‏ ‏ عطا په خطا بویه سهوه کېږي انساني
نیکانو سَرَه زیست روزگار په مهر محبت کړه ‏ ‏ بدانو سَرَه زیست روزگار هم بویه لساني
چه عقل شعور راغَي بده چار شوه راته بده ‏ ‏ افسوس په هغه چارو چه به شوې په ناداني

خوشحال که نبي ندئ نصیحت خو ئې خوار مکړه
الهام دَئ چه ئې وایې دا کلام په افغاني

لاري دي بې شماره هر دیار لره ور درومي[2] ‏ ‏ تلي په هغه لاري چه خپل یار لره ور درومي
څوک ئې بې رېباره پخپل بخت کا ور کناره ‏ ‏ څوک په زړه ورژلي وَ ریبار لره ور درومي
سل جشنه نوروزه تر هغه ساعت ځارېږه ‏ ‏ هر چه دلداده عاشق خپل یار لره ور درومي
څو رنگه نافې ئې په هر چین کښ دي د ځینو ‏ ‏ خلق په نا حقه چین تاتار لره ور درومي
نور عالم ئې واړه وار په وار په ځان مین کړ ‏ ‏ اوس په شین شین پرهیزگار لره ور درومي
زړه مي دَ دلبرو تورو زلفو هوس کا ‏ ‏ گوره دا په ځان خوني نور مار لره ور درومي
مرم دَ خداي دَ پاره په شتاب شتاب را درومه ‏ ‏ چیري هم طبیب ورو ورو بیمار لره ور درومي
ځم دَ یار په لوري په هوا هوس خوښي کړم ‏ ‏ ذوق کاندي بلبلي چه گلزار لره ور درومي
سخ دَ هغه لاسو چه په سپین مَروند ستم کا ‏ ‏ سخ دَ هغو غاښو چه رخسار لره ور درومي
مخ ئې ور ښکاره کړ دَ زاهد زهد ئې یوړ ‏ ‏ بیا ئې ځني تاو کړ بل ناتار لره ور درومي
سخ دَ نا پوهانو چه هیڅ غم اندوه ئې نشته ‏ ‏ هر چه څه غمونه وئ هوښیار لره ور درومي
تش لاسونه ووزي دَ بازار له نعمتونو ‏ ‏ هر چه کیسه تشه و بازار لَره ور درومیي
هر څوک چه طلب کا پته نده دا خبره ‏ ‏ هر کله مطلوب و طلبگار لره ور درومي
وایې چه هر دم په خوږو زړو کا پرهارونه ‏ ‏ زخم زخمك چه و هر تار لره ور درومي
نور جهان سقر شو باندي سراي دارالقرار دئ ‏ ‏ کله به خوشحال دارالقرار لره ور درومي
سل فکرونه وکړه تر دا نشته بل ښه فکر ‏ ‏ چاري واړه خداي کا کار اختیار لره ور درومي

ویښ اوسه خوشحاله ما لیدلې دي ډېر غلونه
کور دَ اُودو یونډ کا بیا بیدار لره ور درومي

---

[1] مرض دَئ چه په مقعد کښ چنجی پیدا سی او خارښت کوی.

[2] دا قصیده په چاپی نسخو کښ نسته.

نشته هيڅ يو تش جنجال دَئ پدا منځ کي[١] خالى بحث او قيل و قال دي پدا منځ کي
چه په مکر دَ وښته دَ پاسه درومي شل په دواړه پښې يَو زال دي پدا منځ کي
دَ يزيد دَ شمر نه نه دَ حجاج دئ دَور دَور دَ دجال دي پدا منځ کي
نه شراب شته نه گلاب شته ښيښه ډکه قاروره که څه تمثال دي پدا منځ کي
دښمنى له واړه سر وَهِي له ډاگه دَ آشتِى کار محال دي پدا منځ کي
گوره څو کلې به پرېوزي دواړه لوريه زيد و عمر اختلال دَي پدا منځ کي
سررشته دَ چاري هيڅ نده معلومه خو هم هسي غول او غال دَي پدا منځ کي
يو څلور پنځه خو وشول څو به وشى يو يو کوټه په هر کال دئ پدا منځ کي
چه ئې کاندي چه ئې وينم چه ئې اروم دَ هر چا مکر تېتال دي پدا منځ کي
دا واړه واړه خو ډېر مي دِي ليدلي دَ کټو کټو زوال دي پدا منځ کي
دروغجن چه هوبنره ندئ پدنيا کښ دَ رشتينو څه مجال دي پدا منځ کي
آواره نوره گټنه تلف مشه چه گټلي ملك و مال دي پدا منځ کي
چه ئې هر چرته څکوي ور پسې درومي يو عجيب شتر مثال دي پدا منځ کي
خر يې پاسه دَ سرِيو په سر گرزي شل په دواړ پښې دجال دي پدا منځ کي
دَ ټټوانو بيعه ښه کا تر آسونو نا ديده گنده دلال دي پدا منځ کي
يَو به سله سل به هيڅ که يو سرى وئ کومه گران کومه اشکال دي پدا منځ کي
چه په چا دَ نصيحت وينا لگېږي دا يو خوب دي يَو خيال دي پدا منځ کي

پښتانه مغل هندکي واړه هوښيار دي
لېونى خو يو خوشحال دَي پدا منځ کي

دوهم ټوک تمام سو

---

[١] دا قصيده په چاپى نسخو کښ نده راغلې.